

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2011:1

1

Talous
Suhdanne
Artikkeli

ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila
Puheenjohtaja

Jäsenet

Magnus Bargum
Leif Fagerås
Matti Halmesmäki
Jukka Härmälä
Kari Jordan
Asmo Kalpala
Ari Kaperi
Reijo Karhinen
Harri Kerminen
Heikki Lehtonen
Liisa Leino
Pekka Lundmark
Marjo Miettinen
Arto Ojala
Timo Parmasuo
Jussi Pesonen
Mikko Pukkinen
Juha Rantanen
Jaakko Rauramo
Pekka Sairanen
Risto Siilasmaa
Karsten Slotte
Maarit Toivanen-Koivisto
Matti Vuoria
Antti Zitting

HALLITUS

Jorma Ollila
Puheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf
Anne Brunila
Antti Herlin
Bengt Holmström
Ole Johansson
Sakari Tamminen
Tuula Teeri
Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia
Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi
Sixten Korkman
Jussi Mustonen
Vesa Puttonen
Aino Sallinen
Otto Toivanen
Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2011:1

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Sixten Korkman
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Markku Kotilainen
VTT
päätoimittaja,
tutkimusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vienti,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Jari Hyvärinen
KTT, DEA
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 24.3.2011

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Painopaikka: Unigrafia Oy, Helsinki, 2011

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Julkisen talouden
tasapainottaminen
lähivuosien
keskeinen haaste

Suhdanne-ennusteen lisäksi julkaisumme sisältää artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Tällä kertaa ne käsittelevät talouspoliittista tilannetta erityisesti julkisen talouden näkökulmasta sekä globalisaatiota. Ensin mainittu on keskeinen vaaliteema muutaman viikon kuluttua pidettävissä eduskuntavaaleissa. Globalisaatio taas vaikuttaa merkittävästi yritysten tuotannon sijoittumiseen.

Oman ”julkisen talouden pitkää linjaa” käsittelevän johdatteluvan artikkelini jälkeen Tarmo Valkonen paneutuu ns. kestävyysvajeen yksityiskohtiin ja sen laskentatekniikkaan. Ikääntymisestä aiheutuvan kestävyysvajeen suuruudesta on olemassa muutamia arvioita. Keskeinen lopputulos kuitenkin kaikissa on, että ongelma on kiistaton ja että siitä ei selvitä ilman konkreettisia korjaavia toimenpiteitä ja varautumista tulevaan.

Jari Hyvärinen tarkastelee Kiinan roolia globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina. Pitkällä aikavälillä hän ennakoi Kiinan palkkatason nousua ja siirtymistä arvoketjussa pitemmälle jalostettuihin tuotteisiin. Pekka Ylä-Anttila arvioi Suomessa vuonna 2009 tapahtuneen jyrkän bruttokansantuotteen laskun koostumusta ETLassa äskettäin valmistuneen tutkimuksen pohjalta. Tutkimuksen mukaan elektroniikkateollisuuden tuotannon lasku selittää pari prosenttiyksikköä noin 8 prosentin tuotannon supistumisesta.

Toivotan kaikille lukijoille aurinkoista kevättä ja antoisia hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä maaliskuussa 2011
Markku Kotilainen

Talouspolitiikka s. 5

Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa

Markku Kotilainen

Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyys suhteen?

Tarmo Valkonen

Suhdannekatsoaus s. 13

Katsaus suhdannekehitykseen

Kansainvälinen suhdannekehitys

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet

Artikkelit s. 71

Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina?

Jari Hyvärinen

Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekrisi?

Pekka Ylä-Anttila

Talouspolitiikka

Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa	6
<i>Markku Kotilainen</i>	
Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyys suhteen?	9
<i>Tarmo Valkonen</i>	

Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

RAHOITUSMARKKINOIDEN LUOTTAMUS EUROON PALAUTETTAVA

Makrotalouspolitiikan keskeiset instrumentit ovat lyhyellä aikavälillä (2-3 vuotta) raha- ja finanssi-politiikka. Euromaissa rahapolitiikan määrää Euroopan keskuspankki alueen keskimääräisten tunnuslukujen pohjalta ja finanssipolitiikan kukin maa oman taloudellisen tilanteensa ja poliittisten prioriteettiansa perusteella. Ideaalitalanteessa kansallisella finanssipolitiikalla reagoidaan epäsymmetrisiin taloudellisiin häiriöihin, kun EKP huolehtii koko alueen inflaatio- ja rahoitusvakaudesta.

Yhteisen raha- ja kansallisen finanssipolitiikan välillä on kuitenkin nähty alusta lähtien myös ongelma, koska yksittäisten maiden finanssipolitiikan linja voi olla ristiriidassa koko unionin taloudellisen vakauden kanssa. Jos jotkut maat harjoittavat liian löysää finanssipolitiikkaa ja velkaantuvat, sillä voi olla vaikutuksia muiden maiden talouksiin erityisesti rahoitusmarkkinoiden kautta. Jotkut taloustieteilijät tuomitsivatkin koko EMU-hankkeen tuhoon sen vuoksi, että alueella ei ole yhteistä finanssipolitiikkaa eikä yhtä suurta työvoiman liikkuvuutta kuin Yhdysvalloissa. Myös EMUn perustajat näkivät ongelman ja rakensivat ns. vakaus- ja kasvusopimuksen, jolla määriteltiin korkeimmat sallitut lukuarvot julkisen sektorin budjettivajeelle ja julkiselle bruttovelalle.

Vakaus- ja kasvusopimuksen asettamia rajoja ei kyetty noudattamaan kaikissa maissa edes kor-

keasuhdanteessa. Valtionlainojen korot pysyivät näissäkin maissa matalina eivätkä ne juuri reagoineet velkaantumiseen. Useiden maiden taloudet ylikuumenivat myös matalan yleisen korkotason vuoksi. Lisäongelma oli heikkenevä kilpailukyky. Finanssikriisin synnyttämän taantumman isettyä vuonna 2008 juuri nämä maat joutuivat rahoitusmarkkinoiden epäluottamuksen kohteeksi, ja nyt valtion lainojen korot nousivat talouksien kestäkyvyn kannalta liian korkeiksi.

Välittömänä reaktiona finanssikriisiin sekä EU-maissa että Yhdysvalloissa keskuspankit aloittivat ns. epätavanomaiset rahapoliittiset toimet. Niillä pyrittiin alentamaan pitkiä korkoja, keventämään taloudellisten toimijoiden rahoitusasemaa ja estämään likviditeetin puutteesta aiheutuva kriisin paheneminen.

Euromaiden spesifeihin ongelmiin luotiin kaksi rahoitusinstrumenttia, Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) ja Euroopan rahoitusvakausmekanismi (ERVM), joiden tehtävä on auttaa vaikeuksiin joutuneita maita. Joulukuussa 2010 neuvosto pääsi yhteisymmärrykseen vuonna 2013 aloittavasta pysyvästä Euroopan vakausmekanismista (EVM). Se rakentuu pitkälle nykyisen vakausvälineen pohjalle, mutta uutena elementtinä kesäkuun 2013 jälkeen liikkeelle laskettaviin eurovaltioiden obligaatioihin tulee ns. yhteistointamenettelylauseke, jonka nojalla valtioiden velkojat voivat järjestellä velkoja uudelleen määränemmistöpäätöksillä. Kansainvälisen valuut-

tarahaston ja EVM:n lainoilla olisi etusija muihin lainoin nähden.

Sekä maailmantalous että euroalue kokonaisuutena ovat elpymässä taantumasta ja inflaatiopaineita on syntymässä. Vuonna 2011 euroalueen inflaatio kohonneekin jo lähes kolmeen prosenttiin – pääasiassa energian ja elintarvikkeiden hintojen nousun vauhdittamana. Jos tästä ei syntyisi voimakkaita ns. toisen kierroksen inflaatiovaikutuksia panoshintojen kautta, vuonna 2012 inflaatio voisi olla selvästi matalampi.

Euroopan keskuspankki laski taantumän myötä ohjauskorkonsa yhteen prosenttiin, jolla tasolla se tätä kirjoitettaessa on. Markkinakorot ovat jo nousseet viime kuukausina ennakoiden ohjauskoron nostoa. EKP nostanee ohjauskorkoa asteittain kuluvastä keväästä lähtien. Samalla se purkaa ns. epätavallisten likviditeettiä lisäävien instrumenttiansa luomaa elvytystä. EKP määrittää jatkokorotukset inflaatiopaineiden myötä. Euroalueen taloudellisen kasvun kannalta olisi toivottavaa, että rahapolitiikka voitaisiin pitää elvyttävänä vielä jonkin aikaa. Tämä riippuu siitä, millaisiksi eri maiden palkkaratkaisut muodostuvat.

Taantuma on heikentänyt voimakkaasti kaikkien euromaiden julkisen talouden tasapainoa. Erityisesti ongelmassa ovat Kreikka, Irlanti, Portugali ja Espanja. Suuria julkisen sektorin velkoja on Kreikassa, Italiassa, Belgiassa, Ranskassa ja Portugalissa. Myös aiemmin hyvän tasapainon maisa, Saksa ja Suomi mukaan lukien, taantuma on synnyttänyt tuntevan alijäämän, ja se merkitsee tiukkaa finanssipolitiikkaa lähivuosina. Tämä koskee sekä julkisen sektorin menoja että tuloja.

KESKIPITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ SUOMEN JULKINEN TALOUS YLIJÄÄMÄISEKSI

Noin 5 vuoden aikavälillä rahapolitiikka kiristyy alussa suhdanteiden elpyessä ja mahdollisesti kevenee uudestaan myöhemmin, jos suhdannekehitys heikkenee. Koko euroalueella myös keskipitkä aikaväli on tiukan finanssipolitiikan ja julkisen talouden tasapainottamisen aikaa.

Suomessa kuntasektori saavuttanee tasapainon muutaman vuoden kuluessa. Valtio säilyy alijäämäisenä pitempään. Merkittävä osa valtion alijäämästä aiheutuu kunnille suoritettavista tulonsiirroista. Koko EMU-alijäämä poistunee vuosina 2013-2014. Tämä aiheutuu siitä, että sosiaaliturvarahastot ovat rakenteellisesti ylijäämäisiä. Niillä ei myöskään ole velkaa. Valtion, ja alussa kuntienkin, alijäämät kasvattavat julkisen sektorin bruttovelkaa, joka uhkaa nousta lähes 55 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteen vuoteen 2015 mennessä. Koko julkisen sektorin päätyminen tasapainoon ei sinänsä myöskään ole riittävää. Hyvinä aikoina koko julkisen sektorin pitäisi olla selvästi ylijäämäinen, jotta seuraavassa taantumassa olisi elvytysvara.

Seuraavan hallituksen ohjelma on keskeinen keskipitkän aikavälin talouspolitiikan asiakirja. ETLA on vuoden 2010 lopulla julkaissut ”Muistioita seuraavalle hallitukselle” -keskustelualoitteen (ETLA, 2010). Siinä on tarkasteltu useita rakennepoliittisia toimenpiteitä, jotka ovat ajankohtaisia seuraavalla hallituskaudella.

Selvää on, että julkisen talouden tasapainon parantamisen täytyy olla keskeinen reunaehto keskipitkän aikavälin talouspolitiikassa. Tämä koskee veroja, julkisia menoja ja taloudellisia rakenteita. Optimistilanne olisi, että julkista sektoria kyettäisiin rationalisoimaan niin, että sen tehokkuus kohenisi ilman, että palvelutaso heikkenisi. Erityisesti kuntien taloudenpitoa ja niiden tarjoamien palvelujen tuottamista tulisi tehostaa. Tämä linja on välttämätöntä pitkällä aikavälillä, mutta se ei ehkä ehdi vaikuttaa riittävästi seuraavalla hallituskaudella. Ongelmana ovat muun muassa kuntien laaja itsenäisyys ja niiden pyrkimys lähidemokratiaan. Myös palvelujen tuottamista mahdollisimman lähellä niiden käyttäjiä on usein ollut vaikea yhdistää suurempaan kuntakokoon. Lisäksi kuntien päätöksenteossa on kyse useiden eturyhmien pyrkimyksestä oman etunsa maksimointiin, mikä hidastaa uusien ratkaisujen etsintää.

Puolueet ovat esittäneet omat veropoliittiset linjauksensa seuraavalle hallituskaudelle. Tämä on

sinänsä hyvä asia. Näissä kaikissa linjauksissa on kuitenkin se ongelma, että ne eivät ole täysin läpinäkyviä eivätkä toimenpiteet ja niiden vaikutukset ole suoraan mitattavissa. Yksi vaihtoehto läpinäkyvyyden lisäämiseksi olisi jatkossa Alan-komaissa noudatettu käytäntö, jossa puolueet antavat ohjelmansa riippumattoman tahon, CPB-tutkimuslaitoksen arvioitavaksi. Laitos arvioi ohjelmien vaikutukset eri näkökulmista (<http://www.cpb.nl>). Ongelmana Suomessa tosin on se, että maassamme ei ole yhtä riippumatonta ja kaikkien osapuolten tunnustamaa tutkimuslaitosta, jolla olisi riittävä makrotaloudellinen osaaminen ja mallipohja. Suomalainen variaatio voisi olla eri tutkimuslaitosten muodostama konsortio.

Yksi elementti veropolitiikan muotoilussa on laajapohjaisen ns. Hetemäen työryhmän työ (Valtiovarainministeriö, 2010b). Tämä ryhmä pohti verotuksen suuntaviivoja ja vaihtoehtoja ns. tasapainoisen budjetin oletuksella. Muutokset eri veromuodoissa kompensoivat siten toisensa ja vaikutus budjetin tasapainoon on neutraali. Tämä on tärkeä asiakirja, joka vaalien jälkeen joudutaan kaivamaan esille. Sen panos on erityisesti siinä, että sen ehdotukset pyrkivät kannustamaan ja neutraaliin verotukseen. Se ei sen sijaan ota kantaa keskipitkän aikavälin julkisen talouden epätasapainoon, jota joudutaan hoitamaan bruttoveroastetta korottamalla, julkista taloutta tehostamalla, menoja priorisoimalla ja joissakin tapauksissa menoja leikkaamalla.

Tuleva hallitus joutuu punnitsemaan eri veromuotojen osalta sitä, miten ne kannustavat sekä yrityksiä että yksilöitä taloudelliseen aktiivisuuteen ja miten ne vaikuttavat tulonjakoon. Näissä ratkaisuissa on useita mahdollisia kombinaatioita, eikä ETLA tässä yhteydessä ota kantaa todennäköisimpään kombinaatioon. Ainoa veropolitiikkaa koskeva oletuksemme on, että arvonlisäveroa korotetaan vuoden 2012 heinäkuusta alkaen yhdellä prosenttiyksiköllä. Jonkinlainen korotus arvonlisäverossa on todennäköinen, ja oletus on tehty ennen kaikkea inflaatioennusteen realistisuuden kannalta. Julkisen talouden tasapainon osalta tämä korotus ei sen sijaan ole läheskään riittävä.

(Ks. julkisen talouden tasapainoennusteista tämän julkaisun julkista taloutta käsittelevä luku.)

PITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ KESTÄVYYSVAJE HALLINTAAN

Useiden kymmenien vuosien aikaperspektiivillä julkisen talouden ongelmia on hoidettava samansuuntaisesti kuin keskipitkällä aikavälillä. Suomen julkiseen talouteen on syntymässä väestön nopeasta ikääntymisestä johtuen ns. kestävyysvaje. Sitä mitataan teknisesti sillä, kuinka paljon bruttoveroastetta tulisi heti ja pysyvästi korottaa, jotta bruttovelka suhteessa kansantuotteeseen vakaantuisi pitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen suuruudeksi 5 prosenttiyksikköä (Valtiovarainministeriö, 2010a). ETLAn arvio on 2.5 prosenttiyksikköä (Lassila ja Valkonen, 2010). Arvioon liittyy useita epävarmuuksia, mutta selvää on, että ongelma on todellinen ja sen hoitaminen täytyy aloittaa mahdollisimman pian. Seuraavassa artikkelissa paneudutaan tarkemmin kestävyysvajeeseen ja sen laskentamenetelmiin.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos (ETLA) (2010): Muistioita seuraavalle hallitukselle. Talouspolitiikan painopisteitä 2011-2015. (<http://www.etla.fi/index.php?action=news&id=211>)

Lassila, J. ja T. Valkonen (2010): Julkisen talouden rahoitussellinen kestävyys Suomessa. ETLA Keskusteluaiheita, No. 1237. (<http://www.etla.fi/julkaisuhaku.php?type=details&id=1801>).

Valtiovarainministeriö (2010a): Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle. Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset, No. 49/2010.

Valtiovarainministeriö (2010b): Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti. 51/2010. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20101221Verotu/name.jsp

Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyys-suhteen?

TARMO VALKONEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

MISTÄ KESTÄVYYSLASKELMISSA ON KYSE?

Julkisen talouden kestävydestä on tullut muotitermi ennen vaaleja. Kyky ottaa kantaa vajeen ”oikeaan” suuruuteen näyttäisi kuuluvan vakavasti otettavan ehdokkaan työkalupakkiin. Monet kannanotoista tosin kertovat, ettei termiä ymmärretä oikein, saati että kyettäisiin arvioimaan julkisuudessa olleiden laskelmien osuvuutta.

Mistä sitten kestävyudessa on kyse? Perusajatus on yksinkertainen: julkinen talous ei ole rahoi-
tukseltaan kestävä, jos on olemassa tarve lisätä tulevaisuudessa vero- ja maksutuloja tai vähentää menoja, jotta velkaantuminen saataisiin kuriin. Kestävyysvaje kertoo, kuinka suuri välitön ja pysyvä muutos julkisen talouden tasapainossa tarvitaan. Se voidaan ilmaista joko euroina tai suhteessa bruttokansantuotteen arvoon. Laskelmissa ei yleensä oteta huomioon sitä, että vajeen poistamisyritykset vaikuttavat jo sinänsä talouden kasvuun eri tavoin riippuen siitä, mitä keinoja käytetään.

Kestävyyslaskelmia voidaan tehdä monella yksityiskohtaisuuden tasolla ja monenlaisella välineistöllä. Myös tulokset poikkeavat. Kestävyysvajearvioita Suomessa ovat tehneet Suomen Pankki (6 % bkt:sta) valtiovarainministeriö (5 % bkt:sta) ja ETLA (2.5 % bkt:sta). Erot eri tahojen esittämissä vajeissa asettuvat oikeaan suhteeseen, kun muistetaan, että kyse on pitkälle tulevaisuuteen suuntautuvista arvioista. Niiden tekeminen perustuu väistämättä suureen joukkoon oletuksia, joiden

paremmuudesta tulevaisuuden kuvaamisessa ei kannata käydä pitkää keskustelua.

Kestävyyslaskelmien hyödyllisyys ei perustu niiden tarkkuuteen, vaan siihen että niiden avulla voidaan kuvata odotettavissa olevien ongelmien syitä, mittakaavaa ja ajoittumista. Tekemällä herkkyyyslaskelmia eri taustatekijöiden suhteen saadaan lisäksi tietoa siitä, mitkä asiat ovat kestävyys-kannalta keskeisiä. Myös se, että samojen tahojen tekemät arviot muuttuvat ajan kuluessa, sisältää hyödyllistä informaatiota.

MITEN KESTÄVYYSLASKELMIA TEHDÄÄN?

Tärkein syy julkisen talouden kestävyysongelmiin on väestön ikääntyminen, joka lisää eläke-, hoito- ja hoivamenoja, samaan aikaan kun se heikentää talouskasvua ja sen myötä verotulojen kertymistä.

Kestävyyslaskelmissa on siis kyse julkisen talouden tuloista ja menoista. Keskeisiä tuloja ovat vero- ja maksutulot sekä omaisuuden tuotto. Vero- ja maksutulojen arviointiin tarvitaan tietoa tulevasta veropohjasta, kuten palkka- ja pääomatuloista, kulutuksesta ja verollisista tulonsiirroista. Käyttämällä näitä veropohjia ja nykyisiä verotuksen sääntöjä päästään käsitykseen siitä, miten verotulot muuttuisivat, jos verorakenne ja veroasteet säilyisivät tulevaisuudessa ennallaan. Veropohjien tulevaa kehitystä voidaan arvioida helpoimmin olettamalla, että kaikki tulot ja kulutus kasvavat samaa vauhtia ja että tämä kasvuvauhti määräytyy työn tuottavuuden ja tehtyjen työtun-

tien mukaan. Tehdyn työn määrä lasketaan väestöennusteesta saatavan työikäisten ihmisten määrän, osallistumisasteen ja työttömyysasteen avulla.

Julkisista menoista työeläkemenojen laskeminen edellyttää sitä, että tunnetaan aiemmin karttuneet eläkeoikeudet ja eläkejärjestelmän säännöt, joiden perusteella eläkkeitä maksetaan ja uusia karttuu. Hoito- ja hoivamenojen sekä koulutusmenojen suhteen lähtökohtana ovat tilastoista havaitut eri-ikäisten ihmisten keskimäärin aiheuttamat menot ja näiden ikäryhmien koot tulevaisuudessa. Muiden julkisten menojen suhteen oletetaan yleensä, että ne kasvavat samaa vauhtia kuin kansantalous. Tämä oletus tekee väkivaltaa monien nykyisten tulonsiirtojen määrätymisperusteille, mutta on perusteltu tulonjakonäkökulmasta. Jos esimerkiksi perusturvan taso olisi sidoksissa pelkästään kuluttajahintoihin seuraavan 50 vuoden ajan, tuloerot räjähtäisivät.

Finanssikriisi vaikuttaa kestävyysvajeeseen siltä osin kuin se synnyttää julkiseen talouteen rakenteellisen alijäämän. Tässä suhteessa keskeinen kysymys on, vaikuttiko kriisi pysyvästi tuotannon tasoon ja kasvuvauhtiin ja jos vaikutti, miten paljon. Yksittäisten vuosien kasvu- tai vajelukujen vaihtelulla on varsin vähän tekemistä kestävyysvajeen kanssa. Jos talous pääsee takaisin samalle kasvu-uralle kuin missä oltiin edellisen vuosikymmenen puolivälissä, niin lamasta jää kestävyyslaskelmiin jäljelle vain kasvaneen julkisen velan korko.

KESTÄVYYSLASKELMIA VOIDAAN TARKENTAA, MUTTA EPÄVARMUUS JÄÄ AINA SUUREKSI

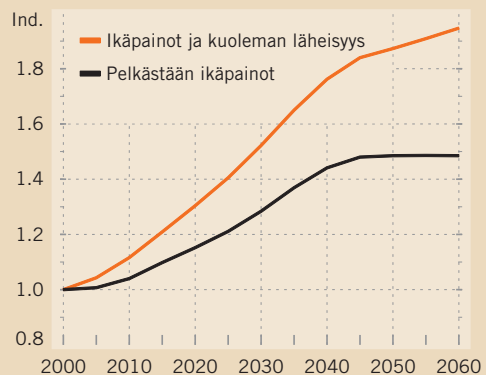
ETLAn kestävyysvajearviot tehdään joiltakin osin yksityiskohtaisemmin kuin muualla. Esimerkiksi vanhusten hoidon ja hoivan kustannukset on arvioitu jakamalla havaitut menot ikäsidonnaisiin ja kuoleman läheisyydestä riippuviin. Oheisessa kuviossa on verrattu näin laskettua menokehitystä siihen, että olisi kerrottu keskenään tulevien ikäluokkien koko ja nykyiset ikäsidonnaiset kustannukset. Pelkillä ikäpainoilla menot ja lisätyövoiman tarve ovat huomattavasti suuremmat.

On selvää, että tarkennettu arvio on odotusarvoisesti parempi. Sen osuvuus ei kuitenkaan ole välttämättä hyvä, johtuen muun muassa siitä että väestöennusteet ovat epävarmat, samoin kuin kohtuulliseksi katsottu palvelujen taso tulevaisuudessa. ETLAn arviossa palvelujen laatu paranee sen verran kuin niiden tuotannossa saavutettu tuottavuuden kasvu antaa myöten.

ETLAn, samoin kuin Suomen Pankin kestävyyslaskelmat on tehty yleisen tasapainon mallilla, missä väestön ikääntyminen vaikuttaa jo sinällään kansantalouteen esimerkiksi siten, että koulutus kasvaa suhteessa vientiin ja investointeihin ja tuotannon pääomavaltaisuus lisääntyy. Näillä ilmiöillä ei kuitenkaan olisi suurta vaikutusta kestävyYTEEN, jos Tilastokeskuksen 2009 väestöennuste toteutuisi. Väestöennusteet ovat kuitenkin muuttuneet erittäin paljon lyhyen aikavälin sisällä, mikä kuvaa niihin liittyvää epävarmuutta. Tämä on yksi syy tehdä vaihtoehtoislaskelmia.

ETLAn kestävyystarkastelujen olennainen osa onkin todennäköisyyspohjaisten epävarmuustarkastelujen tekeminen. Samalla päähuomion kohteeksi nousee se, miten nykyinen vero- ja tulonsiirtojärjestelmä jakaa julkiseen talouteen koh-

Terveys- ja hoivamenot

Lähde: ETLAn laskelmat.

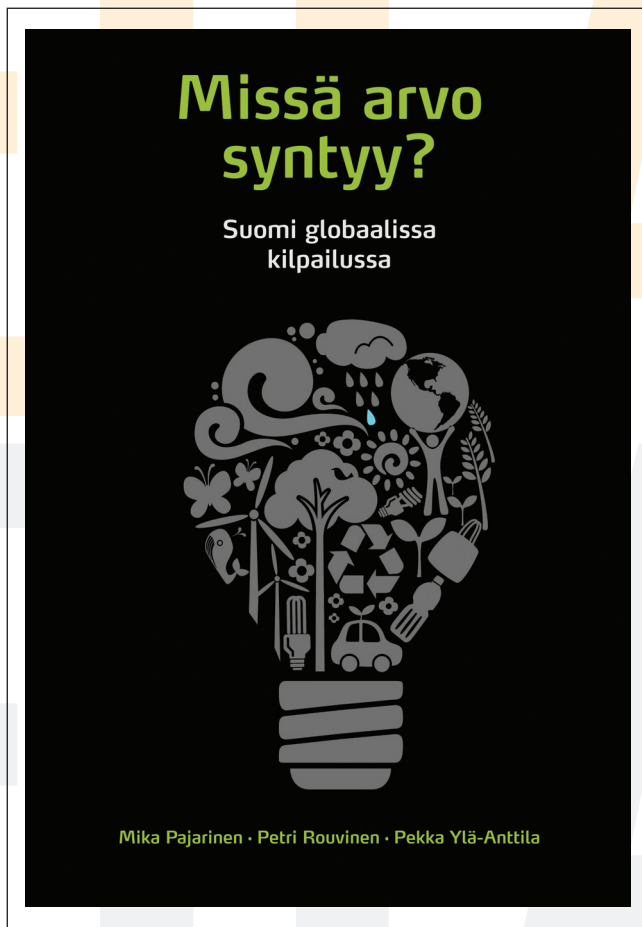
ETLA S11.1/f331

distuvia riskejä eri tuloryhmiä ja ikäluokkia edustavien ihmisten kesken.

EPÄVARMUUS TULEVASTA PERUSTE VARAUTUMISELLE

Väestön ikääntymisestä johtuva julkisen talouden kestävyysvaje on kasvanut finanssikriisin vuoksi. Tilanne on siltä osin huolestuttavampi kuin vielä muutamia vuosia sitten arvioitiin. Talouden elpymisvaiheeseen on perusteltua liittää suunnitelma vajeen poistamiseksi. Suunnitelmaa ja toimia voidaan täsmentää sitä mukaan kun kasvu vahvistuu. Epävarmuus tulevaisuuden suhteen tulee joka tapauksessa aina säilymään, eikä sitä voi käyttää perusteluna toimien lykkäämiselle. Epävarmuus on pikemminkin perustelu varautumiselle. Varautuminen etukäteen negatiivisten yllätysten varalta antaa mahdollisuuden tehdä loivempia suunnanmuutoksia matkan varrella.

Missä arvo syntyy?

Mika Pajarinen, Petri Rouvinen, Pekka Ylä-Anttila

165 s. 34 euroa
(Tuotekoodi B 247) ISBN 978-951-628-503-3

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Suhdannekatsaus

Katsaus suhdannekehitykseen	14
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	20
<i>Paavo Suni, Jari Hyvärinen</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	33
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	38
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	41
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	45
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	50
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	57
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Hinnat ja kustannukset	63
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet	68
Erityisteemat	
Euroalueen velkakriisiä ratkotaan	24
<i>Paavo Suni</i>	
Raakaöljy ja kansantalous	30
<i>Paavo Suni</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- **Maailmantalouden elpyminen jatkuu euro- ja öljyriskien varjossa**
- **Elintarvikkeiden ja energian hintojen nousu kiihdyttää euromaiden inflaatiota, korot nousevat; Suomen kuluttajahinnat nousevat 3.5 prosenttia vuonna 2011**
- **Suomen kokonaistuotanto vauhdittuu 4 prosentin kasvuun vuonna 2011, sen jälkeen kasvu hidastuu 3 prosenttiin**
- **Ostovoiman niukka paraneminen jarruttaa yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuuksia**
- **Yritysten investoinnit vauhdittuvat hyvän vientikehityksen myötä**
- **Työttömyysaste alenee asteittain 5½ prosenttiin vuonna 2013**
- **Julkinen talous pysyy alijäämäisenä ja valtion velka kasvaa**

MAAILMANTALOUS ELPYY ONGELMISTA HUOLIMATTA

Maailmantalous on jatkanut toipumistaan historiallisen syvästä taantumasta. Elpymistä ovat auttaaneet massiiviset raha- ja finanssipoliittiset toimet. Maailman kokonaistuotannon kasvun arvioidaan hidastuvan viimevuotisesta 4½ prosentista 4 prosenttiin vuosina 2011-2013. Hidastuminen johtuu edellisen vuoden korkeammasta vertailutasosta, talouspoliittisten elvytystoimien purkamisesta ja reagoinnista inflaatiopaineisiin. Inflaatio syö myös ostovoimaa sekä kehittyneissä että kehittyvissä talouksissa.

Yhdysvalloissa kokonaistuotannon kasvun ennustetaan vielä kiihtyvän hieman kuluvana vuonna 3.5 prosenttiin, minkä jälkeen se hidastuu noin 3 prosenttiin. Maan julkisen talouden alijäämä liikkuu yhä 10 prosentin paikkeilla BKT:sta, ja sieläkin finanssipoliittikkaa on kiristettävä. Myös rahapolitiikkaa kiristetään inflaation uhkan myötä. Työttömyysaste oli 9.6 prosenttia vuonna 2010.

Venäjän kokonaistuotannon kasvu nopeutuu viimevuotisesta vajaasta 4 prosentista 5-6 prosenttiin. Kasvua tukevat kohoavat energian myyn-

titulot. Vauhdikkainta talouskasvu on edelleen Aasiassa. Kiinassa kasvu hidastuu inflaation hillintään pyrkivästä talouspolitiikan kiristämisestä johtuen viimevuotisesta 10 prosentista 9 prosenttiin. Myös Intian kasvuvauhti on 8 prosentin paikkeilla. Aasian isojen talouksien vahva aktiviteetti voimistaa kysyntää muissa Aasian maissa ja länsimaissa.

Vaihtotaseiden epätasapainot ovat yhä merkittävä maailmantalouden kasvunäkymien riski. Niistä keskeisimpiä ovat Yhdysvaltojen suuri alijäämä ja vastaavasti Kiinan suuri ylijäämä. Yhdysvaltojen vaihtotaseen saattaminen kestäväälle uralle edellyttää kansantalouden säästämistään nousua. Kiinalaisten taas olisi kulutettava nykyistä enemmän, jotta epätasapaino pienenesi. Kiinan kasvun painopiste on ollut jossain määrin siirtymässä kotimaisen kysynnän suuntaan. Viimeaikainen inflaation kiihtyminen ja siitä seuraava rahapolitiikan kiristäminen vaikuttavat päinvastaiseen suuntaan. Kiinan valuutan revalvoiminen olisi-kin tässä tilanteessa järkevä toimi sekä inflaation hillitsemiseksi että kotimaisen kysynnän tukemiseksi.

Kasvavasta kysynnästä ja arabimaiden poliittisista rauhattomuuksista johtuva energian hinnan nousu on myös merkittävä taloudellisen kasvun riski. Energian kallistuminen vaikuttaa sekä ostovoiman heikkenemisen että inflaation hillitsemiseksi suoritettujen korkojen nostojen kautta.

EUROALUEELLA KASVU POHJOISESSA, SUURIMMAT ONGELMAT ETELÄSSÄ

Euroalueen kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna ennakkotietojen mukaan 1.7 prosenttia. Vuodelle 2011 ennustetaan 1.5 prosentin kasvua. Kasvua hidastavat eteläisen Euroopan maiden ja Irlannin alijäämät, jotka edellyttävät tiukkaa finanssipolitiikkaa. Muissakin euromaissa joudutaan kiristämään finanssipolitiikkaa sekä oman että koko alueen vakauden palauttamiseksi. Myös viime vuonna lähes 4 prosentin vauhtia kasvaneen Saksan talouden päätyminen nor-

maalimpaan 3 prosentin kasvuun vaikuttaa hie-
man kokonaiskasvua hidastavasti.

Vuonna 2012 euroalueen BKT:n kasvun arvioidaan nopeutuvan 1.7 prosenttiin. Tällöin oletetaan, että euroalueen uskottavuutta on kyetty kohentamaan. Eteläisen Euroopan maissa suurimman sopeutuspaineen arvioidaan olevan ohi. Saksassa kokonaistuotannon kasvu hidastuu osittain jo kapasiteettirajoitusten myötä. Ranskassa BKT kasvaa melko lähellä 1.5 prosenttia koko ennustejakson. Jonkinasteista piristymistä voidaan nähdä jakson loppupuolelle mentäessä. Ranskan vientikysyntä kohenee, kun Saksan kasvun painopiste siirtyy kotimaisen kysynnän suuntaan.

Vuonna 2013 euroalueen kokonaistuotannon ennustetaan lisääntyvän 1,9 prosenttia. Tällöinkään

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2010*	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	180.3	3.1	4	3	3	1.0	3½
Tuonti	65.2	2.6	10½	6	5	0.8	5½
- tavarat	48.9	9.8	10½	6	5	1.1	6
- palvelut	16.3	-13.7	7½	6½	4½	0.4	5
Kokonaistarjonta	245.5	3.0	6	4	3½	0.9	4
Vienti	70.2	5.1	11	6	5½	1.6	6
- tavarat	52.3	10.0	11½	6	6	1.2	6½
- palvelut	17.9	-6.7	8½	5½	3½	3.5	5
Investoinnit	33.4	0.8	7½	5½	4½	-0.7	5
- yksityiset	28.5	0.9	8½	6	4½	-1.0	5½
- julkiset	4.9	0.1	1	3	3	1.3	2½
Kulutus	141.5	2.0	2	2	2	1.7	2
- yksityinen	97.3	2.6	2½	2½	2½	2.0	2½
- julkinen	44.2	0.4	½	½	1	1.0	1
Varastojen muutos¹⁾	0.4	0.1	0	0	0	0.0	0
Kokonaiskysyntä	245.5	3.0	6	4	3½	0.9	4
Kotimainen kysyntä	175.3	1.9	3½	3	2½	0.6	3
Julkinen kysyntä	49.1	0.4	½	1	1	1.1	1

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

ei ole varaa luopua julkisen talouden tasapainotuspyrkimyksistä, mutta niiden aktiviteettia kiristävän vaikutuksen arvioidaan kevenevän.

Euroalueen finanssi- ja rahapolitiikassa siirrytään kireämpään suuntaan. Finanssipolitiikassa kyse on suhdannepoliittisten elvytystoimien purkamisesta ja julkisen talouden tasapainon palauttamisesta. Rahapolitiikkaa kiristetään sekä ns. epätaivomaisista rahapolitiittisista toimista luopumalla että korottamalla ohjauskorkoa. Vaikka kuluvana vuonna noin 2.5 prosenttiin kohoavan inflaation syynä on pääasiassa elintarvikkeiden ja energian kallistuminen, uhka ns. toisen kierroksen inflatorisista vaikutuksista panoshintojen ja palkkojen kautta on olemassa.

Euroopan keskuspankki aloittaa arviomme mukaan ohjauskoron noston kuluvaan vuoden toukokuussa. Vuoden 2011 aikana toteutetaan vielä kaksi muuta koronnostoa. Ohjauskoron arvioidaan olevan vuoden lopussa 1.75 prosenttia. Sekä vuonna 2012 että 2013 ohjauskorkoa nostetaan vielä prosenttiyksiköllä vuodessa niin, että

se on vuoden 2013 lopussa 3.75 prosenttia. Euron kurssiksi oletetaan maaliskuusta 2011 lähtien keskimäärin 1.4 dollaria.

SUOMEN TALOUS KÄÄNTYI KASVUUN VUONNA 2010

Suomen kansantalous alkoi toipua taantumasta vuoden 2010 toisella neljänneksellä viennin vauhdittumisen myötä. Koko vuoden bruttokansantuotteen kasvu oli 3.1 prosenttia. Viimeisellä neljänneksellä tuotanto oli peräti 5.2 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Tämä antaa hyvän ns. kasvuperinnön kuluvalle vuodelle ja vuoden alussa nähdäänkin suuria kasvuprosentteja.

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna 10 prosenttia. Palveluviennin selvä supistuminen painoi koko viennin määrän kasvun runsaaseen viiteen prosenttiin. Metallien jalostus, kone-, metsä- sekä kemian teollisuus elpyivät voimalla, mutta elektroniikkateollisuuden vienti pysyi vaisuna. Koko teollisuuden tuotanto kasvoi 6.3 prosenttia. Teollisuuden suhdanneodotukset ovat pysyneet hyvinä. Myös palvelujen tuotanto kääntyi toisella neljänneksellä selvään nousuun. Työllisyyden

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2011 ^E				2012 ^E				2010*	2011 ^E	2012 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.33	1.39	1.40
JPY	112	112	112	112	112	112	112	112	116	111	112
GBP	0.84	0.84	0.84	0.84	0.84	0.84	0.84	0.84	0.86	0.84	0.84
Ohjauskorot											
FED	0.25	0.25	0.25	0.30	0.50	1.00	1.25	1.50	1.00	0.26	1.06
EKP	1.00	1.25	1.50	1.75	2.00	2.00	2.25	2.50	0.25	1.38	2.19
Markkinakorot											
Libor 3 kk	0.30	0.30	0.35	0.40	0.70	1.20	1.45	1.70	0.31	0.34	1.26
Euribor 3 kk	1.09	1.55	1.70	2.00	2.20	2.20	2.45	2.70	0.81	1.58	2.39
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	115	110	110	110	110	110	110	111	79.5	111	110
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	32	28	21	11	8	5	2	2	30.1	23	4

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

paraneminen ja kotitalouksien optimismin viriäminen vauhdittivat yksityisen kulutuksen kasvua, joka oli selvimmin nähtävissä auto- ja vähittäiskaupassa. Asuinrakentaminen ponkaisi jyrkkään nousuun. Yritysten tuotannolliset investoinnit supistuivat, kun vanhaa kapasiteettia oli vielä vapaana. Vuositasolla kokonaisinvestoinnit kasvoivat vajaan prosentin.

BKT:N KASVU VAUHDITTUU 4 PROSENTTIIN VUONNA 2011

Suomen talous on jatkanut kasvuaan edellisessä Suhdanteessa ennakoitun mukaisesti. Koko vuodelle syksyllä ennustettu 4 prosentin kasvunuste on sen vuoksi edelleen realistinen. Jo viime vuoden viimeisellä neljänneksellä saavutettiin kausitasoitettuna tuotannon taso, jonka säilyminen toisi 2.5 prosentin BKT:n kasvun. Talous on niin hyvässä vauhdissa, että kasvu jatkuu kuluvan vuoden aikanakin. Kansainvälinen kysyntä on jopa hieman vahvistunut. Ilman elektroniikkateollisuuden heikkoja näkymiä kokonaistuotanto lisääntyisi tätäkin enemmän.

Kuluvan vuoden loppua kohti mentäessä kasvu asteittain hidastuu, ja vuonna 2012 kokonaistuotanto lisääntyy 3 prosenttia tämänvuotisesta. Saman kasvuvauhdin ennakoidaan jatkuvan vuoden

na 2013. Vaikka kasvunäkymät ovat hyvät, muun muassa euroalueen velkaongelmiin, öljyn hintaan ja yleiseen inflaatiokehitykseen liittyvät riskit on syytä pitää mielessä.

VIENTI VETÄÄ HYVIN USEILLA TOIMIALOILLA

Tavaraviennin määrä kasvoi tuntuvasti viime vuoden aikana. Viimeisellä neljänneksellä kasvu oli runsaat 12 prosenttia edellisvuotisesta. Kuluvan vuoden aikana kasvu jatkuu lähes kaikilla toimialoilla.

Viime vuonna alkanut paperi- ja puuteollisuuden, metallien jalostuksen, koneiden ja kemian teollisuuden vienti kohoaa edelleen hyvän kysynnän ja vapaan kapasiteetin myötä. Myös sähkö- ja elektroniikkateollisuus pääsee kasvuun viestintälaitteiden kysynnän elpymisen myötä. Niiden viennin kasvu on kuitenkin aiempia noususuhdanteita vaimeampaa Nokian tuoteongelmien ja yrityksen viimevuotisten tuotannonsiirtojen vuoksi. Myös palvelujen viennin ennakoidaan kääntyvän nousuun kansainvälisten suhdanteiden vahvistuessa. Suomelle tärkeissä vientimaissa, kuten Ruotsissa, Saksassa ja Venäjällä kasvu jatkuu vahvana. Myös Aasian maiden kysyntä säilyy hyvänä. Arvioimme viennin määrän lisääntyvän 11 prosenttia vuonna 2011. Vuosina

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2008	2009*	2010*	2011 [€]	2012 [€]	2013 [€]
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	4.1	0.0	1.2	3.5	2.9	2.3
Ansiotason muutos, %	5.7	4.3	2.6	2.8	3.0	3.5
Työttömyysaste, %	6.4	8.2	8.4	7.5	6.5	5.6
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	3.5	3.0	3.1	3.4	3.3	3.1
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	1.7	-15.6	6.5	7.9	5.9	5.3
Euribor 3 kk, %	4.7	1.2	0.8	1.5	2.4	3.2
EU27-maiden BKT:n muutos, %	0.5	-4.2	1.8	1½	1½	2
- EMU-maat	0.4	-4.1	1.7	1½	1½	2
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	3.7	1.0	2.1	2.8	2.6	2.4
- EMU-maat ¹⁾	3.3	0.2	1.6	2.4	2.2	2.0
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	4.2	-2.6	-2.5	-1.1	0.0	0.2
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	34.1	43.8	48.4	50.4	51.0	51.5

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

2012-2013 viennin kasvu hidastuu noin 6 prosenttiin.

ASUINRAKENTAMISEN KASVU JATKUU HIDASTUEN, YRITYSTEN INVESTOINNIT VAHVISTUVAT

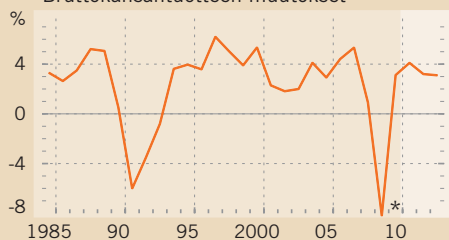
Kone- ja laiteinvestoinnit supistuivat vielä vuoden 2010 lopulla vuotta aiemmasta, vaikkakin ne lisääntyivät edellisestä neljänneksestä. Elinkeinölämän keskusliiton (EK) investointitiedustelu ennakoii vuodelle 2011 jo selvää yritysten investointien kasvua useille toimialoille. Kone- ja laiteinvestointien arvioidaan kasvavan 9 prosenttia.

Muu kuin asuinrakentaminen lisääntyy vahvistuvan liikerakentamisen myötä. Asuinrakentamisen kasvu vaimenee jo saavutetun melko korkean rakentamisen tason vuoksi 5 prosenttiin vuonna 2011. Julkiset investoinnit kasvavat hieman. Koko investoinnit kääntyvät kuluvana vuonna selvään 7.5 prosentin kasvuun.

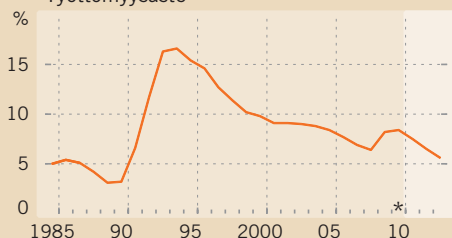
Vuonna 2012 koko investointien kasvu hidastuu 6 prosenttiin ja edelleen 5 prosenttiin vuonna 2013. Vaimenemista tapahtuu kaikissa investointityypeissä. Tämä heijastelee yleistä tuotannon kasvun hidastumista.

Taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen muutokset

Työttömyysaste¹⁾

Vaihtotase, prosenttia BKT:sta

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLa S11.1/y01

TYÖTTÖMYYSASTE ALENEE KASVUN JA IKÄÄNTYMISEN MYÖTÄ

Menneen taantuman aikana työttömyysaste ei kohonnut niin paljoa kuin pahimmillaan ennustettiin. Tämä johtui työvoiman tarjonnan supistumisesta ja yritysten halusta pitää osaava työvoimansa töissä taantuman yli. Myös lomautuksia käytettiin runsaasti irtisanomisten sijasta. Talouden kasvun myötä työvoiman kysyntä on vahvistunut samalla kun työvoiman tarjonta supistuu hieman suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämisen

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmeistyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestopilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETL:n kotisivulta: www.etla.fi

myötä. Työttömyysaste alenee vajaalla prosenttiyksiköllä 7.5 prosenttiin vuonna 2011 ja edelleen 6.5 prosenttiin vuonna 2012. Vuonna 2013 päästään noin 5.5 prosenttiin. Uusia työpaikkoja syntyy erityisesti palvelualoille. Julkisella sektorilla rahoitusongelmat rajoittavat työllistämismahdollisuuksia.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JARRUTTAA KULUTUSTA

Kotitalouksien reaalin ostovoima lisääntyy vaatimattomasti ja hillitsee yksityisen kulutuksen kasvua. Kansantalouden palkkasumman kasvu nopeutuu työllisyyden parantuessa, vaikka uudet palkkaratkaisut ovat luultavasti taantuman jälkeen melko maltillisia. Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen lisää tulonsiirtoja, ja eläkeläiskotitalouksien merkitys kuluttajina kasvaa. Ostovoimaa nakertavat korkojen nousu ja erityisesti kuluvana vuonna inflaation kiihtyminen. Arvonlisäveroa oletetaan korotettavan ensi vuoden puolivälissä prosenttiyksiköllä, mikä toteutessaan myös syö ostovoimaa. Yksityisen kulutuksen määrän arvioidaan kasvavan ennustejaksolla vajaan 2.5 prosenttia vuodessa.

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU KIIHTYY 3.5 PROSENTTIIN VUONNA 2011

Talouden vaimea aktiviteetti, matalat korot ja elintarvikkeiden arvonlisäveron lasku ovat pitäneet viime vuosina kuluttajahintojen nousun vaatimattomana. Kuluvana vuonna kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 3.5 prosenttia. Vuoden aikana nähdään tätä huomattavasti korkeampia inflaatiolukemia. Suurin syy inflaation kiihtymiselle on elintarvikkeiden ja energian kallistuminen. Myös markkinakorot ovat kohonneet ja nousu voimistuu Euroopan keskuspankin ohjauskoron nostojen myötä. Ensi vuonna kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 2.9 prosenttia. Tämä edellyttää sitä, että kiihtynyt inflaatio ei synnytä voimakasta hinta-palkkakierrettä, öljyn hintapaineet rauhoittuvat ja kuluvan vuoden sato on normaali. Vuonna 2013 inflaation arvioidaan liikkuvan kahden prosentin tietämissä, vaikka kovin luotettavia ennusteita ei useiden epävarmuuksien vuoksi voidakaan tehdä.

JULKISEN SEKTORIN VELKAANTUMINEN EI PYSÄHDY

Ennustamamme talouskasvu vuosille 2011-2013 ei ole niin nopeaa, että se riittäisi kääntämään valtiontalouden rahoitusaliijäämän ylijäämäksi. Olemme teknisesti olettaneet, että arvonlisäveroa korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä vuoden 2012 heinäkuusta alkaen. Tällä saadaan lisätuloja kuitenkin vain noin 600 miljoonaa euroa vuodessa. Tarvitaan uusia valintoja ja päätöksiä toimenpiteistä, joilla valtiontalouden tasapainotumista vauhditetaan. Ilman lisätoimia valtion ja kuntien yhteenlaskettu alijäämä on vuonna 2013 noin 6 miljardia euroa eli vajaan 3 prosenttia kokonaistuotannosta. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän ansiosta koko julkisen sektorin ns. EMU-rahoitusjäämä on tuolloin suunnilleen tasapainossa. EMU-velka kasvaa valtion ja kuntien alijäämien myötä vuosittain ja on 51.5 prosenttia BKT:sta vuonna 2013. Jatkossa myös velanhoito-menot nousevat yleisen korkotason myötä.

ETLAn sähköisten raportit

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLassa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos, suhteellisten hintojen liikkeet ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLassa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLan kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liiketaloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikköyökustusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLan kotisivuilta.

Kansainvälisen talouden raportit s. 31.

Tutustu tarkemmin raportteihin: www.etla.fi

Kansainvälinen suhdannekehitys

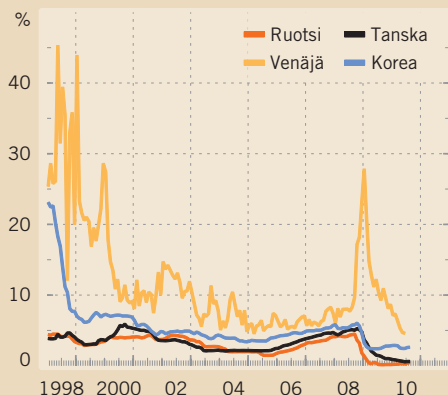
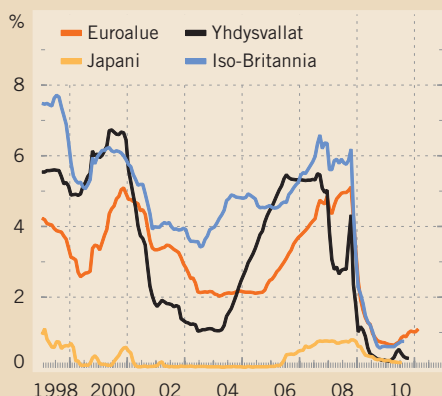
Maailmantalouden ja -kaupan elpyminen talven 2008-2009 pohjakosketuksen jälkeen on johtunut ennennäkemättömän voimakkaasta laman torjuntapolitiikasta sekä siihen liittyvästä julkisen talouden tuesta. Kiina otti paikkansa maailmantalouden veturina ja sen talouskasvun odotetaan jatkuvan vahvana, joskin hidastuvana. Teollisuusmaiden kasvu on hidasta. Yhdysvaltojen kasvu on suhteellisen nopeaa keskuspankin voimakkaan tuen ja verohelpotusten ansiosta. Euroalueella eniten velkaongelmaiset taloudet kiristävät vyötä tiukalle. Vähemmän velkaiset maat tukevat niiden maksukykyä ja suunnittelevat samanaikaisesti budjettiensa tasapainottamista kullekin sopivassa tahdissa. Raakaöljyn ja ruoan tuntuva kallistuminen on kiihdyttänyt inflaatiota maailmanlaajuisesti. Korkojen nostoa inflaation laannuttamiseksi rajoittaa rahoitusmarkkinoiden epävakaus, vaikka markkinoita on tuettu tuntuvasti epätavallisin keinoin. Talouskehityksen keskeiset riskit ovat elvytystoimien purkamisen ajoitus ja voimakkuus sekä ruoan ja energian kallistuminen sekä Japanin maanjäristyksen ja tsunamin aiheuttamien tuhojen vaikutukset.

Maailmantalouden nousu pahimmasta, talveen 2008/9 ajoittuneesta taantumasta sitten 1930-luvun on ollut hyvin epäyhtenäistä. Keskeisten kehittyvien maiden kokonaistuotanto lisääntyi jo vuonna 2009 hyvin voimakkaasti. Esimerkiksi Kiinan kasvu ylsi 9.1 ja Intian kasvu 7.7 prosenttiin. Viime vuonna kasvut kiihtyivät 10.3 ja noin 9 prosenttiin. Kiinan talous on jo ylikuumenemassa, ja kasvutahia pyritään hillitsemään muun muassa koron nostoin ja pankkien vakavaraisuusvaatimuksia kiristämällä. Inflaatio kuitenkin kiihtyi tammikuussa 2011 jo 4.9 prosenttiin. Vuotta aiemmin kuluttajahintojen nousuvahti oli 1.5 prosenttia. Hintojen nousu on ollut laaja-alaista. Energian ohella ruoka on kallistunut tuntuvasti ja palkat nousseet nopeasti. Raaka-aineiden hintojen nousu on ongelmallista kehittyvissä maissa, joissa muun muassa ruoan osuus menoista on suuri. Esimerkiksi arabimaiden kansannousujen

ajoittuminen liittyyne osaltaan elinolojen vaikeutumiseen ruoan hinnan nousun takia.

Teollisuusmaiden kesällä 2009 alkanut suhdannenousu on ollut verrattain vaatimaton. Euroalueella eniten velkaongelmaiset taloudet kiristävät vyötä tiukalle. Vähemmän velkaiset maat tukevat niiden maksukykyä ja suunnittelevat samana-

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S11.1/k05

kaisesti budjettiensa tasapainottamista kullekin sopivassa tahdissa. Yhdysvaltojen nousu taantumasta on ollut euroaluetta hieman nopeampaa. Taantuma on ollut Yhdysvalloissakin pahin sitten 1930-luvun, ja siitä nousu on ollut poikkeuksellisen hidasta. Yhdysvaltojen kokonaistuotanto oli kuitenkin vuoden 2010 viimeisellä neljänneksellä hieman taantumaa edeltänyttä ennätystasoa korkeampi. Euroalueen kokonaistuotanto oli tuolloin vielä pari prosenttia sitä pienempi. Teollisuusmaiden inflaatio on kiihtynyt energian ja ruoan hinnan vauhdittamana 1.6 prosenttiin Yhdysvalloissa ja 2.3 prosenttiin euroalueella. Hintojen nousu on ollut hitaampaa kuin kehittyvissä maissa. Inflaatio, pl. energia ja ruoka, on ollut vaikeaa. Tämä ns. ydininflaatio oli tammikuussa Yhdysvalloissa prosentin ja euroalueella 1.1 prosenttia.

ELVYTYS TUKEE YHDYSVALTOJEN TALOUSKASVUA

Yhdysvaltojen kokonaistuotanto oli viime vuoden lopussa noussut kuusi neljännestä peräkkäin. Kokonaistuotannon ja työllisyyden lisäykset ovat kuitenkin olleet Yhdysvaltojen taloushistorian hitaimpia. Myös vuosina 1990 ja 2001 käynnistyneet talousnousut erottuvat nykyisen nousun ohella hitaan elpymisensä takia muista nousukaudesta. Tyypillisesti tuotanto ja etenkin työllisyys ovat nousseet kohisten elpymisen käynnistytessä. Meneillään oleva kasvu sai vauhtia ennennäkemättömän voimakkaasta raha- ja finanssi-poliittisesta elvytyksestä. Samalla keskuspankki on tukenut rahoitusjärjestelmää mittavin arvopaperiostoin, mikä heijastuu keskuspankin taseen 2.5-kertaistumisena taantumaa edeltävään tasoon verrattuna.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote							Kuluttajahinnat ²⁾						
	Paino ¹⁾	Keskimäärin						Keskimäärin						
	2007	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2011→15 ^E	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2011→15 ^E	
Maailma	100.0	-0.8	4.3	4	4	4	4	..	..	..	..	..	..	
Pohjois-														
Amerikka	23.2	-2.7	2.8	3½	3	2½	3	-0.2	1.7	2.3	2.5	3.0	2.7	
Yhdysvallat	21.3	-2.7	2.8	3½	3	2½	3	-0.3	1.6	2.3	2.6	3.0	2.7	
EU27	22.4	-4.2	1.8	1½	1½	2	2	1.0	2.1	2.8	2.6	2.4	2.5	
Euroalue	15.9	-4.1	1.7	1½	1½	2	2	0.2	1.6	2.4	2.2	2.0	2.1	
Saksa	4.3	-4.7	3.7	3	2½	2	2	0.3	1.1	2.0	1.8	1.8	1.9	
Ranska	3.1	-2.5	1.5	1½	1½	1½	1½	0.1	1.7	2.0	1.8	1.8	1.8	
Italia	2.7	-5.5	1.0	1	1	1½	1½	0.8	1.5	2.3	2.1	1.9	1.8	
Suomi	0.3	-8.3	3.1	4	3	3	3½	0.0	1.2	3.5	2.9	2.3	2.5	
Muut														
Iso-Britannia	3.3	-4.8	1.3	1½	1½	2	2	2.2	3.3	4.0	2.5	2.0	2.6	
Ruotsi	0.5	-5.4	5.5	4½	3	2½	2½	-0.3	1.3	2.4	1.9	1.4	1.7	
Venäjä	3.2	-7.9	3.8	5	6	5	5	11.7	6.8	8.0	6.0	12.0	10.6	
Aasia	30.4	2.5	7.4	6	6	5½	6	1.6	3.6	3.0	2.6	2.6	2.9	
Japani	6.5	-6.2	4.0	1½	1½	1½	1½	-1.4	-1.5	0.2	0.2	0.5	0.7	
Kiina	10.8	9.1	10.0	9	9	8½	8½	-0.7	3.3	3.5	3.0	3.0	3.5	
Intia	4.5	5.7	8.5	8½	8	7½	7½	10.9	13.0	5.0	4.0	4.0	0.0	
NIE4 ³⁾	3.8	-0.9	6.9	4½	4½	4½	4½	1.3	2.4	2.6	2.7	2.7	2.7	
Teoll.maat	56.4	-3.4	2.8	2½	2½	2½	2½	0.1	1.7	2.1	2.1	2.3	2.2	

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

Elvytys jatkuu. Presidentti Obama jatkaa, vastoin tavoitteitaan, edeltäjänsä toteuttamia verohelpoituksia kahdella vuodella. Lisäksi 26 viikoksi säädettyä työttömyyskorvausjaksoa on pidennetty poikkeuksellisen syvän taantumun oloissa. Keskuspankki puolestaan lisää ns. epätavallisia arvo-paperiostojaan 600 miljardilla dollarilla kuluva vuoden puoliväliin mennessä. Ohjauskorko pidetään nykyisessä 0-0.25 prosentin haarukassa ainakin ensi vuoteen saakka, vaikka inflaatio on kiihtymässä huolestuttavasti energian ja ruoan kallistumisen takia. Korkojen odotetaan pysyvän matalina, koska talous on edelleen talouspolitiikan ”mäkistartin” varassa.

Yhdysvaltojen työllisyys on alkanut vähitellen kohentua. Helmikuussa työttömyysaste pieneni jo 8.9 prosenttiin. Työllisyyden koheneminen jatkuu lähivuosina, jos talouskasvu pysyy ennustetussa kolmen prosentin tahdissa. Talouskasvua jarruttaa kuitenkin energian kallistumisen leikkaama kotitalouksien ostovoima ja yritysten kustannusten nousu.

Yhdysvaltojen koko julkisen sektorin budjettivaje ylsi viime vuonna OECD:n mukaan jo yli 10 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen

velan vastaava suhde oli yli 90 prosenttia. Julkisen sektorin tasapainon odotetaan asteittain kohenevan, kun talouskasvu jatkuu, työllisyys paranee ja elvytystoimia vähennetään.

Maailmantalouden tasapainoton kehitys jatkuu. Yhdysvallat jatkaa velkaantumistaan ulkomaille. Vaihtotaseen vaje suhteessa kokonaistuotantoon väheni taantumassa vain tilapäisesti ja sen odotetaan pysyvän korkeana. Vajetta nostaa muun muassa öljyn hinnan kohoaminen, vaikka USA:n fyysinen tuontitarve on oman tuotannon nousun takia pysynyt kurissa. Vaihtotaseiden globaalit tasapainottomuudet kevenivät maailmantaloutta koetelleessa syvässä taantumassa, mutta ovat sen jälkeen syventyneet. Keskeisistä ongelmamaista Yhdysvaltojen vaje syvenee ja Kiinan ylijäämä lisääntyy. Öljyn ja raaka-ainetuottajien ylijäämät lisääntyvät myös rajusti raaka-aineiden yleisen, hyvin nopean hinnan nousun takia.

Perusongelma on kuitenkin Yhdysvaltojen kansantalouden vähäinen säästäminen ja Kiinan kansantalouden säästämisylijäämä, mitä Yhdysvaltojen syvä vaihtotaseen vaje ja Kiinan suuri ylijäämä kuvastavat. Korjaus edellyttäisi julkisen sektorin tasapainottamista Yhdysvalloissa ja yksi-

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2011→15 ^E	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2011→15 ^E
OECD	-1.5	2.3	2	2	2	1	-11.3	3.1	4	4	4½	-1
Yhdysvallat	-1.2	1.9	3	2½	2	1	-15.1	4.7	7	6	6	-2½
EU27	-1.9	1.1	1	1	1½	1	-10.3	-0.5	1½	3	4	-½
EMU16	-1.1	0.7	1	1	1	½	-11.4	-0.9	1½	3	3½	-½
Saksa	-0.1	0.5	1½	1½	1	½	-10.0	6.0	5½	4½	4	2½
Ranska	0.7	1.7	1	1	1½	1½	-7.2	-1.7	2	2	2½	½
Italia	-1.8	0.9	½	1	1	0	-12.2	3.0	1	2½	4½	-1½
Suomi	-2.1	2.6	2½	2½	2½	2	-14.8	0.8	7½	5½	4½	5
Muut												
Iso-Britannia	-3.2	0.9	0	½	1½	½	-15.4	3.1	2	3	4½	-½
Ruotsi	-0.5	3.5	3½	2½	2	2	-16.2	6.4	7½	5	4	2
Japani	-2.0	1.8	½	1	1	½	-12.1	-0.2	1	1½	1½	-3½

Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

tyisen kulutuksen vahvistumista Kiinassa. Dollarin heikentyminen etenkin Kiinan renminbin suhteen olisi tässä suhteessa myös luontevaa.

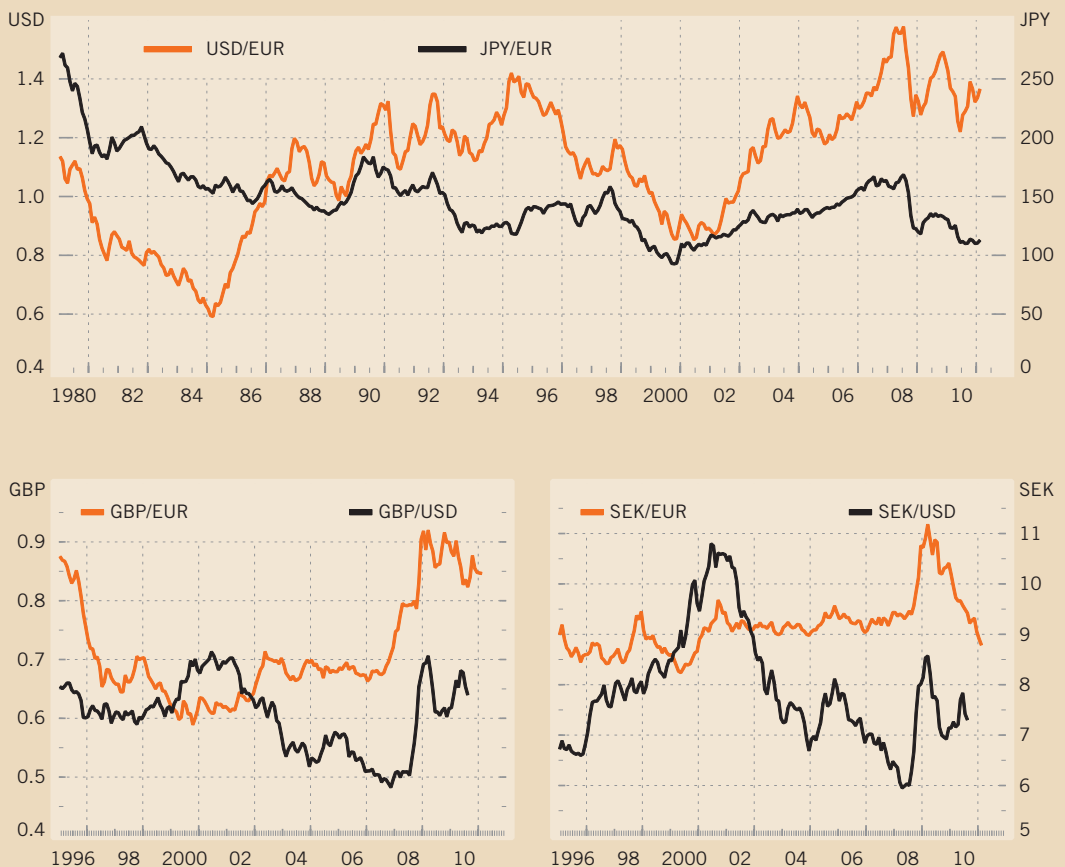
EUROALUEEN KASVU ON HYVIN EPÄYHTENÄISTÄ

Euroalueen toipuminen pahimmasta maailmantalouden taantumasta sitten 1930-luvun on ollut hidasta. Kokonaistuotanto kääntyi vahvan rahan ja finanssipoliittisen elvytyksen ja varastosyklin tukemana kasvuun vuoden 2009 kolmannelle neljänneksellä. Tuotanto on kuitenkin vuoden kestäneestä kasvusta huolimatta vielä yli kak-

si prosenttia taantumaa edeltänyttä tasoa alempi. Teollisuustuotanto oli viime joulukuussa vielä kymmenyksen pienempi kuin edellisessä, huhtikuun 2008 ennätyksessä. Taloudet elpyvät lisäksi eritahtisesti.

Euroalueen epäyhtenäisen talouskehityksen taustalla on useita tekijöitä. Saksa on euroalueen talouden veturi. Saksan talous kärsi taantumassa maailmankaupan romahtamisesta poikkeuksellisen paljon. Kasvu on kuitenkin kääntynyt selvään nousuun kaupan elpymisen ja hyvän kilpailukyvn

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S11.1/k04

Kreikan kriisin yhteydessä toukokuun alussa vuonna 2010 EKP ryhtyi – vastoin aiempia tiukkoja kantojaan – ostamaan valtioiden joukkovelkakirjoja niiden hintojen tukemiseksi. Kreikkaa tuettiin aluksi 110 miljardin euron lainapaketilla. Markkinoiden rauhoittamiseksi tarvittiin kuitenkin vielä euromaiden, komission ja Kansainvälisen valuuttarahaston yhdessä organisoima väliaikaiseksi suunniteltu, massiivinen 750 miljardin euron vakauspaketti. Euromaiden hallinnoiman Euroopan vakaussävelin osuus oli 440 miljardia euroa. Tämän sävelin avulla lainataan markkinoilta hyvän luottokelpoisuuden omaavien maiden kohtuullisella korolla varoja, joilla rahoitetaan ongelmamaiden julkisia sektoreita. Kreikan lainakorot olivat rahoituskorkoja tuntuvasti korkeampia. Lisäksi Kreikka sitoutui lainaehdoissa julkisen sektorin voimakkaaseen tasapainottamiseen.

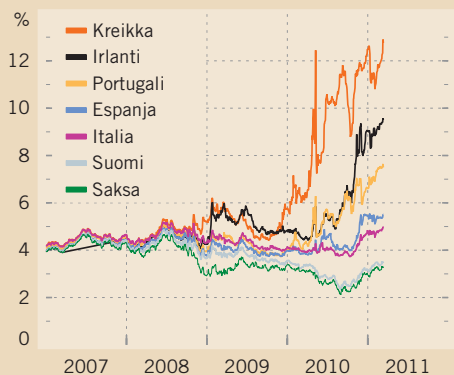
Tuolloiset toimet riittivät marraskuuhun 2010 saakka, jolloin Irlannin oli pyydettävä apua (85 mrd. euroa) maksuvalmiutensa turvaamiseksi. Muut kriisimaat, lähinnä Espanja ja Portugali ovat myös sitoutuneet talouden nopeaan tasapainottamiseen. Muissa maissa tasapainottamistahti on hitaampaa. Tilannetta rauhoittaakseen Euroopa-neuvosto päätti joulukuussa väliaikaisen vakaussävelin muuttamisesta pysyväksi Euroopan

vakaussävelmäksi kesäkuussa 2013. Päätös aiheutti ongelmia, koska pelättiin siihen sisällytetyn yksityisten lainanantajien riskin lisäämisen vaikuttavan jo silloisiin lainoihin. Pysyvässä vakaussävelmässä euromaiden luotot ovat etuoikeutetussa asemassa Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n luottojen tapaan.

Euroopan rahoitusvakaussävelin puitteissa markkinoille laskettujen arvopapereiden hyvä menekki ja muut vakauttamissuunnitelmat rauhoittivat markkinoita vuoden 2011 alkukuukausina. Valtioiden joukkovelkakirjojen tuotot eli pitkät korot kuitenkin pysyivät kriisimaissa kestäättömän korkeina. Kriisi leviää edelleen, ellei korkoja saada alenemaan palauttamalla rahoitusmarkkinoiden usko kriisimaiden velanhoitokykyyn.

Kreikan ja Irlannin apupaketteja on perusteltu juuri kriisin leviämisen pelillä paitsi toisten euromaiden riskiliiniin, myös niiden pankkijärjestelmiin. Ennen nykykriisiä julkisen sektorin arvopapereita pidettiin vähäriskisinä ja pankkeihin kertyi usein tuntuvasi myös nykyisten kriisimaiden julkisen sektorin tai muiden talousyksiköiden velkaa. Kriisimaiden ajautuminen maksukyvyttömyyteen romahduttaisi näiden maiden arvopapereiden hinnat ja johtaisi pahimmillaan laajaan pankkikriisiin.

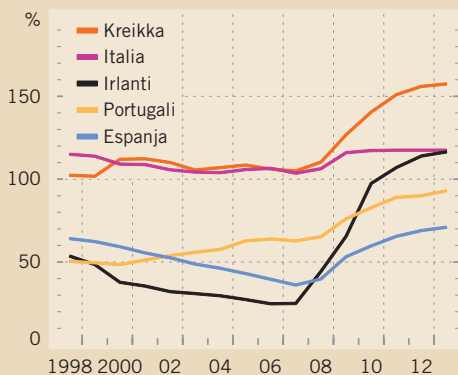
10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto eräissä maissa

Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S11.1/b224

Julkisen sektorin bruttovelka eräissä maissa, % BKT:sta

Lähteet: OECD, ETLA.

ETLA S11.1/b225

Julkisen sektorin velkaongelman pitkittyminen johtuu osaksi siitä, että esimerkiksi Kreikan maksukyvyttömyysongelmaa on pyritty hoitamaan likviditeettiongelmana. Kreikan julkinen velka lisääntyy suhteessa BKT:hen nopeasti. Velkasuhde ylittää komission viime syksynä tekemän ennusteen mukaan 150 prosenttia jo tänä vuonna, vaikka taloutta saneerataan sovitusti vankalla kädellä. Koko julkisen sektorin vajasuhde yltää 7-8 prosenttiin. Velan ja vajeen BKT-suhteita kasvat-
taa vielä ensi vuonnakin talouden tasapainottamistoimien pienentämä kotimainen kysyntä.

Velkaongelman lopullinen ratkaisu?

Euroopan komissio ja euromaat ovat alustavasti päättäneet toimista velkakriisin ”lopulliseen” ratkaisuun ”Eurosopimukseen” ylimääräisessä Eurooppa-neuvoston kokouksessa maaliskuussa 2011. Sopimuksen sisältöä rajoittivat vaadittavien päätösten hankalat sisäpoliittiset seuraukset. Euroalueen ulkopuoliset maat on toivotettu tervetulleiksi hankkeisiin.

Saksan ja Ranskan ehdotuksesta euromaiden monitorointia laajennettaneen kilpailukyvyn ja palkkojen seurantaan. Saksa haluaisi myös alhaisen, pitävän tavoitteen julkisen velan määrälle. Lyhyellä aikavälillä väliaikaisen ns. rahoitusvakaussäilyneen luotonantomahdollisuus kasvataan alun perin kaavailuksi 440 mrd. euroksi. Tätä ennen alhaiseksi halutun koron edellyttämät vakuudet pienensivät luototusmahdollisuuden käytännössä noin 250 mrd. euroon. Välinettä voidaan käyttää tarvittaessa ongelmamaiden joukkovelkakirjojen ostoon niitä liikkeelle laskettaessa.

Euromaissa pyritään velkaongelman lopulliseen ratkaisuun. Kesällä 2013 alkavaksi päätetyn Euroopan vakausjärjestelmän rahoitusmahdollisuudet nostetaan 500 miljardiksi euroksi. Kreikan lainapaketin ehtoja järjestellään uudelleen. Lainojen juoksuaikaa pidennetään kolmesta 7.5 vuoteen ja lainasta perittävää korkoa alennetaan kuudesta viiteen prosenttiin. Vastineeksi Kreikka

pyrkii lisäämään yksityistämisestä saatavia tuloja 50 miljardilla eurolla. Irlannin apupakettiin ei tehty tarkistuksia, koska vastineeksi olisi edellytetty Irlannin nostavan poikkeuksellisen alhaista yritys-verotustaan. Tähän irlantilaiset eivät myöntyneet. Neuvottelut jatkuvat.

Jo aiemmin on sovittu, että pankkien vakavaraisuuden arvioimiseksi järjestetään stressitestit, joiden tulokset raportoidaan kesäkuussa 2011. Testit pyritään muotoilemaan paremmin kuin kesän 2010 testit, joiden mukaan 91 testatusta pankista vain seitsemän pankkia ei läpäissyt testiä, joskin vain harvat pankit selvisivät siitä hyvin. Irlannin jo tuetut pankit läpäisivät testin, vaikka maa oli muutama kuukausi tuen jälkeen tukipaketin tarpeessa.

Lopulliset päätökset tehdään maaliskuulle alun perin suunnitellussa Eurooppa-neuvoston kokouksessa. Päätökset ovat oikean suuntaiset. Tosin esimerkiksi Kreikan julkisen sektorin maksukykyä saatetaan yliarvioida. (ks. Bruegel (2011), A comprehensive approach to the euro-area debt crisis, CESifo (2011); The EEAG Report on the European Economy, ”A New Crisis Mechanism for the Euro Area”).

Nykyiset toimet eivät luultavasti ole riittäviä, jos ne eivät johda lainakorkojen olennaiseen alenemiseen. Seuraavaksi järjestelmän puitteissa on tuettava Portugalia, vaikka maa pyrkii uusin leikkauksin tasapainottamaan talouttaan. Irlannin tilanne vaatii myös uusia toimia. Espanjan talouden ajautuminen tuettavaksi muuttaisi koko tilanteen olennaisesti.

On ilmeistä, että järeämpiä toimia tarvitaan velkaongelman lopulliseen ratkaisuun. Lainaehdoista on edelleen kevennettävä ja/tai laina-aikoja olennaisesti pidennettävä. Osa lainoista voidaan joutua kirjaamaan tappioiksi. Toistaiseksi paketteja sorsanneiden euromaiden veronmaksajat ovat saamapuolella. Sovitut järjestelyt vain pienentävät laskennallisia tuottoja.

turvin. Tuotantoa pystytään laajentamaan nopeasti tuottavuutta parantamalla eli käytännössä kapasiteetin käyttöastetta nostamalla, koska tuotannossa on runsaasti vajaata kapasiteettia. Saksassa työllisyys pysyi taantuman oloissa tukijärjestelmien takia korkeana, mikä myös lisää saksalaisen tuotannon nopean reagoinnin mahdollisuutta kysynnän nousuun. Saksan kysynnän kasvu tukee muiden euromaiden elpymistä, mutta toisaalta Saksan hyvä kilpailukyky pitää kilpailun kireänä. Saksan kasvu yltäneenä tänä vuonna noin 2.5 prosenttiin, mikä on noin prosenttiyksikön euroalueen keskikasvua nopeampaa. Euroalueen keskikasvua hidastavat ns. kriisimaiden ongelmat. Portugalin ja etenkin Kreikan tuotanto supistuu tänä vuonna, ja Espanjan ja Italian kasvu jäänee prosenttiin tai sen alle. Finanssikriisi jarruttaa historiassa koettuun tapansa talouden kasvumahdollisuuksia. Luotonotossa oltaneen varovaisia.

Ehkäistäkseen taantuman syvenemisen lamaksi Euroopan keskuspankki alensi ohjauskorkonsa prosenttiin ja yli kaksinkertaisti taseensa turvautuessaan niin sanottuihin epätavanomaisiin menetelmiin markkinoiden vakauttamiseksi. Keskuspankki on viestittänyt nostavansa ohjauskorkoaan jo mahdollisesti huhtikuussa 2011.

Tätä ennen korkojen nousun arvioitiin ajoittuvan rahoitusmarkkinoiden epävakkaan tilan takia vasta ensi syksyyn. Korkojen nousun taustalla ovat uhkaavasti nousseet energian ja ruoan hinnat, joiden keskuspankki tulkitsee johtavan inflaatio-odotusten nousuun. Inflaatio on noussut yli keskuspankin ”alle, mutta lähellä 2 prosenttia”-tavoitetasoa alkuvuoden 2011 aikana. Tämä ei sinänsä ole laukaisemassa kiristävää politiikkaa, koska muun muassa näistä, usein väliaikaisista, tekijöistä puhdistettu ns. ydininflaatio on pysynyt prosentin tuntumassa. Keskuspankissa on kuitenkin tulkittu arabimaiden kriisin aiheuttaman energian hinnan nousun ja ruoan kallistumisen johtavan inflaatio-odotusten nousuun, minkä hillitseminen on sitä vaikeampaa, mitä myöhemmin toimitaan. Korkojen noston ohella keskuspankki suunnittelee epätavanomaisten markkinoiden tukitoimien vähentämistä.

Poikkeuksellisen aktiivinen finanssipolitiikka ja vakava taantuma merkitsivät budjettivajeiden tuntuva nousua ja velan kasvua ongelmallisen korkeiksi useissa maissa. Kriisimaiden julkisen velan paisumisen syyt rahoituksen kannalta ongelmalliseksi vaihtelevat. Espanjassa ja etenkin Irlannissa asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen ja sitä seurannut asuntojen hintojen romahdus johtivat vaikeuksiin. Irlannissa pankkisektorin koko taloutta suurempi koko ja sen riippuvuus asuntorahoituksesta lisäsi kriisin kustannuksia merkittävästi etenkin kun irlantilaiset päättivät taata pankkien velat. Portugalin ongelmana on ollut heikko kilpailukyky. Kreikassa syynä oli vastuuton talouspolitiikka. Julkisen sektorin tilastojen manipuloinnin paljastuminen laukaisi velkakriisin keväällä 2010. Esimerkkinä voi mainita Kreikan vuoden 2009 julkisen sektorin budjettivajeen. Sen esitettiin budjetti-arviossa olevan pari prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon, mutta viimeisten tietojen mukaan se oli 15.4 prosenttia.

Euroalueen velkamaiden ongelmat tuovat selkeästi esiin kilpailukyyn menettämisen vaarat rahaliiton oloissa. Yksittäisen maan kilpailukyyn palauttamiseen ei ole helppoja ja nopeita keinoja, koska raha- ja valuuttakurssipolitiikka muotoutuu

Euroalueen talouslukuja, %

	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Yksityinen kulutus	-1.1	0.7	1	1	1
Julkinen kulutus	2.5	1.0	-½	0	1
Kiinteät bruttoinv.	-11.4	-0.9	1½	3	3
Kotimainen kok.kys.	-2.5	0.9	1½	1½	1½
Vienti	-13.2	9.7	7	4½	4
Tuonti	-11.9	8.7	5½	4	3½
BKT	-4.1	1.7	1½	1½	2
Teollisuustuotanto	-15.0	7.5	5	4	3½
Inflaatio, HICP	0.2	1.6	2.4	2.2	2.6
Työttömyysaste	9.7	10.0	9.8	9.7	9.6
Julk. sek. tasapaino, per BKT	-6.3	-6.2	-5.0	-4.5	-4.0
Julk. sek. velka, per BKT	79.1	84.1	86.5	88.0	89.0

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

koko euroalueen tarpeiden mukaan. Kriisimaista Kreikan, Portugalin ja Espanjan vaihtotaseen vajeiden BKT-suhteet syvenivät vuosina 2005 ja 2008 10 prosentin tuntumaan. Kreikan vaje painui suhteessa kokonaistuotantoon yli 14 prosenttiin vuosina 2007-2008. Vajeet ovat nyt väistämättä pienenevässä. Muissa maissa vajeet ovat olleet selvästi pienemmät. Irlannin vaihtotase oli viime vuonna jopa liki tasapainossa.

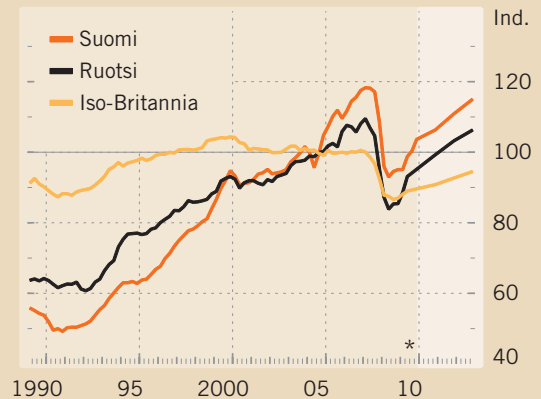
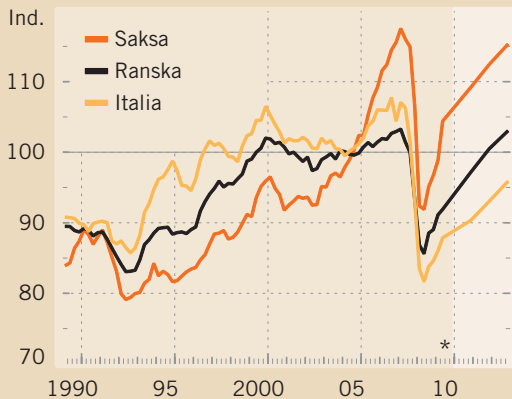
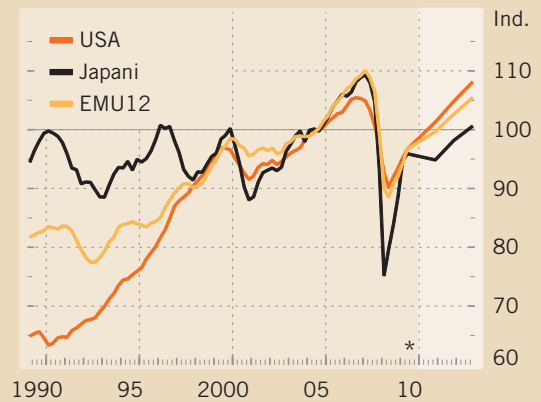
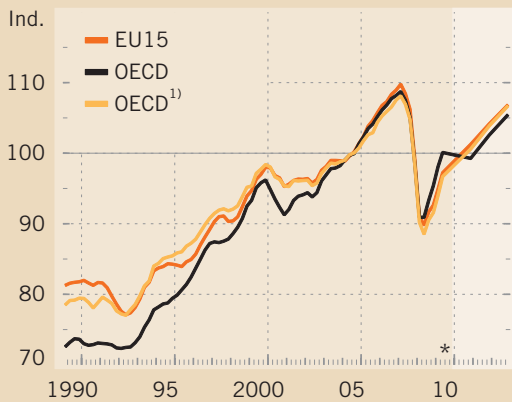
AASIA JATKAA MAAILMANTALOUDEEN VETURINA

Kiinan talouden nopea politiikkavetoinen käänne oli keskeinen tekijä maailmantalouden el-

pymisessä uhkaavan laman partaalla talvella 2008-2009. Kiina elvytti tuntuvasti muita maita enemmän ja sen investointivetoinen elpyminen tuki myös muiden maiden kasvua. Kiina kärsi taantumasta tuntuvasti viennin supistumisen takia. Kiinan talous kääntyi kuitenkin nopeaan nousuun jo vuoden 2009 alkupuoliskolla, kun teollisuusmaat kääntyivät nousuun vasta kesällä.

Kiinan BKT:n kasvu hidastui vuoden 2007 13 prosentista 9 prosenttiin vuosina 2008-2009. Viime vuonna Kiinan talous kääntyi jo 10.3 prosentin nousuun. Vuoden 2010 viimeisen nel-

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2005 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S11.1/k01

jänneksen kasvu ylsi 9.8 prosenttiin, vaikka sitä jo hillittiin talouspolitiikalla. Kiinan vahva talouskasvu ja raaka-aineiden hinnan nousu kiihdytti inflaation viime vuoden lopulla viiden prosentin tuntumaan. Tammikuussa 2010 kuluttajahinnat nousivat vuodentakaisesta 4.9 prosenttia, ja inflaation odotetaan jatkuvan seuraavinakin kuukausina nopeana.

Kiinan johto on huolestunut inflaation maan taloudellista ja poliittista vakautta horjuttavasta vaikutuksesta. Pääministeri Wen Jiabaon mukaan inflaation hillintä neljään prosenttiin on talouspolitiikan keskeisin tavoite. BKT:n kasvutavoite on kahdeksan prosenttia. Talouden aktiviteettia ja inflaatiota on pyritty hillitsemään muun muassa pankkien vakavaraisuusasteita ja korkoja nostamalla. Kokonaistuotannon kasvun odotetaan jäävän lähivuosina alle 10 prosentin.

Japanin talous supistui vuosina 2008-2009 noin 7.5 prosenttia tuntuvasta elvytyksestä ja Kiinan kysynnän kasvun tuesta huolimatta. Tuotanto kääntyi lupaavasti nousuun talvella 2009-2010, mutta se kääntyi vuoden viimeisellä neljänneksellä uudestaan laskuun. Taloutta pyrittiin elvyttämään kahdella elvytyspaketilla loppuvuoden aikana, vaikka julkisen velan BKT-suhde lähestyy tänä vuonna jo 200 prosenttia. Japanissa on edessä julkisen sektorin tasapainotus. Tähän ei ole vielä tarvinnut ryhtyä, koska suurin osa julkisesta velasta on kotimaista. Japanin kuluttajahinnat polkivat tammikuussa paikallaan energian ja ruoan hintojen tuntuvasta noususta huolimatta. Keskuspankki tukee talouskasvua pitämällä korot nollassa tuntumassa, lisäämällä likviditeettiä epätavanomaisin keinoin ja parantamalla rahoitusmarkkinoiden toimivuutta. Japanin talous kasvaa kuitenkin lähivuosina hitaasti.

Iso-Britannia kärsi taantumasta euromaita enemmän suuren rahoitussektorinsa takia. Julkisen sektorin budjettivajeen BKT-suhde syveni viime vuonna jo 11 prosenttiin. Ison-Britannian julkista sektoria pyritään tasapainottamaan muihin teollisuusmaihin verrattuna nopeasti.

Suomen lähinaapureista Ruotsin talous on vahvassa vientivetoisessa kasvussa, joskin myös kotimainen kysyntä on vahvistunut. Ruotsin talouskasvu oli viime vuonna peräti 5.5 prosenttia. Se

Japani keskittyy katastrofista selviämiseen

Japania kohtasi maaliskuun puoli välissä järkyttävä ja massiivinen maanjäristys, jota seurasi tuhoisa tsunami. Järistys oli suurin maassa koettu. Vahingot ovat Japanin pääministerin mukaan pahimmat sitten toisen maailmansodan. Katastrofissa kuoli mahdollisesti kymmeniä tuhansia ihmisiä.

Näin suuren katastrofin taloudelliset vaikutukset ovat mittavat. Ensinnäkin ihmishenkien menetyksen ohella Japanin laajan tuhoalueen infrastruktuuri kuten asunnot, kulkuväylät ja teollisuusrakennukset ovat pahasti tuhoutuneet. Jopa elintarvikehuolto on pahoissa ongelmissa. Tuotanto on pahimmilla alueilla pysähtynyt. Ydinvoimaloiden vahingoittuminen on pakottanut rajoittamaan sähkönkulutusta, mikä vaikeuttaa tuotantoa myös tuhoalueiden ulkopuolella.

Tuho vaikuttaa aluksi tuotantoa lamauttavasti. Jeni vahvistuu, kun pääomia kotiutetaan. Pörssikurssit laskevat ja epävarmuus heikentää taloudellista aktiviteettia. Verratessa tilannetta olennaisesti vähäisempiin vuoden 1995 Koben maanjäristyksen tuhoihin, vaikutukset näyttävät olevan samansuuntaiset, joskin paljon suuremmat. Koben tapauksessa tuhot ylsivät Financial Timesin mukaan 2.5 prosenttiin suhteutettuna kokonaistuotantoon.

Katsottaessa eteenpäin, jälleenrakennus on poikkeuksellisen mittava urakka, jonka rahoitusta vaikeuttaa julkisen sektorin kaksi kertaa BKT:ta suurempi velka. Velkaongelma on erityisen vakava Japanissa väestön nopean vanhenemisen takia. Tuhojen raivaaminen ja jälleenrakennus pyritään kuitenkin aloittamaan nopeasti. Japanin keskuspankki on luvannut lisätä kansantalouden likviditeettiä ja hallitus ryhtyy Koben tyyliin, mittavaan jälleenrakennukseen. Jälleenrakennus kasvattaa kokonaistuotantoa, mutta Japanin varallisuutta on kuitenkin leikattu rankasti. Epävarmuus tulevasta on katastrofin takia noussut tuntuvasti. Tätä kirjoitettaessa katastrofin mittasuhteista ja talousvaikutuksista oli vielä hyvin karkea käsitys. Luonnonmullistuksia seurannut jälleenrakennus on kuitenkin usein vahvistanut talouskasvua.

Raaka-aineiden maailmanmarkkina-hinnat, 2010=100

12 kk:n muutokset

Energiaraaka-aineet

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

Lähteet: HWWA, Suomen Pankki. ETLA S11.1/k03

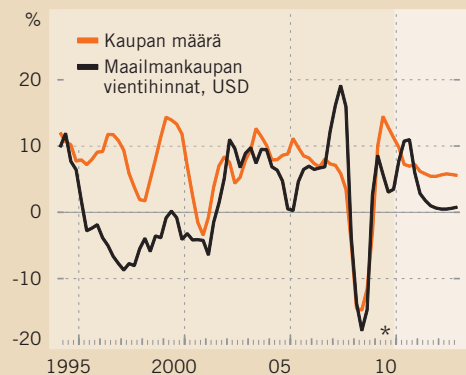
oli Viron ja Suomen ohella EU:n nopeimpia kasvuja. Viron ja Suomen kokonaistuotannon kasvu jäi kuitenkin 3.1 prosenttiin. Raakaöljyn hinnan suuret vaihtelut ovat vakavan taantuman ohella vaikuttaneet Venäjän talouskasvuun viime vuosina. Kasvu ylsi viime vuonna neljän prosentin tuntumaan syksyn hitaasta kasvusta huolimatta. Tänä ja ensi vuonna kasvu kiihtyy tuntuvasti, mikäli raakaöljy pysyy ennustetun kalliina.

RAAKA-AINEIDEN HINNAT KOVASSA NOUSUSSA

Kaikkien raaka-aineiden dollarihinnot olivat vuoden 2011 helmikuussa nousseet HWWI-indeksin mukaan keskimäärin jo 120 prosenttia taantuman painamasta helmikuun 2009 tasosta. Muiden kuin energiaraaka-aineiden nousu oli 93 prosenttia. Energia kallistui 129 prosenttia.

Raaka-aineiden laaja-alainen dollarihintojen nousutrendi alkoi jo vuonna 2004. Hintojen nousuun vaikutti Kiinan ja muiden kehittyvien maiden vahva raaka-aineintensitiivinen kasvu ja tarjonnan hidas lisääntyminen. Maailmantalouden vakavassa taantumassa talvella 2008-2009 hinnat romahdivat ennätyskallisen korkealta tasolta. Kaikkien aikojen korkein hintaennätys saavutettiin heinäkuussa 2008. Tuolloin hinnat olivat 3.5-kertaiset vuosituhaten alkuun ja 2.7-kertaiset vuoden

Maailmankauppa, %-muutos

Lähteet: OECD, IMF.

ETLA S11.1/k06

Maailmantalouden herkkyyks raakaöljyn saatavuudelle nousi esiin 1970-luvun öljykriiseissä, jolloin öljyn hinta nousi tarjonnan rajoittamisen seurauksena. Teollisuusmaat ajautuivat taantumaan ja kärsivät pitkään korkeasta inflaatiosta ja hitaasta talouskasvusta. Öljyriippuvuus, öljyn kulutus per reaalin BKT, on tuosta ajasta pudonnut selvästi alle puoleen teollisuusmaissa. Öljyn kokonaiskulutus on Euroopassa jopa laskenut muun muassa polttoaineverotuksen kiristymisen takia 1970-luvun alusta. Yhdysvalloissa se on noussut noin 30 prosenttia. Öljyn kulutus on noussut kehittyvissä maissa hyvin nopeasti. Tuotannon kasvu on näissä maissa energiaintensiivistä, ja energiatuotteiden hintoja pidetään useissa maissa poliittisilla toimilla alhaisina. Esimerkiksi Kiinan öljynkulutus on vuosina 1970-2009 yli 11-kertaistunut ja Intian kulutus 7.6-kertaistunut.

Kiinan ja muiden kehittyvien maiden kulutuksen kasvu 2000-luvulla on ollut raakaöljyn ja muidenkin raaka-aineiden käytön kasvun taustalla. Kiinan osuus maailman öljyn kulutuksesta oli vuonna 2009 nopeasta kasvusta huolimatta vielä hieman alle puolet Yhdysvaltojen kulutuksesta. 2000-luvun aiemmat öljyn hinnan nousut, öljyso- kit voidaan tulkita ns. kysyntäsokeiksi. Tarjon-

ta ei pysynyt kysynnän tahdissa, ja hinta nousi. Arabimaiden protesteista alkunsa saanut tuntuva hinnan nousu sen sijaan on tarjontalähtöinen. Libyan tarjonta on vähentynyt, mutta pääasiallinen syy hinnan tuntuvaan nousuun on ollut pelko tarjontaongelmista Lähi-idässä, erityisesti Saudi-Arabiassa.

Öljyn hintavaikutukset ovat edellä mainitun öljyintensiteetin laskun takia pienentyneet teollisuusmaissa tuntuvasti. Oheisessa kuviossa esitetään kansainvälisen talouden NiGEM-mallilla tehtyjä laskelmia öljyn hintavaikutuksista Yhdysvalloissa ja euroalueella.

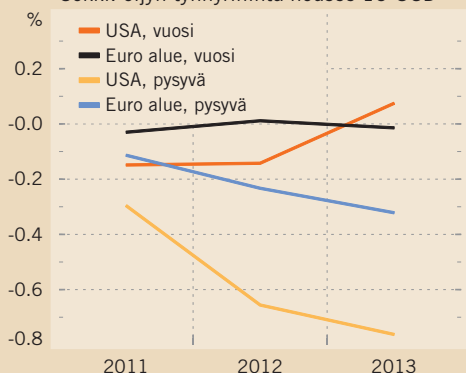
Arviot ovat luonnollisesti vain suuntaa antavia ja ehdollisia tehdyille oletuksille. Talousvaikutuksia arvioitaessa kokeiltiin erilaisia perusoletuksia sokin pituudesta ja taloudenpitäjien odotuksista. Oletettu hintasokki on raakaöljyn hinnan nousu kymmenellä Yhdysvaltojen dollarilla tynnyriltä. Malli on lineaarinen, joten 20 dollarin vaikutukset olisivat periaatteessa kaksinkertaiset, jne. Näin ei kuitenkaan käytännössä ole. Suureen öljysokkiin liittyy lukuisa joukko tekijöitä, muun muassa epävarmuuden kasvu, joita ei saada mallin avulla haltuun.

Simuloinneissa rahapolitiikka reagoi hinnan nousuun vakauttamalla inflaatiota ja hintatasoa. Kaikissa kuvioissa esiintyvissä simulaatioissa oletetaan eteenpäin katsovat odotukset, eli taloudenpitäjät esimerkiksi tietävät sokin pituuden.

Simulointien mukaan 10 dollarin hinnan nousun vaikutukset BKT:hen ovat Yhdysvalloissa ensimmäisenä ja toisena vuotena muutaman prosentin kymmenyksen, jos sokki on pysyvä. Etukäteen vuoden kestävä sokin vaikutukset ovat vain yhden kymmenyksen luokkaa. Vaikutus euroalueelle on suunnilleen puolet edellä mainituista. Vaikutukset Suomeen ovat niiden väliltä. Vaikutukset ovat jonkin verran suuremmat, jos odotukset ovat taaksepäin katsovat.

Öljyn hinnan BKT-vaikutus USA:ssa ja euroalueella, poikkeama perusurasta

Sokki: öljyn tynnyrihintaa nousee 10 USD

Lähde: ETLA.

ETLA S11.1/b226

2004 tammikuuhun verrattuna. Hinnat painuivat taantumassa tuntuvasti, mutta jäivät alhaisimmillaankin, vuoden 2009 helmikuussa, 61 prosenttia vuosituhaten alun tasoa korkeammiksi. Eri-tyisen nopeasti taantumasta nousivat kaakaon, puuvillan, kumin ja metallien hinnat. Ruoan hinta oli helmikuussa 57 prosenttia pohjahintaa korkeampi ja ylsi jo vuoden 2008 kriisitasolle.

Raaka-öljyn hinta oli helmikuussa Brent-laadulla mitattuna 2.5-kertainen taantumaiheuttamaan vuoden 2008 joulukuun alhaiseen hintaan verrattuna. Raakaöljyn hintakehitys on ollut sikäli poikkeuksellista, että eri öljylaatujen hintaerot ovat muuttuneet olennaisesti. Amerikkalainen WTI-öljy oli aiemmin tyypillisesti muutaman dollarin Brent-laatua kalliimpi, mutta alkuvuodesta tynnyrillinen (noin 159 litraa) Brentiä maksoi noin 15 dollaria WTI:tä enemmän. Muutos lienee tilapäinen ja johtuu Kansainvälisen energijärjestön (IEA) mukaan Oklahomassa sijaitsevan keskeisen öljyn varasto- ja jakelupaikan, Cushingin ylipursuavista varastoista.

Raakaöljyn tynnyrihintaa nousi vuodenvaihteeseen mennessä syksyn 2010 vajaan 80 dollarista runsaaseen 90 dollariin Brent-laadulla mitattuna. Nousu oli kysyntävetoista. Kehittyvien maiden odotettua nopeampi kysyntä nosti hintaa.

Tunisian levottomuudet ja niistä seurannut hallituksen ero eivät juuri öljymarkkinoita hetkautaneet. Kun protestit demokraattisemman yhteiskunnan puolesta levisivät Egyptiin, raaka-öljyn hinta nousi. Tuolloin pelättiin lähinnä Suezin kanavan tai Egyptin kautta Sumed-putkissa kulkevien öljytoimitusten häiriintymistä. Protestien leviäminen merkittävään öljyvaltion, Libyaan helmikuussa 2011 nosti hinnan korkeimmillaan jo lähelle 120 dollaria tynnyriltä. Libya tuotti ennen kriisiä noin kaksi prosenttia maailman tuotannosta. Öljy on erityisen hyvälaatuista. Markkinoilla ruvettiin pelkäämään paitsi Libyan öljyntarjonnan tyrehtymistä, myös vakavien levottomuuksien leviämistä keskeisiin Lähi-idän öljyntuottajavaltioihin, joissa niissäkin jo kuohui. Öljyn tarjontasokki 1970-luvun tapaan alkoi näyttää

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suidannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikalvoja ja suhdannekehitykseen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisia joukko muita hyödyllisiä www.sivuina -osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suidannejulkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestopilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).

Verkkoversio vuonna 2011 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja <http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD COMMODITY PRICES – raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat

-katsaus sisältää ennusteet mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien hintakehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Mukana on myös katsaus tärkeimpien hyödykkeiden markkinatilanteeseen. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja lokakuussa.

Kestopilauksena 160 euroa.

Tilaaakohtaisella käyttäjätunnuksella toimiva World Commodity Prices -verkkoversio maksaa vuonna 2011 308 euroa.

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

pelottavan mahdolliselta. Libyan tuotanto putosi tuntuvasti, mutta se pystyttiin korvamaan muista lähteistä, joskin heikkolaatuisemmalla öljyllä. Raakaöljyn reaalihintaa nousi kriisin pyörteissä lähelle 2008 heinäkuun ennätystä.

Lyhyellä aikavälillä raakaöljyn hintakehitykseen vaikuttavat arabimaiden levottomuuksien kehittyminen, dollarin kurssi sekä se, kuinka paljon hinnan nousu hidastaa kysynnän kasvua. Mikäli Libyan öljy saadaan markkinoille ja riski öljyn tarjonnan supistumisesta pienenee, raakaöljyn hinta todennäköisesti alenee nykytasosta joksikin aikaa. Raakaöljy on kuitenkin kallistunut pysyvästi ja hinta säilyy korkeana, mikäli maailmantalouden kehittyvien maiden markkinoille keskittynyt kasvu jatkuu odotetusti. Tarjonta ei yksinkertaisesti pysty nykyinvestoinnein vastaamaan kysynnän kasvuun seuraavan parinkymmenen vuoden aikana. Öljyn hinnan nousu kiihdyttää vaihtoehtojen, uusiutuvien energioiden tarjontaa, mutta se keventää tilannetta vain hieman. Jos Lähi-idän öljyn tuotanto vaarantuu, öljyn hinta nousee rajusti.

MAAILMANKAUPPA

Maailmankaupan raju, kaikkialla tapahtunut pudotus syksyllä 2009 oli odottamaton sokki koko maailmantaloudelle. Rahoitusmarkkinoiden paniikki levisi reaali-talouteen ja aiheutti teollisuus-tuotannon nopean laskun. WTO:n tilastojen mukaan (International Trade Statistics 2010, WTO) vienti putosi rajusti erityisesti kestokulutus- ja investointitavaroita tuottavissa maissa kuten Suomessa (-35 %), Japanissa (-26 %) ja Saksassa (-22 %). Venäjällä vienti laski peräti 36 prosenttia, mutta Kiinassa ulkomaankauppa toipui nopeasti ja vuonna 2009 vienti laski vain 16 prosenttia.

Maailmankauppa on toipunut nopeasti vuoden 2009 romahduksesta. Hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen (Trade Monitor, CPB) mukaan vuoden 2010 loppuun mennessä kaupan määrä oli jo vuoden 2008 kevään huipun tasolla. Kauppa kääntyi nousuun jo vuoden 2009 alussa. Vuonna 2010 maailmankaupan määrä kasvoi jo 15,1 prosenttia. Ulkomaankauppa kasvoi erityisesti

Demokratia lisäisi kaupankäyntiä arabimaissa

Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kriiseillä on ennakoitu olevan kielteisten vaikutusten ohella myös myönteisiä vaikutuksia kansainväliseen kauppaan. Demokratian lisääntyminen kasvattaisi alueen talouksien integroitumista ja kaupankäyntiä. Eritoten uudelle kaupan rajoituksia vähentävälle sopimukselle olisi tarvetta, sillä UNCTADin ja Maailmanpankin arvioiden mukaan Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa on korkeimmat kaupan esteet maailmassa (Chaffour, 2011a ja b). Alueen keskinäisen kaupankäynnin lisäämisen esteinä ovat liian samankaltaiset raaka-aineiden, tuotannon ja viennin rakenteet, jolloin erikoistumiseen tarvittaisiin uudentyypisiä ansaintamalleja. Erityisesti alueen palvelurakennetta tulisi uudistaa, jolloin etulinjassa ovat logistiikka-, rahoitus- ja ICT-palvelut.

Lähteet:

Chaffour, J-P. (2011a): Trade as a means to consolidate the Arab revolutions, VoxEU.

Chaffour J-P. (2011b): "Trade Integration as a Way Forward for the Arab World: A Regional Agenda", World Bank Policy Research Working Paper 5581.

Aasiassa, jossa nousua oli 20,7 prosenttia. Hintojen nousu oli maltillisempaa, 5,6 prosenttia.

Tänä vuonna kaupan määrän odotetaan kasvavan 8 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Maailmankaupan dollarihinnot nousevat tänä vuonna neljä prosenttia. Seuraavina vuosina sekä maailmankaupan määrien että hintojen kasvun arvioidaan hidastuvan. Määrän kasvun ennustetaan jäävän 5,5 prosenttiin vuonna 2012 ja 5 prosenttiin vuonna 2013. Hintojen ennakoidaan nousevan keskimäärin 1,5 prosentin vauhtia.

Kansainvälisen finanssikriisin vaikutukset maailmankauppaan ovat tämänhetkisten arvioiden mukaan vähenemässä. Kuitenkin kaupan kasvua uhkaavat tällä hetkellä Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan levottomuudet sekä epävarmuuden laajeneminen keskeisiin öljyntuottajamaihin. Öljyn hinnan kohoaminen lisää kuljetuskustannuksia sekä nostaa tuottajahintojen kallistumisen kautta maailmankaupan hintoja.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

TAVARAVIENNIN KASVUVAUHTI KIIHTYY HIEMAN TÄNÄ VUONNA

Suomen vientikysyntä pysyy hyvin vahvana vielä tänä vuonna. Varsinkin vienti Ruotsiin ja Kiinaan on voimakkaassa nousussa, mutta myös vienti Saksaan ja Alankomaihin on hyvässä vedossa. ETLAn arvion mukaan Suomen tavaravienti kasvaa tänä vuonna vajaat 12 prosenttia viime vuodesta. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti elpyy aiemmin odotettua myöhemmin. Palvelut

mukaanlukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 11 prosenttia.

Vientikysyntä heikkenee selvästi ensi vuoden aikana, ja tavaraviennin kasvuvauhti hidastuu noin 6 prosenttiin.

SÄHKÖ- JA ELEKTRONIIKKATEOLLISUUDEN VIENTI KÄÄNTYY VASTA TÄNÄ VUONNA KASVUUN

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin voi-

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ²⁾	Keskimäärin
	Mrd. e 2010*	%-osuus 2010*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	
Maa- ja metsätalous									
sekä kaivannaistoiminta	0.9	1.7	-14.5	35.6	-3	4	4	6.5	2
Puutavarateollisuus	2.0	3.9	-23.4	14.8	16	10	8	-5.9	8
Paperiteollisuus	8.6	16.5	-19.5	18.9	11	4	1	0.6	3
Graafinen teollisuus	0.0	0.0	-15.0	13.8	15	2	0	-57.1	3
Metallien jalostus	6.7	12.9	-18.9	44.1	12	5	5	2.3	5
Metallituotteet	1.1	2.0	-22.7	9.6	12	5	3	-1.2	5
Koneet ja laitteet	7.0	13.4	-29.9	5.9	19	7	5	-0.1	7
Kulkuneuvot	2.8	5.3	-38.3	-13.6	-12	15	35	-3.5	12
Elektroniikka- ja sähköteoll.	8.0	15.2	-46.6	-23.0	39	10	11	-13.2	14
Elintarviketeollisuus	1.2	2.3	-10.5	-1.1	8	3	2	2.1	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus									
ja kenkäteollisuus	0.7	1.2	-13.7	6.0	1	2	2	-0.6	1
Kemianteollisuus	10.4	19.8	-7.1	18.2	7	3	3	5.5	3
Muu teollisuus	3.0	5.8	..	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti yht.³⁾	52.3	100.0	-22.9	10.0	12	6	6	1.2	6
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	44.3	84.8	..	..	..	..	..	1.1	5
Tavara- ja palveluvienti³⁾	70.2	..	-20.1	5.1	11	6	6	1.6	6

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

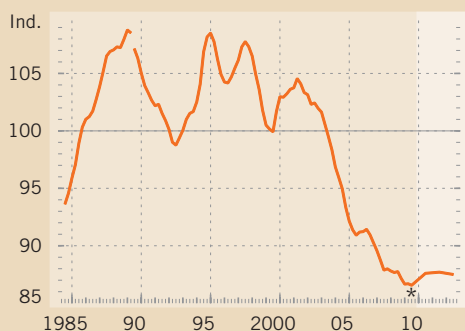
²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

makas supistuminen jatkui vielä lähes koko viime vuoden ajan. Viestintälaitteiden vienti on taantuman lisäksi kärsinyt aikaisempaa heikommasta kilpailukyvyistä tuotevalikoiman johdosta. Tänä vuonna toimialan vienti kääntyy kuitenkin nousuuralle. Kulkuneuvoteollisuuden viennin supistuminen sen sijaan jatkuu vielä tänä vuonna, mutta

Vaihtosuhte (2000=100)

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä ¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

2) 11 OECD-maata Suomen viettosuuksilla painotettuna.

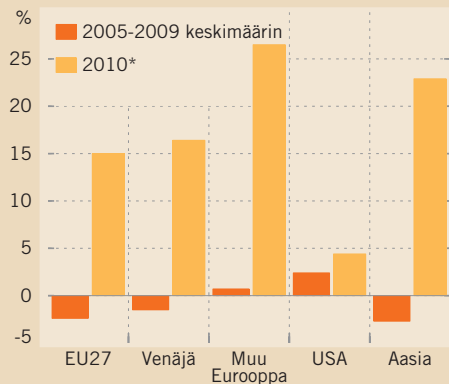
3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

Lähteet: Tullihallitus, OECD.

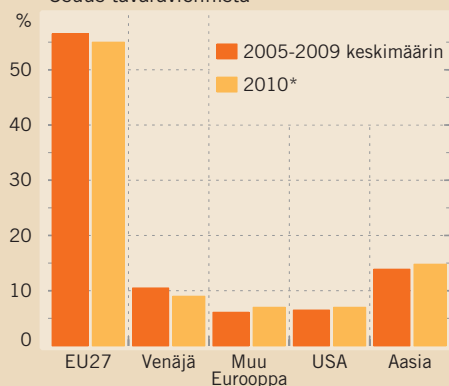
ETLA S11.1/x01

Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

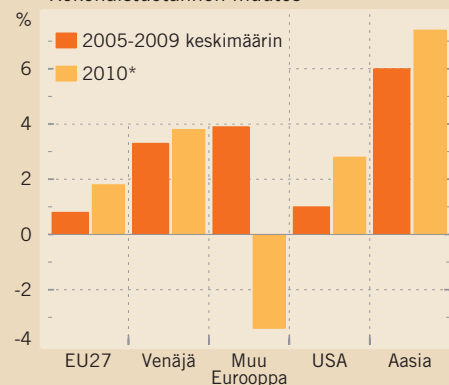
Tavaraviennin arvon kasvu alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S11.1/x08

alan vienti supistuu aiemmin arvioitua vähemmän. Paperi- ja koneteollisuuden vientiennusteet pysyvät ennallaan. Metallien jalostuksen ennustetta on hieman nostettu.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuus, koneiden ja laitteiden valmistus, paperiteollisuus, metallien jalostus ja kulkuneuvojen valmistus ovat ne toimialat, jotka pystyvät heilauttamaan tavaraviennin kasvulukuja. Muiden toimialojen osuus viennistä on niin pieni, että edes suuret muutokset niiden viennissä eivät vaikuta kokonaisviennin kasvuun tai supistumiseen.

Ennustamme monelle toimialalle tälle vuodelle varsin suuria viennin kasvulukuja. Nykytilanteessa suuret kasvuluvut ovat kuitenkin harhaanjohtavia. Kun vienti on ensin supistunut poikkeuksellisen voimakkaasti ja sitten kääntyy nousuun, kasvuluvut voivat olla hyvin suuret vaikka vientimäärät eivät nousekaan kovin paljon absoluuttisesti.

Viestintälaitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna enää 33 prosenttia, kun ryhmän viennin arvo supistui 36 prosenttia vuodentakaisesta. Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus toimialan viennistä oli viime vuonna 32 prosenttia, ja niiden viennin arvo supistui vain 4 prosenttia edellisvuodesta. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli runsaat 9 prosenttia. Niiden vienti kasvoi arvoltaan 11 prosenttia. Kasvussa olivat myös sähköjohdot ja kytkentälaitteet (osuus 5.4 %), säteilylaitteet (osuus 4.6 %), tietokoneet ja niiden oheislaitteet (3.9 %), elektroniset komponentit ja piirilevyt (2.6 %) sekä sähkölamput ja -valaisimet (2.2 %). Kulutuselektroniikan, kodinkoneiden ja optisten instrumenttien viennin arvo oli sen sijaan laskussa.

Tietoliikennevälineitä valmistavan Nokian viennin kehitys vaikuttaa edelleen merkittävästi koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientilukuihin, vaikka viestintälaitteiden osuus viennistä on huomattavasti pienentynyt. Viestintälaitteista 80 prosenttia meni viime vuonna Eurooppaan. Vienti

lisääntyi vain Väli-Amerikkaan ja Oseaniaan, mutta niiden osuudet ovat hyvin pienet.

Teknolomiteollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uuden vientitilausten arvo jäi loka-joulukuussa 8 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli 5 prosenttia edellisvuotista pienempi. Viimeisellä neljänneksellä uusien tilausten arvo kasvoi kuitenkin 3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toimialalle on ominaista, että tilauskanta voi muuttua nopeasti, koska matkapuhelimien toimitusaika on hyvin lyhyt.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin pohja saavutettiin vasta vuoden 2010 alussa. Viime vuoden aikana kuukausittaiset vientimäärät nousivat hyvin hitaasti. Arvioimme, että viennin elpyminen jatkuu hitaana myös tänä vuonna ja että vientimäärä nousee kuluvan vuoden lopulla vasta vuoden 2009 alun tasolle, mikä vastaa vuoden 2005 tammi-helmikuun tasoa. Hitaasta noususta huolimatta sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin kasvuluvuksi saadaan tälle vuodelle vajaat 40 prosenttia.

Koneiden ja laitteiden vienti Eurooppaan väheni viime vuonna arvoltaan 9 prosenttia edellisvuodesta, ja sen osuus koko toimialan viennistä laski 51 prosenttiin. Aasiaan vietyjen tavaroiden arvo oli sen sijaan 38 prosenttia vuodentakaisesta suurempi, ja sen osuus alan viennistä nousi 28 prosenttiin. Vienti Pohjois-Amerikkaan lisääntyi 15 prosenttia (sen osuus oli vajaat 7 prosenttia). Toimialan vienti kääntyi kasvuun vasta viime vuoden toukokuussa, mutta sen jälkeen elpyminen on jatkunut vahvana. Kone- ja metallituoteteollisuuden uusien vientitilausten arvo kasvoi loka-joulukuussa 24 prosenttia vuodentakaisesta ja 17 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vientitilauskanta oli kuitenkin 20 prosenttia edellisvuotista pienempi. Koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän vajaat 20 prosenttia.

Paperiteollisuuden elpymistä häiritsi viime vuoden maaliskuun puolivälissä alkanut satamalakko, joka onneksi loppui lyhyeen. Toisella neljän-

neksellä vientimäärät nousivat jo lähelle vanhoja normaalilukemia. Kolmannella neljänneksellä vientimäärät jäivät selvästi pienemmiksi, mutta vuoden viimeisellä neljänneksellä viennin vah-

vistumisen merkkejä oli näkyvissä. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 11 prosenttia, kun alan kysyntä edelleen vahvistuu.

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna 10 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä kohosi viime vuonna 10 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui vielä 3.1 prosenttia vuodentakaisesta, mutta kääntyi toisella neljänneksellä 14 prosentin kasvuun. Kolmannella neljänneksellä vientimäärä lisääntyi 16.2 ja vuoden viimeisellä neljänneksellä 12.4 prosenttia vuodentakaisesta. Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä väheni ensimmäisellä neljänneksellä 9.3 prosenttia, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 18.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä vientimäärä nousi 1.9 ja viimeisellä neljänneksellä 3 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Metallien jalostuksen vienti oli viime vuonna erityisen voimakkaassa nousussa, kasvua kertyi peräti 44 prosenttia vuodentakaisesta. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkkeit) vienti kasvoi 21 prosenttia. Myös paperiteollisuus nousi nopeasti taantumasta, alan vientimäärä lisääntyi 19 prosenttia. Puutavarateollisuuden sekä kumi- ja muovituotteiden vienti nousi 14–15 prosenttia. Myös öljytuotteiden vientimäärä lisääntyi laskelmiemme mukaan noin 14 prosenttia. Metallituotteiden vienti kasvoi 10 prosenttia ja koneiden ja laitteiden sekä tevanake-teollisuuden vienti 6 prosenttia. Rakennusaineteollisuuden vienti lisääntyi vajaat 5 prosenttia.

Elintarviketeollisuuden vientimäärä jäi runsaan prosentin vuodentakaista pienemmäksi. Myös kulkuneuvojen vienti väheni. Moottorijoneuvojen viennin määrä supistui noin 17 ja laivateollisuuden noin 11 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti putosi laskelmiemme mukaan 23 prosenttia vuodentakaisesta.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 5.3 prosenttia vuodentakaisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi 4.3 prosenttia edellisvuodesta.

Aasian osuus viennistämme nousi viime vuonna

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2010 oli 55 prosenttia ja EU15-maiden osuus 47.5 prosenttia. Ruotsi oli Suomen tärkein vientimaa, ja sen osuus oli 11.4 prosenttia. Saksa putosi Suomen toiseksi merkittävimmäksi vientimaaksi, kun sen osuus laski 10.1 prosenttiin. Alankomaiden osuus nousi edellisvuodesta 6.8 prosenttiin, mutta Ison-Britannian laski 4.8 prosenttiin.

Viime vuonna vienti EU27-alueelle kasvoi arvoltaan 15 prosenttia ja vienti euroalueelle 11 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 18 prosenttia.

Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli toiseksi tärkein vientialue, ja sen osuus nousi 12.9 prosenttiin. Kiinan osuus koko tavaraviennistä kohosi 5.1 prosenttiin. Japanin osuus oli 1.7 prosenttia. Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli kolmanneksi merkittävin vientialue, ja sen osuus nousi 11.8 prosenttiin. Venäjä pysyi kolmanneksi suurimpana vientimaana, ja sen osuus oli 9 prosenttia kuten edellisvuonna. Pohjois-Amerikan vientiosuus oli 8.2 ja EFTA-maiden 4.2 prosenttia. Lähi- ja Keski-idän osuus laski 1.9 prosenttiin, ja Etelä-Amerikan osuus putosi niinikään 1.9 prosenttiin.

Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) kasvoi peräti 31 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo sen sijaan supistui 13 prosenttia, kun vienti Arabiemiirikuntiin väheni 8 ja Saudi-Arabiaan 21 prosenttia vuodentakaisesta. Venäjän-vientimme lisääntyi 16 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Pohjois-Amerikkaan kasvoi 8 prosenttia, mutta Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo väheni 5 prosenttia edellisvuodesta.

Koko maailman teräksen tuotanto kasvoi viime vuonna 15 prosenttia. Kiinan tuotanto lisääntyi kuitenkin vain 9 ja koko Aasian 12 prosenttia. EU27-maiden tuotanto lisääntyi 25 prosenttia, muun Euroopan 15 ja Pohjois-Amerikan peräti 36 prosenttia. Kansainvälinen teräsjärjestö (World Steel Association) ennustaa, että maailman teräksen tuotanto kasvaa tänä vuonna runsaat 5 prosenttia ja EU27-maiden vajaat 6 prosenttia. Arvioimme, että Suomen teräksen tuotannon kasvuvauhti on tehokkaasta tuotantokapasiteetista johtuen jatkossakin EU27-maiden keskimääräistä kasvua nopeampaa. Metallien ja lostuksen viennin määrän odotetaan siten tänä vuonna kohoavan noin 12 prosenttia vuodentakaisesta.

Kulkuneuvojen vienti supistuu tänä vuonna noin 12 prosenttia. Moottorijoneuvojen vientimäärä kasvaa kuitenkin noin 27 prosenttia viimevuotisesta. Laivateollisuuden vienti supistuu noin 45 prosenttia. Viime vuonna toimitettiin toinen 900 miljoonan euron arvoinen jättiristelijä Yhdysvaltoihin. Kuluvan vuoden tammikuussa toimitettiin 180 miljoonan euron arvoinen risteilylautta ja lokakuussa luovutetaan toinen samanlainen alus.

Moottorijoneuvojen viennin arvo supistui viime vuonna 13 prosenttia vuodentakaisesta. Tärkeimmät vientimaat olivat Ruotsi, Saksa, Venäjä ja Norja, mainitussa järjestyksessä. Vienti Ruotsiin lisääntyi arvoltaan 30 prosenttia, mutta vienti Saksaan supistui 36 prosenttia ja Venäjälle 51 prosenttia. Vienti Norjaan lisääntyi arvoltaan 3 prosenttia.

Moottorijoneuvojen viennistä 27 prosenttia oli viime vuonna henkilöautojen vientiä. Henkilöautojen viennistä meni Saksaan 51 prosenttia, Venäjälle 18 prosenttia, Norjaan 9 prosenttia ja Viroon 5 prosenttia. Erikoismoottorijoneuvojen osuus moottorijoneuvojen viennistä oli 18 prosenttia, tavarankuljetukseen tarkoitettujen moot-

torijoneuvojen osuus vajaat 18 prosenttia, moottorijoneuvojen osien ja tarvikkeiden osuus 13 prosenttia ja perävaunujen osuus 7 prosenttia.

Valtaosa autojen viennistämme Venäjälle on jälleenvientiä. Taloustaantumaa ja Venäjän asettamat autojen tuontitullit ovat vähentäneet autojen vientiä merkittävästi. Ulkomaisten autojen tullimaksujen tarkoituksena on nostaa kotimaan tuotantoa, ja niiden seurauksena autojen tuonti Venäjälle romahti. Autojen vienti Venäjälle pysyy tuontitullien takia myös lähivuosina hyvin heikkona.

Uudenkaupungin autotehtaalla Porschen Boxster ja Cayman -urheiluautojen valmistus loppuu tänä vuonna. Garia Golf -sähköautojen sarjatuotanto ja Think City -kaupunkisähköautojen valmistus aloitettiin Uudessakaupungissa joulukuussa 2009. Valmistusmäärät ovat kuitenkin alussa suhteellisen pieniä. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkaa maaliskuussa 2011. Ensi vuoden tavoitteena on 15 000 auton vuosituotanto.

Arviot toimialojen viennin kehityksestä vuosina 2011-2013 löytyvät sivulla 33 olevasta taulukosta.

VAIHTOSUHDE HEIKKENEE TÄNÄ VUONNA

Suomen vaihtosuhde on koko 2000-luvun ajan trendinomaisesti heikentynyt, koska erityisesti elektroniikan vientihinnat ovat voimakkaasti alentuneet. Öljyn ja muiden raaka-aineiden kallistumisen takia tuontihinnat nousivat voimakkaasti vuosina 2004-2008, kun taas vientihintojen nousu jäi hyvin lieväksi. Vuoden 2008 lopun jyrkän laskun jälkeen sekä vienti- että tuontihinnat kääntyivät vuoden 2010 alussa uudelleen nousuun, mutta vaihtosuhde heikkeni edelleen viime vuonna. Myös tänä vuonna vaihtosuhde heikkenee, kun tuontihinnat nousevat vientihintoja nopeammin. Ensi vuonna vaihtosuhde vahvistuu hieman, mutta vuonna 2013 se heikkenee jälleen.

Investoinnit

INVESTOINTIEN LASKU PÄÄTTYNYT

Kansantalouden kiinteiden investointien määrä pysyi ennakkotietojen mukaan vuonna 2010 ennallaan. Asuinrakentamista lukuun ottamatta investoinnit supistuivat kaikissa pääomatavaratyypeissä. Jyrkimmin, runsaalla 10 prosentilla, putosivat yritysten ja yhteisöjen talonrakennusinvestoinnit. Myös niiden tuotannollisten investointien lasku jatkui.

Kausitasoitettujen lukujen mukaan investointien lasku päättyi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä kaikissa investointitavaratyypeissä. Talonrakentamista lukuun ottamatta investointien elpyminen oli kuitenkin vaikeaa.

KORKOJEN NOUSU HILLITSEE ASUNTOKAUPPAA

Asuinrakentamisen nopein kasvuvaihe ohitettiin viime vuonna. Korkojen nousu ja kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun voimakas hidastuminen hillitsevät sekä vanhojen asuntojen kysyntää että uudistuotannon kasvua jo tänä vuonna. Asuntohintojen nousupaineenkin odotetaan heikentävän. Asuinrakennusinvestointien vuosikasvun

arvioidaan hidastuvan ennustejaksolla keskimäärin 4 prosenttiin.

YRITYSTEN INVESTOINNIT KASVUUN TÄNÄ VUONNA

Yritysten tuotannollisten investointien voimakas kasvu ajoittuu tälle vuodelle. Tätä käsitystä tukevat EK:n tuorein investointikysely ja tehdasteollisuuden käyntiasteiden sekä yritysten tulosten huomattava paraneminen.

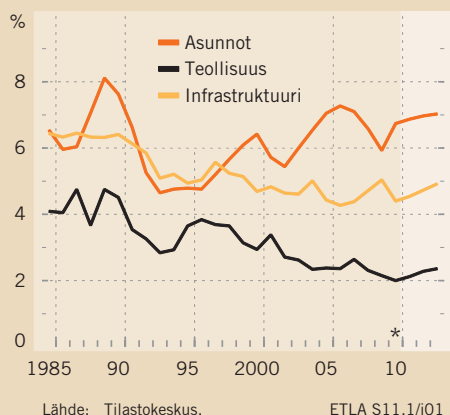
Uusien rakennuslupa- ja aloitustietojen mukaan yritysten ja yhteisöjen talonrakentaminen on pirstymässä. Niiden arvioidaan kohoavan tänä ja ensi vuonna 10 prosentilla. Palvelualoilla toimitalarakentaminen kasvaa hieman teollisuusrakentamista hitaammin.

Myös maa- ja vesirakentaminen ponnahtaa varsin reippaaseen, runsaan 5 prosentin kasvuun uusien väylähankkeiden käynnistymisen myötä.

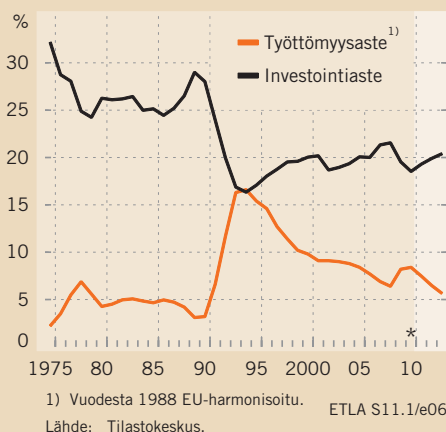
KONE- JA LAITEINVESTOINNIT VILKASTUVAT

Kone- ja laiteinvestoinnit vähenivät viime vuonna 5 prosentilla, ja tänä vuonna niiden odotetaan

Investoinnit suhteessa BKT:hen

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

ponnahtavan vajaan 10 prosentin kasvuun. Ennustejakson jälkipuoliskolla yritysten tuotannollisten investointien kasvu vaimenee noin 5 prosenttiin viennin kasvun hidastumisen vanavedessä.

Tuotantokapasiteettia lisäävät investoinnit painotuvat teollisuuteen ja siellä korvaus- ja rationalisointi-investointeihin. Nopeimmin kohoavat kairannaisteollisuuden ja kone- ja laitteollisuuden investoinnit.

Muut kiinteät investoinnit (lähinnä ohjelmistoinvestoinnit) supistuvat edelleen tänä vuonna. Tuotannollisten investointien elpymisen ja tietopalvelujen kysynnän kasvun vetämänä ohjelmis-

toinvestoinneissa päästään ensi vuonna 5 prosentin kasvu-uralle.

Tehdasteollisuuden käyttöasteiden kohoamisen myötä niiden investointitoiminta vilkastuu merkittävästi. Alhaisen lähtötason vuoksi tehdasteollisuuden investoinnit lisääntyvät tänä vuonna 15 prosenttia, ja ensi vuodesta lukien niiden kasvu vaimenee keskimäärin 7 prosenttiin.

Yksityisillä palvelualoilla investointien odotetaan ponnahtavan tänä vuonna 10 prosentin kasvuun ja lisääntyvän ennustejakson lopulla keskimäärin 5 prosenttia vuodessa.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2010*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Rakennukset	22.5	67.3	-15.0	4.3	7½	6	4½	-0.4	5
Talonrakennukset	19.2	57.3	-16.6	6.5	7	6½	4	-0.5	5
- asuinrakennukset	11.8	35.4	-13.5	22.2	5½	3½	3	-0.1	3½
- muut talonrakennukset	7.3	21.9	-20.1	-12.5	9½	11	5½	-1.2	7
Maa- ja vesirakennukset	3.3	10.0	-4.2	-8.8	10	4	9	0.0	7½
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	8.5	25.3	-13.5	-5.0	8½	4½	4½	-0.1	5
Muut kiinteät investoinnit	2.5	7.4	-16.3	-4.5	5	5	5	-4.4	5
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	33.4	100.0	-14.6	0.6	7½	5½	4½	-0.7	5½

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2009*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Maa- ja metsätalous	1.6	5.6	-4.2	0.0	1	1	1	-0.2	1
Teollisuus	4.1	14.4	-13.9	-11.0	15	11	6	-3.4	8
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.7	6.1	4.7	5.0	10	0	7	8.2	8
Rakentaminen	0.7	2.5	-26.3	-10.0	15	10	6	-3.3	8
Asuntojen omistus	9.4	33.0	-13.9	22.2	5½	3½	3	-0.2	3½
Yksityiset palvelut	11.1	38.3	-24.1	-13.0	10	8	6½	-1.9	7
Yksityiset investoinnit	28.6	100.0	-17.2	0.9	8½	6	5	-0.9	5½
Julkiset investoinnit	4.8	14.5	6.2	0.1	1	3	3	1.3	2½
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	33.4		-14.6	0.6	7½	5½	4½	-0.7	5½

Lähde: Tilastokeskus.

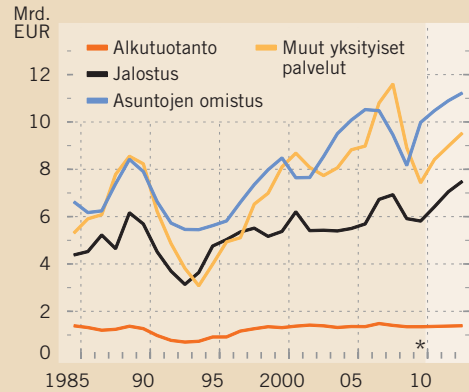
INVESTOINTIASTE KÄÄNTYY NOUSUUN

Pari vuotta kestänyt syvä taloustaantuma romahdutti yritysten tuloksentekokyvyn ja investointitoiminnan. Kansantalouden investointiaste putoasi teollisuuden lamavuosina 3 prosenttiyksiköllä 18.5 prosenttiin.

Viime vuonna yritysten tulokset kohenivat teollisuustuotannon kasvun vetämänä varsin reippaasti, ja myönteisen kehityssuunnan odotetaan jatkuvan lähivuodet. Ennustejaksolla yritysten investointien vahva kasvu nostaa kansantalouden investointiasteen 20.5 prosenttiin vuonna 2013.

Keskipitkän aikavälin investointinäköymä on varsin rohkaiseva, kun uuden ydinvoimalan rakennustyöt käynnistyvät.

Yksityisten investointien määrä toimialoittain vuoden 2000 hinnoin

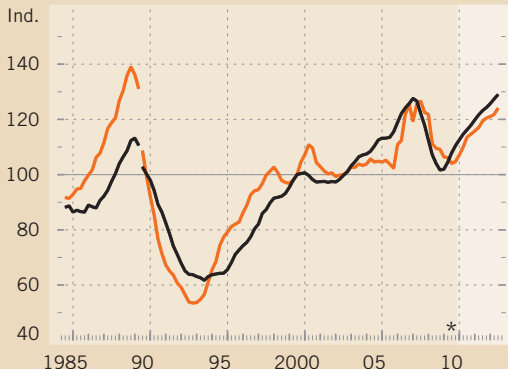

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/i03

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Neljän neljänneksen liukuva summa.

Lähde: Tilastokeskus.

— Kone- ja laiteinvestoinnit
— Rakennusinvestoinnit

%-muutos

ETLA S11.1/i02

Yksityinen kulutus

PALKKASUMMA KASVU VOIMISTUU

Kuluvana vuonna kotitalouksien palkkasumman kasvun arvioidaan voimistuvan hieman viime vuodesta. Keskituntiansioiden nousu jatkuu vajaassa 3 prosentissa, ja työpanoksen kysyntä kasvaa suotuisan suhdannetilanteen vuoksi. Sen sijaan verotuksen kiristymisen myötä julkiselle sektorille maksettavien nettotulonsiirtojen kasvu vaimentaa ostovoimaa. Siten kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvu vaimenee selvästi viime vuodesta kiihtyvän inflaation myötä.

Metsätalousyrittäjien tulojen kasvun odotetaan vaimenevan viime vuodesta metsäteollisuuden suhdannenäkymien tasaantumisen vuoksi. Sen sijaan maatalousyrittäjien tulojen kasvua voimistaa elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen vahva nousu. Suomessa maatalouden tuottajahinnat kohosivat viime vuoden lopulla jo runsaat 20 prosenttia. Kuluvan vuoden aikana hintojen nousun arvioidaan voimistuvan, sillä muun muassa HWWI-indeksin mukaan elintarvikkeiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat olivat kuluvan vuoden alussa jo 50-60 prosentin nousussa.

Parin viime vuoden aikana laskennalliset asuntutulot ovat nousseet tuntuvasti korkotason alene-

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan talouden palkkasumma kohosi viime vuonna 1.9 prosenttia. Palkkasumman kasvu painottui julkiselle sektorille, jossa nousua oli 3.4 prosenttia. Yksityisellä sektorilla palkkasumman kasvu jäi 1.1 prosenttiin. Palkkasumman kasvu johtui julkisen sektorin paremmasta työllisyystilanteesta. Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työpanos kasvoi viime vuonna 1.1 prosenttia. Erityisesti rakennustoiminnassa työpanoksen kysyntä oli vahvassa kasvussa.

Nettotulonsiirrot julkiselta sektorilta kasvoivat tuntuvasi, mutta vaimea palkkasumman kasvu ja hintojen 1.2 prosentin nousu sekä omaisuustulojen supistuminen kasvansivat kotitalouksien ostovoimakehitystä. Kotitalouksien reaalinen ostovoima lisääntyi yhteensä 2.5 prosenttia. Yksityisten kulutusmenojen määrä kasvoi 2.6 prosenttia. Erityisesti kestokulutushyödykkeiden, kuten autojen, hankinnat kääntyivät vahvaan nousuun edellisvuoden notkahduksen jälkeen. Myös puolikestävien- ja lyhytikäisten tavaroiden sekä palveluiden kysyntä kasvoi edellisestä vuodesta.

Kotitalouksien luotonottohalukkuus kääntyi nousuun, ja luottokantojen kasvu jatkui muutamalla prosentilla. Säästämisaste kohosi 4.2 prosenttiin edellisen vuoden 3.9 prosentista.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E
Palkat	73.8	77.1	80.4	84.0	1.9	4½	4	4½
Työnantajan sos. kulut	17.7	18.5	19.7	20.6	1.3	4½	6	5
Omaisuustulot	8.4	9.2	9.8	10.2	-4.0	9½	6	4½
Yrittäjätulot	12.8	12.5	12.4	12.6	14.1	-2½	-½	1
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-11.1	-12.0	-13.5	-14.4	-9.1	8	13	6½
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.6	-0.3	-0.3	-0.3				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	101.0	105.0	108.3	112.7	3.5	4	3	4

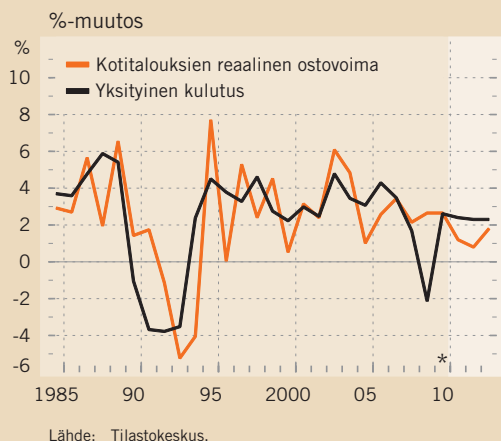
Lähde: Tilastokeskus.

misen ja energian halpenemisen myötä. Ennusteajaksolla laskennallisten asuntotulojen kasvu taittuu korkotason nousun ja asumiskustannusten kallistumisen vuoksi. Muiden yrittäjätulojen kasvun odotetaan jatkuvan talouden aktiviteetin kohoamisen myötä. Myös kotitalouksien omaisuustulojen odotetaan kasvavan korkotason nousun ja yritysten kannattavuuden kohenemisen vuoksi.

Suurin osa edellisistä palkkaratkaisuista päättyy kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Uusista so-

pimuksista neuvotellaan edelleen, mutta muun muassa julkisen sektorin ja kemianteollisuuden palkkaratkaisujen perusteella kuluvan vuoden sopimukset ovat muodostumassa melko maltillisiksi. Keskituntiansioiden (ml. liukumat) arvioidaan nousevan 2.8 prosenttia. Kun työpanoksen kysynnän odotetaan kasvavan runsaan prosentin verran, palkkasumman kasvu voimistuu 4.5 prosentin tuntumaan. Finanssipolitiikan odotetaan vähitellen kiristävän, ja julkiselle sektorille maksettavien nettotulonsiirtojen arvioidaan kasvavan selvästi.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaaliostovoima ja säästämisaste

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2010*	Määrän muutos				Keskimäärin, %	
		Edellisestä vuodesta, %				2006→10	2011→15 ^E
Kestokulutustavarat	8.6	12.5	5½	4	4½	3.8	4½
Puolikestävät tavarat	8.4	2.4	2½	2	2	3.2	2
Lyhytikäiset tavarat	26.9	2.6	1	1½	1½	1.1	1½
Palvelut	48.7	1.7	2	2	2	1.5	2
Muut ¹⁾	4.7	1.0	2.0	2	1½	5½	1.9
Yksityiset kulutusmenot	97.3	2.6	2½	2½	2½	2.0	2
Kotitalouksien reaaliostovoima²⁾		2.5	1½	½	2	2.7	1½
Säästämisaste, %		4.2	3	1	½	0.9	1

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

Kulutusmenojen hinnan nousun arvioidaan voimistuvan tänä vuonna 3 prosentin tuntumaan energian kallistumisen ja elintarvikkeiden hintojen vahvan nousun vuoksi. Myös viime kesänä tehty arvonnäköavaruuden korotus 22 prosentista 23 prosenttiin vauhdittaa hintojen nousua. Maltillisten palkkaratkaisujen odotetaan hillitsevän kuitenkin muiden kotimaisten kustannustekijöiden nousua. Keskimäärin kotitalouksien reaalitulosten arvioidaan kohoavan tänä vuonna vain runsaan prosentin.

KULUTUSKYSYNNÄN KASVU JATKUU RUNSAASSA 2 PROSENTISSA

Viime vuonna kestokulutushyödykkeiden kysyntä voimistui edellisen vuoden notkahduksen jälkeen. Muun muassa uusien autojen kysyntä kasvoi 20 prosenttia. Myös tietoliikennelaitteiden, tietokoneiden ja muiden sähkötekniikan laitteiden kysyntä lisääntyi voimakkaasti.

Kuluvana vuonna kestokulutushyödykkeiden kysynnän kasvun arvioidaan vaimenevan reaalisesta ostovoiman vaimenevan kasvun ja korkotason odotetun nousun vuoksi. Puolikestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kysynnän odotetaan kasvavan 2–3 prosentin vauhdilla, palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jatkuu hieman vaimempaan. Vähittäiskaupan myynnin kasvun odotetaan hidastuvan viime vuoden 3 prosentista runsaaseen kahteen prosenttiin. Yhteensä yksityisten kulutusmenojen määrän arvioidaan kasvavan tänä vuonna 2.4 prosenttia.

Vuonna 2012 kotitalouksien reaalisesta ostovoimasta kasvu kaventavat edelleen inflaatio ja julkiselle sektorille maksettavien nettotulonsiirtojen vahva kasvu. Kulutusmenojen määrän kasvu jatkuu runsaassa 2 prosentissa. Kysynnän muutoksen arvioidaan jakaantuvan melko tasaisesti eri kulutusryhmiin.

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2010*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E
Työtulot	91.5	1.8	4½	4½	4½	59.6	58.4	58.0	57.8
- palkat	73.8	1.9	4½	4½	4½	48.0	47.1	46.6	46.4
- työnantajan sos.vak.maksut	17.7	1.3	4½	6	5	11.5	11.3	11.4	11.4
Kotitalouksien yrittäjätulot	12.8	14.1	-2½	-½	1	8.3	7.6	7.2	6.9
- yrittäjätulo maatal.	0.8	-8.2	5	2	0	0.5	0.5	0.5	0.5
- yrittäjätulo metsätal.	1.6	16.7	2	-1	1	1.1	1.0	1.0	0.9
- laskennallinen asuntotulo	4.9	18.4	-15	-7	-2	3.2	2.6	2.3	2.1
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	5.4	13.4	7	4	3	3.5	3.6	3.5	3.4
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	27.9	18.9	16	9½	6½	18.2	19.7	20.5	20.8
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	21.5	3.9	8½	6	5½	14.0	14.2	14.3	14.4
Kansantulo	153.7	5.8	6½	5½	5	100	100	100	100
Poistot	29.1	-0.2	6	5½	5				
Ensitulo ulkomailta	-2.5								
Bruttokansantuote markkinahintaan	180.3	5.3	6	5½	5½				

Lähde: Tilastokeskus.

Viime vuonna työtulojen osuus kansantulosta alempi yritysten kannattavuuden kohenemisen myötä. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioidaan supistuvan edelleen, sillä talouden suotuisan kehityksen myötä yritysten kannattavuus jatkaa nousuaan.

KULUTTAJAT OPTIMISTISIA

Kuluvan vuoden tammi-helmikuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta olivat melko optimistisia. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat hieman heikommät kuin vuosi sitten. Oman taloudellisen tilanteensa kuluttajat arvioivat pysyneen lähes ennallaan.

Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat kohentuvan edelleen. Sen sijaan korkotason nousuodotusten myötä ajankohtaa ei pidetty enää lainanoton kannalta yhtä edullisena kuin vielä viime vuonna. Kiinnostus suurempiin hankintoihin pysyi kuitenkin lähes samalla tasolla kuin viime vuonna keskimäärin.

MATALA KORKOTASO JA OPTIMISMIN VAHVISTUMINEN PIRISTÄVÄT LUOTTOJEN KYSYNTÄÄ

Markkinakorot ovat kääntyneet vähitellen lievään nousuun. Ohjauskorko on pysynyt yhdessä

prosentissa vuodesta 2009 lähtien, mutta EKP:n odotetaan nostavan sitä jo lähikuukausien aikana.

Luottojen kysyntä kasvoi selvästi viime vuonna. Uusien asuntoluottojen nostot kasvoivat vajaat 15 prosenttia ja kulutusluottojen nostot vajaat 5 prosenttia. Velkaantumisasteen, eli luottokannan suhteen käytettävissä oleviin vuosituloihin, arvioidaan kohonneen edellisestä vuodesta. Veloista merkittävä osuus on asuntoluottoja. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat viime vuonna noin 16 mrd. euroa. Tämä oli noin 17 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden tammikuussa uusien asuntolainojen korko oli runsaat 2 prosenttia, mikä oli lähes sama kuin vuosi sitten. Melko matalan korkotason ja talouden aktiviteetin kasvun myötä kotitalouksien luotonottohalukkuuden kasvun odotetaan jatkuvan viime vuoden tapaan.

Viime vuonna kotitalouksien säästämisaste kohosi 4.2 prosenttiin lähinnä muiden rahoituslähteiden supistumisen vuoksi. Ennustejaksolla kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan alenevan selvästi.

Julkinen talous

FINANSSIPOLITIikka KIRISTYY KAIKKIALLA

Läntiset teollisuusmaat ovat pikku hiljaa nousemassa finanssi- ja talouskriisin raunioilta. Pankkitoiminnan ja valtionlainamarkkinoiden vakauttamiseksi tehdyillä poikkeuksellisilla raha- ja finanssipolitiikan elvytysoperaatioilla saatiin merkittävimmät teollisuusmaat takaisin kasvu-uralle.

Euroopassa ja Yhdysvalloissa paluu normaaliin on kuitenkin vielä kaukana, koska mittavista elvytys- ja poikkeustoimista on irtauduttava ja valtioiden velkakierteen katkaisemiseksi talouspolitiikka on viritettävä kireämmäksi.

Useimmissa EU-maissa finanssipolitiikkaa on jo kiristetty. Myös Suomen julkinen talous on valtiontalouden suuren alijäämän vuoksi velkakier-teessä, mutta mm. eduskuntavaalien vuoksi tasapainottumista vauhdittavat toimenpiteet ovat vielä suunnittelun asteella.

SUOMEN VALTIONVELKA RAJUSSA KASVUSSA

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen rahoitusvaje suhteessa ko-

konaistuotantoon pysyi viime vuonna ennallaan 2.8 prosentissa. Sen sijaan julkiseen velkaantumiseen eniten vaikuttava valtiontalouden rahoitusvaje syveni lähes prosenttiyksiköllä 5.4 prosenttiin. Paikallishallinnon rahoitusvajeen suhde kokonaistuotantoon supistui puoleen edellisvuotisesta ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä kohosi 2.9 prosenttiin.

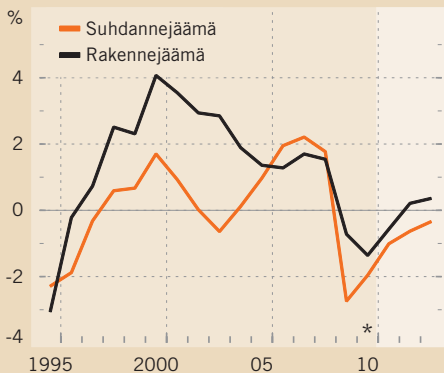
Julkisyhteisöjen EMU-velka lisääntyi viime vuonna runsaat 12 mrd. euroa 87 miljardiin euroon. Valtio lisäsi luotonottoaan 11.5 mrd. euroa ja paikallishallinto 0.7 mrd. euroa. Julkisen velan suhde kokonaistuotantoon nousi 5 prosenttiyksikköä 48.5 prosenttiin.

JULKISEN KULUTUKSEN KASVU KIIHTYY

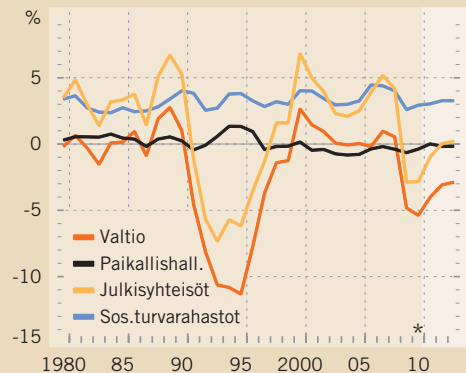
Valtion ja kuntien kulutusmenojen kasvu vaimeni viime vuonna 2.2 prosenttiin. Kuntien kulutusmenot kohosivat 3 prosenttia ja valtiolla ne pysyivät ennallaan.

Kulutusmenojen kasvuvauhdin puolittumiseen vaikuttivat aiempia vuosia matalampi ansio-

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

tason kohoaminen ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksujen aleneminen. Myös kuntien omat säästötoimet hidastivat niiden palkkamenojen ja ostopalvelujen kasvua. Suhteessa kokonaistuotantoon julkisten kulutusmenojen osuus supistui vajaalla prosenttiyksiköllä 24.5 prosenttiin.

Ennustejaksolla julkisen henkilöstön työvoimakustannusten nousuvauhti kiihtyy, kun elvytystoimenpiteenä toteutettu kansaneläkevakuutusmaksun vaikutus poistuu ja yleisen kustannustason nousu vauhdittuu. Julkisyhteisöjen työllisyyden arvioidaan kohoavan ennustejaksolla 0.5 prosentin vuosivauhdilla.

Kaiken kaikkiaan julkisten kulutusmenojen kasvu vauhdittuu tänä vuonna 3.7 prosenttiin ja kiihtyy

ennustekauden lopulla 4 prosenttiin. Suhteessa kokonaistuotantoon julkisten kulutusmenojen osuus putoaa 1.3 prosenttiyksiköllä 23.2 prosenttiin. Paluu lamavuosia edeltäneelle 22 prosentin meno-osuuteen edellyttäisi kulutusmenojen kasvun hidastamista vuosittain 1.5 prosenttiyksiköllä.

SOSIAALIMENOJENKIN KASVU VAUHDITTUU

Julkisten kulutusmenojen ohella sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvu hidastui merkittävästi viime vuonna. Kehitykseen vaikuttivat erityisesti työttömyysmenojen kasvun pysähtyminen sekä poikkeuksellisen matalaksi jääneet sosiaalietuuksien indeksitarkistukset. Työeläkkeitä korotettiin viime vuonna vajaalla 1 prosentilla, kun edellisvuoden tarkistus toi eläkkeensaajille lisätuloa

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

	Mrd. e					Muutos, %			
	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7.3	7.1	7.9	8.6	9.2	-2.8	11½	9	7
Välittömät verot	27.8	28.6	30.9	32.7	34.5	2.9	8	5½	5½
- josta yhteisövero	3.9	5.1	6.1	6.7	7.1	30.0	20	10	6
Välilliset verot	23.1	24.1	25.9	27.3	28.7	4.3	7½	5½	5
Sosiaalivakuutusmaksut	22.2	22.7	23.9	25.5	27.1	2.1	5	7	6½
Tulot yhteensä	80.4	82.5	88.5	94.1	99.5	2.6	7½	6½	5½
Kulutusmenot	43.3	44.3	46.0	47.6	49.5	2.2	3½	3½	4
Tukipalkkiot	2.5	2.7	2.7	2.7	2.8	8.4	½	½	1
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	35.8	37.0	37.9	39.2	41.3	3.4	2½	3½	5½
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	34.0	35.3	36.7	38.3	40.2	3.7	4	4½	5
Korkomenot	2.6	2.6	2.8	3.5	4.0	2.5	7½	24½	13½
Menot yhteensä	84.1	86.6	89.4	93.0	97.6	2.9	3½	4	5
Säästö	-3.7	-4.0	-0.9	1.1	1.9				
Poistot ja pääoman siirrot, netto	3.8	3.9	4.0	4.2	4.3	2.2	3	3	4
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	5.1	5.0	5.2	5.5	5.8	-1.6	3½	6½	6
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	-4.9	-5.1	-2.0	-0.1	0.4				
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	-2.9	-2.8	-1.0	-0.1	0.2				
- valtio	-4.8	-5.4	-4.0	-3.1	-2.7				
- paikallishallinto	-0.7	-0.4	0.0	-0.2	-0.2				
- sosiaaliturvarahastot	2.6	2.9	3.0	3.1	3.1				
BKT:n arvo	171.2	180.3	191.3	202.0	212.8				

¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

runsaat 4 prosenttia. Suhteessa kansantuloon sosiaalimenojen osuus aleni viime vuonna 0.3 prosenttiyksiköllä 18.0 prosenttiin.

Ennustejaksolla sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvu jatkuu nopeana. Eläkemenojen vuosikaskun odotetaan vauhdittuvan viimevuotisesta 3.7

prosentista vajaaseen 6 prosenttiin. Kiihtyvään kasvuun vaikuttavat vanhuuseläkeläisten määrän lisääntyminen ja yleisen kustannustason kohoaminen. Perusturvauudistuksessa sovittu takuueläkkeen käyttöönotto vauhdittaa eläkemenojen kasvua tänä vuonna.

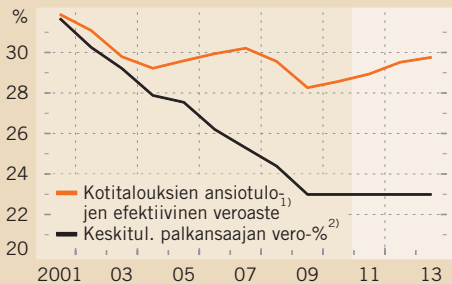
Työttömyyden alenemisen ansiosta työttömyyspäivärahamenot kääntyvät laskuun. Ennustejaksolla ne vähenevät vajaat 10 prosenttia vuodessa. Kansaeläkelaitoksen myöntämien muiden sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvu nopeutuu, kun useimpia perusturvamenoja tarkistetaan jatkossa kuluttajahintaindeksin muutoksia vastaavasti.

Työttömyyden supistumisesta huolimatta sosiaalimenojen kasvun arvioidaan kiihtyvän viime vuoden 3.7 prosentista 5 prosenttiin ennustejakson lopulla. Sosiaalimenojen osuus kokonaistuotannosta alenee ennustejaksolla 0.5 prosenttiyksiköllä 17.5 prosenttiin. Vuosina 2005-2008 sosiaalimenojen kokonaistuotanto-osuus oli vajaat 16 prosenttia.

VEROASTEEN LASKU JATKUI VIIME VUONNA

Julkisyhteisöjen tulojen kansantuoteosuuden lasku jatkui. Viime vuonna tulo-osuus aleni runsaal-

Kotitalouksien veroasteita

1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.

2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskimäär. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan. ETLAn ennuste vuodesta 2011 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S11.1/g53 hallituksen budjettiesitykset.

Veroaste, % BKT:sta

	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Välittömät verot	16.3	15.9	16.1	16.2	16.1
- kotitaloudet	14.0	13.1	13.0	12.8	13.0
- yhteisöt	2.3	2.8	3.2	3.3	3.2
Väilliset verot	13.5	13.4	13.5	13.5	13.5
Sosiaalivakuutusmaksut	13.3	12.9	12.8	12.9	12.8
- kotitaloudet	3.7	3.8	3.7	3.9	4.0
- yhteisöt	9.5	9.1	9.0	9.0	9.0
Muut verot¹⁾	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Veroaste	43.1	42.2	42.5	42.7	42.8
Nettoveroaste	21.2	20.5	21.2	22.0	22.1
Ansiotulojen veroaste²⁾	28.0	27.7	28.1	28.7	28.9

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulot= palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

la prosenttiyksiköllä 45.8 prosenttiin, kun yhteisövero lukuun ottamatta kaikkien tulolajien kasvu jäi kokonaistuotantoa hitaammaksi.

Myös julkisyhteisöjen saamat omaisuustulot kehittyivät kokonaistuotantoa hitaammin. Korkojen lasku supisti valtion ja työeläkejärjestelmän sijoitustuottoja. Valtionyhtiöt jakoivat aiempaa vähemmän osinkoja edellisvuonna heikentyneiden tulosten vuoksi.

Kansantalouden veroaste aleni prosenttiyksiköllä 42.2 prosenttiin. Välittömien verojen tuoton osuus kokonaistuotannosta putosi lähes 0.5 prosenttiyksiköllä 16.0 prosenttiin. Lasku johtui kotitalouksien maksamien verojen supistumisesta 1.5 prosentilla. Yritykset ja yhteisöt maksoivat tuloveroa valtiolle ja kunnille 30 prosenttia edellisvuotta enemmän. Kotitalouksien ansiotulojen efektiivinen veroaste kohosi 0.3 prosenttiyksiköllä 28.6 prosenttiin.

Vakuutettujen ja työnantajien pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen osuus kokonaistuotannosta aleni 0.4 prosenttiyksiköllä 12.9 prosenttiin. Suhteessa palkkasummaan ne kuitenkin nousivat, kun työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksua korotettiin. Vakuutetun maksut nousivat työnantajien maksuja enemmän.

Välillisten verojen tuotto suhteessa kokonaistuotantoon pysyi likipitään ennallaan 13.5 prosentissa. Kotitalouksien kulutuksen veroaste (kulutusverojen osuus käytettävissä olevista tuloista) pysyi vakaana 24 prosentissa.

VEROTUS KIRISTYY JA VEROKIILA KASVAA

Ennustejaksolla julkisyhteisöjen tulot kasvavat kokonaistuotannon kasvua nopeammin. Merkittävimmin tähän vaikuttaa verotuksen päätöseräinen kiristyminen. Välillinen verotus kiristyy jo päätettyjen energiaverojen ja arvonnäisäveron korotusten vuoksi. Myös nykyhallituksen kaavaileman sosiaalivakuutusmaksujen korotuslinjan odotetaan jatkuvan. Lisäksi oletamme, että arvonnäisäveroa korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä vuoden 2012 heinäkuun alusta lukien.

Kotitalouksien tuloverotuksen osalta oletamme, että tuloveroasteikkoihin tehdään ansiotulon nousun mukaiset kustannustarkistukset. Yhteisöveron arvioimme pysyvän ennallaan 26 prosentissa ja myös kuntien tulo- ja kiinteistöverojen odotetaan pysyvät vuoden 2010 tasolla.

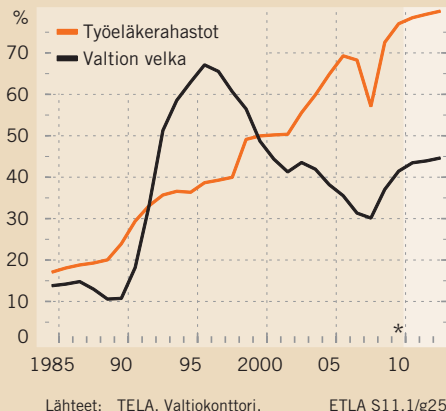
Verotuksen kiristymisen ja sosiaalivakuutusmaksujen nousun takia palkansaajan verokiila kohoaa voimakkaasti. Viime vuonna palkansaajalle jäi käteen työnantajan maksamista työvoimakustannuksista 44.5 prosenttia. Sosiaalivakuutusmaksujen kohoamisen ja välillisen verotuksen kiristymisen takia käteen jäävä tulo-osuus putoaa 42.8 prosenttiin vuonna 2013.

TALOUSKASVU EI YKSIIN RIITÄ TASAPAINOTTAMAN VALTIONTALOUTTA

Ennusteessa arvioitu verraten suotuisa kokonaistuotannon kasvu (ml. tiedossa olevat vero- ja menoperustemuutokset) ei riitä pysäyttämään valtiontalouden velkaantuneisuuden kasvua saatikka tasapainottamaan sitä.

Suhdannearviomme mukaan valtion- ja kuntatalouden yhteenlaskettu alijäämä on vuonna 2013 noin 6 mrd. euroa, ja vuosittainen velkaantumistarve pysyy samansuuruisena vuoteen 2015

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

saakka. Ennustejaksolla julkisyhteisöjen velkaantuneisuus kohoaa viimevuotisesta 48.5 prosentista 51.5 prosenttiin ja vaalikauden päättyessä sen arvioidaan olevan 53 prosenttia.

Kaavamaisesti laskien velkaantuneisuuden pysäyttäminen vuoteen 2015 mennessä edellyttäisi 2 mrd. euron (1 % kokonaistuotannosta) suuruisia veronkorotuksia tai menoleikkauksia heti vuoden 2012 alusta lukien. Jotta valtiontaloudessa saavutettaisiin tasapaino vaalikauden lopulla, pitäisi finanssipolitiikkaa kiristää tuplasti eli säästöjä pitäisi saada 4 mrd. euroa. Näin voimakkaan finanssipolitiikan kiristyksen seurauksena talous-

kasvu hidastuisi kertaluontoisesti vuonna 2012. Sen alijäämää lisäävän vaikutuksen kompensoimiseksi tulisi toimenpiteitä tehostaa vielä 1 mrd. euron lisäkiristyksellä.

Julkisen talouden vakautustoimenpiteillä on erityinen kiire, koska kansainvälisen talouden epävarmuus on edelleen suurta ja korot ovat kääntyneet nousuun. Näiden epävarmuus- ja riskitekijöiden takia valtiontalouden tasapainottaminen on vähintään yhtä haastava tehtävä kuin mitä se oli irtautuessamme 1990-luvun ison laman kurimuksesta.

Tuotanto ja työllisyys

KOKONAISTUOTANNON KASVU NOUSEE TÄNÄ VUONNA 4 PROSENTTIIN

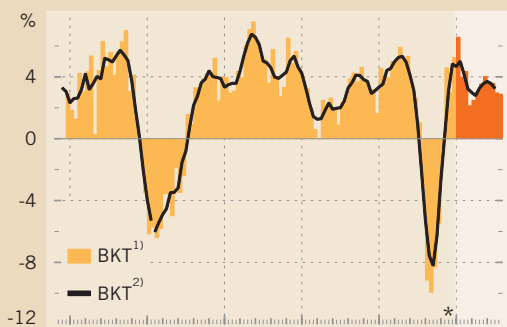
Kokonaistuotannon kasvuvauhti kiihtyy tänä vuonna selvästi viimevuotisesta. Vientikysyntä pysyy edelleen vahvana, mikä vauhdittaa teollisuustuotannon kasvua.

Syksyllä arvioimme, että BKT kasvaa kuluvana vuonna 4 prosenttia vuodentakaisesta. Käsityksemme suhdannekehityksestä ei ole muuttunut kovinkaan paljon ja ennustamme edelleen 4 prosentin kokonaistuotannon kasvua tälle vuodelle.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksin mukaan teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto lisääntyi kuluvan vuoden tammikuussa 5.9 prosenttia vuodentakaisesta. Uusien tilausten arvo oli tammikuussa 33.5 prosenttia edellisvuotista suurempi.

Teollisuuden arvonlisäyksen odotetaan kasvavan tänä vuonna 8 prosenttia. Rakentamisen odotetaan vauhdittuvan runsaan 6 prosentin kasvuun. Palvelujen arvonlisäys nousee vajaat 2 prosenttia.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

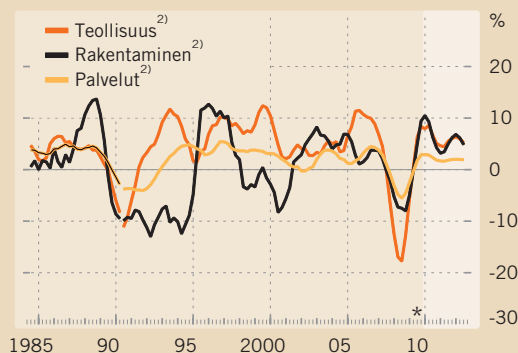

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

Määrän muutos, %

	Mrd. e		Osuus, %	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2010*	2010*		2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Alkutuotanto	4.5	2.9	-0.6	5.9	2	4	3	5.0	3
Teollisuus	35.1	22.3	-20.0	6.3	8	6	5	1.5	6
Rakentaminen	10.4	6.6	-13.2	5.0	6	5	5	0.6	5
Palvelut	106.9	58.1	-5.5	1.1	2	2	2	0.8	3
BKT perushintaan	156.9	100	-8.6	3.1	4	3	3	1.0	3

Lähde: Tilastokeskus.

Ensi vuonna Suomen talous kasvaa 3 prosenttia, kun kansainvälinen kysyntä hieman vaimenee. Teollisuustuotannon kasvu hidastuu vajaan 6 prosenttiin, ja rakentamisen kasvu heikkenee vajaan 5 prosenttiin. Palvelujen arvonlisäyksen kasvu pysyy vajaassa 2 prosentissa.

TEOLLISUUSTUOTANTO KASVAA TÄNÄ VUONNA 8 PROSENTTIA

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotannon kasvuvauhti nousee tänä vuonna 8 prosenttiin, kun teknologiateollisuuden tuotanto kohoaa tuntuvasti. Metsä- ja kemianteollisuuden tuotannon kasvuvauhti sen sijaan hiljenee hieman. Vain kulkuneuvojen tuotanto jää viimevuotista pienemmäksi.

Teknologiateollisuuden tuotannon arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 11 prosenttia viimevuotisesta. Metallien jalostuksen tuotanto kääntyi viime vuonna hyvin vahvaan noin 25 prosentin kasvuun. Tänä vuonna kasvu jää 7 prosenttiin. Koneiden ja laitteiden tuotanto kääntyi kasvuun vasta viime vuoden puolivälissä ja kasvaa vielä tänä vuonna 14 prosenttia.

Matkapuhelinteollisuuden kansainvälinen taantuma oli ohi jo vuosi sitten, mutta kotimainen matkapuhelinteollisuus ei päässyt tähän kasvuun kiinni. Tuotantomäärät Suomessa nousivat selvästi vasta tämän vuoden aikana, mutta ei lähellekään vanhoja huippulukemia. Matkapuhelimien tuotekehityksen uudelleenjärjest-

Teollisuustoimialojen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e	Osuus, %	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
	2009*	2009*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Teknologiateollisuus	51.7	45.8	-22.2	6.2	11	8	8	1.7	8
- metallien jalostus	6.0	5.3	-21.9	26.3	7	7	6	-0.4	6
- metallituotteet	7.0	6.2	-20.0	5.1	6	7	5	2.7	5
- koneet ja laitteet	14.7	13.0	-20.8	5.6	14	8	5	2.9	7
- kulkuneuvot	3.5	3.1	-23.8	-3.7	-4	9	21	-3.5	9
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	20.5	18.2	-23.8	2.8	15	9	10	3.0	10
Metsäteollisuus	15.8	14.0	-17.8	9.7	7	6	4	-1.4	4
- puutavateollisuus	4.7	4.1	-18.0	7.7	5	5	6	-3.6	5
- paperiteollisuus	11.1	9.9	-17.7	10.6	8	6	3	-0.4	4
Graafinen teollisuus	4.2	3.7	-12.5	1.4	6	4	3	-3.0	4
Kemianteollisuus	16.3	14.4	-6.5	5.2	4	3	2	2.4	2
Elintarviketeollisuus	10.4	9.2	-1.5	3.2	4	3	2	2.4	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.1	1.0	-15.3	13.5	3	3	3	-1.5	2
Muu tehdasteollisuus	4.2	3.8	-10.1	4.4	5	4	3	-0.2	3
Tehdasteollisuus yhteensä	103.7	91.9	-16.5	6.0	8	6	5	1.1	6
Mineraalien kaivu	1.5	1.3	-2.4	18.1	8	7	6	8.4	6
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	7.7	6.8	-2.7	11.0	6	5	5	2.1	5
Koko teollisuus	112.9	100	-15.6	6.5	8	6	5	1.3	6
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	92.4	81.8	-12.5	8.1	5	4	3	0.5	3

Lähde: Tilastokeskus.

lyt vaikuttavat tuotevalikoimaan ja tuotantoon vasta ensi vuoden aikana. Rakentamisen voimakas kasvu tänä vuonna vahvistaa sähkö- ja elektroniikkatuotteiden kysyntää. Koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna noin 15 prosenttia vuodentakaisesta.

Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto pysyy vielä tänä vuonna heikkona. Viime vuonna toimitettiin toinen jättiristeilijä. Kuluvan vuoden alussa toimitettiin risteilylautta ja lokakuussa luovutetaan toinen. Tämän jälkeen telakkateollisuudella on tilauskannassaan vain yksi risteilylautta ja kaksi erikoisalusta.

Porsche-urheiluautojen tuotanto Uudenkaupungin autotehtaalla lopetetaan tänä vuonna. Uusiin sähköautojen sarjatuotanto alkoi vuosi sitten, mutta tuotantomäärät ovat vielä melko pienet. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto

BKT kasvoi viime vuonna runsaat 3 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen tietojen mukaan bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 3.1 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui vielä 0.6 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 4.6 prosenttia, kolmannella 3 prosenttia ja viimeisellä neljänneksellä 5.2 prosenttia edellisvuodesta. Kausitasoitettuna BKT lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.2 prosenttia, toisella 2.7, kolmannella 0.4 ja viimeisellä neljänneksellä 1.7 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Teollisuuden arvonlisäys kasvoi viime vuonna 6.3 prosenttia vuodentakaisesta. Rakentamisen arvonlisäys lisääntyi 5 ja palvelualojen 1.1 prosenttia vuodentakaisesta.

Palvelutoimialojen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2009*	2009*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Kauppa	32.3	17.1	-9.4	5.9	4½	3	3	1.4	3½
- moottoriajoneuv. kauppa	5.4	2.8	-17.4	17.4	8½	3	3	0.0	4½
- tukkukauppa	16.4	8.7	-11.3	3.9	4½	3½	3	0.7	3½
- vähittäiskauppa	10.5	5.6	-2.0	3.1	2½	2	2½	3.1	2½
Majoitus- ja ravitsemistoim.	5.7	3.0	-7.8	2.0	3½	3½	2½	-0.7	1½
Liikenne	28.5	15.1	-9.3	4.4	6	4½	3	0.4	3
- kuljetus	22.1	11.7	-7.8	3.8	6	4½	3½	1.4	3
- tietoliikenne	6.4	3.4	-2.4	1.9	4½	4	5	-3.0	2
Rahoitus- ja vak.toiminta	8.1	4.3	5.3	0.4	5	4	4	5.4	2½
Asuntojen omistus	21.0	11.1	-3.4	-0.6	4	3½	3½	1.7	1
Kiinteistö- ja liike-elämää									
palveleva toiminta	32.0	17.0	-6.3	-1.6	5½	4½	4	6.0	2½
Muut sosiaaliset ja									
yhteiskunnalliset palvelut	61.4	32.6	0.4	0.6	½	1	1	2.1	½
Yksityiset palvelut	144.7	76.8	-5.0	2.2	4½	3½	3	1.4	3
Julkiset palvelut	43.6	23.2	0.5	0.6	½	½	½	1.1	½
Yhteensä	188.4	100	-3.8	1.8	3½	3	2½	1.3	2½

Lähde: Tilastokeskus.

to alkaa kuluvaan vuoden maaliskuussa. Tuotantomäärät ovat alussa pienet, mutta ne nousevat ensi vuonna. Kulkuneuvoteollisuuden tuotannon arvioidaan kääntyvän kasvuun ensi vuonna neljän vuoden supistumisen jälkeen.

Metsäteollisuuden tuotanto kasvaa 7 prosenttia viimevuotisesta. Paperiteollisuuden tuotanto lisääntyy jonkin verran enemmän kuin puutavaraiteollisuuden. Paperiteollisuuden uusien tilausten arvo kasvoi tammikuussa 20 prosenttia vuodentakaisesta. Paperin vientiä tukevat sekä noususuhdanteen vahvistuminen että Suomen kilpailukyvyyn koheneminen Ruotsin kruunun vahvistuessa.

Kemianteollisuuden tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna vajaat 4 prosenttia. Uusien tilausten arvo kohosi tammikuussa 23 prosenttia vuodentakaisesta. Varsinkin kumi- ja muovituotteiden kysyntä on kovassa kasvussa.

Elintarviketeollisuuden tuotanto supistui taantuman aikana vähiten. Elintarvikkeet ovat välttämättömyyshyödykkeitä, joten niiden kulutus ei vähene taantumassa yhtä paljon kuin esimerkiksi kestopulutus- tai investointitavaroiden kysyntä. Elintarvikkeiden tuotannon arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän vajaat 4 prosenttia.

Ensi vuonna teollisuustuotanto kasvaa 6 prosentin vauhtia, mutta vuonna 2013 kasvu hidastuu runsaaseen 5 prosenttiin.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Tilastokeskuksen ennakotietojen mukaan palvelujen volyymi kasvoi viime vuonna 1.8 prosenttia arvonlisäyksen käsitteellä mitattuna. Yksityisellä sektorilla tuotannon arvioidaan lisääntyneen vajaat 3 prosenttia. Erityisesti kaupan ja liikennepalveluiden toimialoilla tuotannon arvioidaan elpyneen selvästi edellisen vuoden notkahduksen jälkeen. Sen sijaan julkisen sektorin tuotoksen arvioidaan jääneen lähes edellisen vuoden tasolle.

Tänä vuonna yksityisten palvelutoimialojen tuotoksen määrän kasvun arvioidaan kiihtyvän runsaaseen 4 prosenttiin. Kasvu painottuu liikenteen ja liike-elämää palveleville toimialoille. Myös kaupan sekä rahoituksen ja vakuutuksen toimialoilla suhdannenäkymät ovat suotuisat.

Ensi vuonna suhdannetilanteen odotetaan jatkuvan melko hyvänä, ja palvelutoimialojen tuotannon vahvan kasvun arvioidaan jatkuvan 3-4 prosentissa. Vuonna 2013 yksityisten palvelutoimialojen tuotannon kasvun odotetaan hidastuvan yleisen suhdannetilanteen vaimenemisen myötä kolmen prosentin tuntumaan.

RAKENNUSTUOTANTO JATKAA 5 PROSENTIN KASVU-URALLA

Rakennustoiminnan tuotos kohosi viime vuonna runsaat 5 prosenttia. Viime vuoden lopulla rakentamisen tuotannon kasvu vauhdittui, kun asuntojen uustuotannon voimakkaan kasvun ohella yritysten ja yhteisöjen rakentaminen vilkastui.

Rakentamisen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e			Edellisestä vuodesta					
	2009*	Osuus, % 2009*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	Keskimäärin 2006→10	2011→15 ^E
Rakentaminen	27.6	100.0	-12.7	5.6	6½	5	5	1.0	5
- talonrakentaminen	20.6	74.7	-14.0	8.4	6	6	4	1.0	4½
- maa- ja vesirak.	7.0	25.3	-9.2	-5.0	8	2	9	0.7	6

Lähde: Tilastokeskus.

Tänä vuonna rakennustuotannon kasvun arvioidaan kohoavan hieman viimevuotista enemmän. Asuntojen uustuotannon nopein kasvuvaihe on jo ohitettu, mutta muu talonrakentaminen ja maa- ja vesirakentaminen elpyvät.

Asuntojen uustuotannon arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna 8 prosenttia, ja kasvun odotetaan hidastuvan ensi vuodesta lukien 5 prosenttiin. Muu talonrakentaminen elpyy vauhdikkaasti. Tänä ja ensi vuonna muu talonrakennustuotanto kohoaa yli 10 prosenttia yritysten liike- ja teollisuusrakentamisen vetämänä.

TYÖLLISYYS VÄHENI VIIME VUONNA

Viime vuonna käynnistynyt talouden suhdannenousu ei riittänyt kääntämään koko vuoden työllisyyslukuja paremmiksi. Työllisten määrä ja työvoiman tarjonta supistuivat kummatkin 0.4 prosentilla. Työttömyysaste kohosi 0.2 prosenttiyksiköllä 8.4 prosenttiin, ja työllisyysaste aleni 0.4 prosenttiyksiköllä 67.9 prosenttiin.

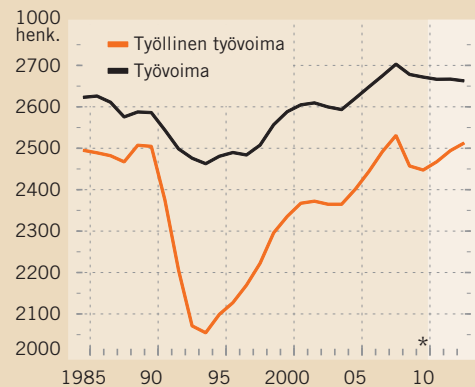
Toimialoittain tarkasteltuna työllisyys heikkeni viime vuonna alkutuotannossa ja jalostuselinkeinoissa. Palvelualoilla työn kysyntä kasvoi ja nopeinta se oli liikenteen toimialalla ja liike-elämän palveluissa. Yksityisestä kulutuksesta riippuvilla aloilla työllisyyden koheneminen jäi vaatimatto-

maksi. Sen sijaan julkisyhteisöissä työpaikkojen määrä kääntyi verraten ripeään kasvuun.

TYÖLLISYYSTILANNE KOHENTUNUT KAIKILLA ALOILLA

Kausitasoitettujen lukujen mukaan työllisyys kääntyi alkutuotantoa ja teollisuutta lukuun ottamatta kasvuun viime vuoden jälkipuoliskolla. Teollisuustoimialojen sisällä ainoastaan rakennusaineiteollisuuden työllisyys pääsi kasvu-uralle.

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/e01

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2007	2008	2009	2010	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Väestö	5 289	5 313	5 339	5 365	5 391	5 417	5 443
Työikäinen väestö ¹⁾	3 983	4 005	4 026	4 046	4 062	4 076	4 086
Työvoima	2 675	2 703	2 678	2 671	2 667	2 667	2 663
Työlliset	2 492	2 531	2 457	2 448	2 467	2 494	2 512
Työttömät	183	172	221	223	199	173	150
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 262	4 313	4 119	4 165	4 219	4 257	4 286
Työvoimaosuus, %	67.2	67.5	66.5	66.0	65.6	65.4	65.2
Työllisyysaste ²⁾ , %	69.9	70.6	68.3	68.0	68.9	69.9	70.8
Työttömyysaste, %	6.9	6.4	8.2	8.4	7.5	6.5	5.6

¹⁾ 15-74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15-64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

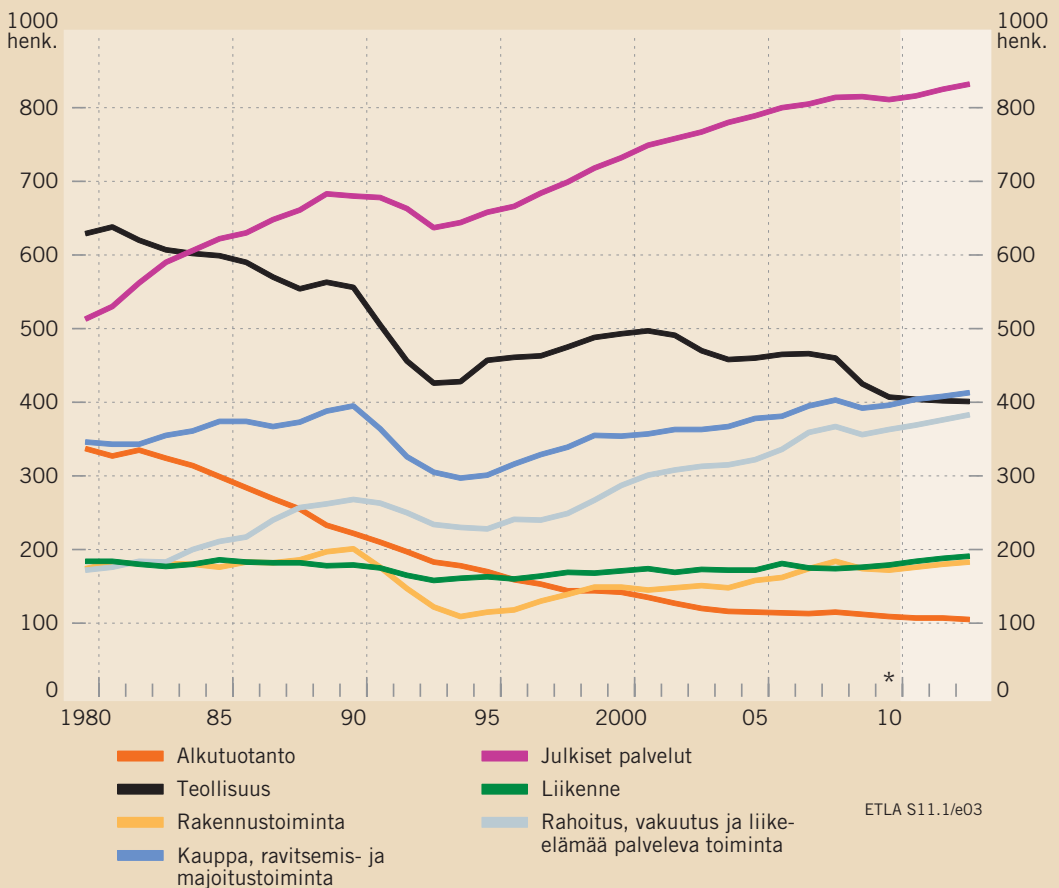
Avoimna olevien uusien työtilaisuuksien määrä ja lomautusten supistuminen viittaavat myönteisen kehityksen vahvistumiseen kuluvan vuoden alkupuoliskolla.

Ennustejaksolla vientivetoisen suhdannenousun voimistuminen lisää työn kysyntää lähes kaikilla päätoimialoilla. Ripeimmin työllisyyden odotetaan lisääntyvän rakennustoiminnassa ja yksityisillä palvelualoilla, joissa päästään keskimäärin 2 prosentin vuosikasvuun.

Julkisyhteisöjen tarjoamien työpaikkojen arvioidaan lisääntyvän viime vuosille tyypillistä 0.5 prosentin vuosivahtia. Teollisuuden työllisyyden laskusuuntauksen arvioidaan hitaasti loivenevan. Teollisten työpaikkojen supistumiseen vaikuttaa keskeisesti toimintojen ulkoistaminen palvelualoille.

Vuonna 2011 koko kansantalouden työpaikkojen määrän odotetaan kohoavan 0.8 prosentilla ja kiihtyvän sen jälkeen prosentin vuosikasvuun. Työvoiman tarjonnan ennakoidaan supistuvan

Työlliset toimialoittain

tänä vuonna 0.2 prosentilla ja pysyvän koko ennustejakson hienoisessa laskussa.

TYÖTTÖMYYSASTE ALENEE TAVANOMAISTA ENEMMÄN

Ennustejaksolla työttömyyden odotetaan supistuvan aiempia suhdannenousuja enemmän, koska suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle vähentää työvoiman tarjontaa. Myös työllisyysaste kohoaa tavanomaista enemmän, kun työikäisen väestön määrä supistuu. Työllisyysasteen arvioi-

daan kohoavan seuraavan kolmen vuoden aikana 3 prosenttiyksiköllä 70.8 prosenttiin.

Työttömyysasteen arvioidaan alenevan ennustejaksolla vajaalla prosenttiyksiköllä vuosittain. Tänä vuonna työttömien osuus työvoimasta alenee vajaalla prosenttiyksiköllä 7.5 prosenttiin, ja ennustejakson lopulla työttömyysasteen arvioidaan painuvan selvästi alle 6 prosentin.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2007	2008	2009	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Alkutuotanto	A,B	111	112	112	109	108	107	105
Koko teollisuus	C,D,E	466	462	425	407	404	402	401
Rakentaminen	F	174	185	174	172	176	180	183
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	395	405	392	396	404	408	413
Liikenne	I	175	176	176	179	184	188	191
Rahoitus- ja liike-elämää								
palveleva toiminta	J,K	359	367	356	363	369	376	383
Julkiset ja muut yht. palv.	L-O	806	813	815	811	819	827	832
Julkinen sektori		657	666	657	664	666	670	673
Palvelut yhteens		1 734	1 761	1 739	1 749	1 776	1 800	1 819
Toimiala tuntematon	X	8	10	7	11	4	5	4
Koko kansantalous		2 492	2 531	2 457	2 447	2 467	2 494	2 512

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI KASVAA MYÖS TÄNÄ VUONNA 10 PROSENTIN TAHTIA

Tavaratuonnin määrän arvioidaan kasvavan runsaat 10 prosenttia tänä vuonna ja noin 6 prosenttia ensi vuonna. Tuontitavaroiden tarve kasvaa tänä vuonna kokonaisuudessaan syksyllä tekemämme arvion mukaisesti. Olemme kuitenkin jonkin verran nostaneet raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuontiennustetta. Toisaalta energiatuotteiden, investointitavaroiden ja kulutustavaroiden tuontiennustetta on hieman laskettu. Myös palvelut mukaan lukien tuonti kasvaa tänä vuonna noin 10 prosenttia.

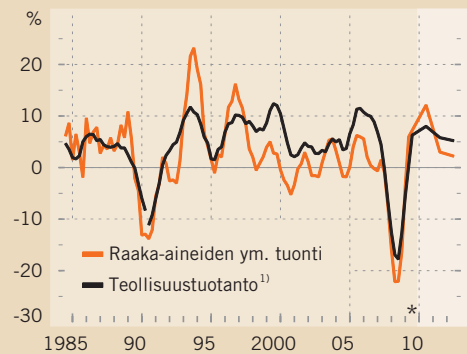
INVESTOINTITAVAROIDEN TUONTI VAUHDITTUU SELVÄSTI TÄNÄ VUONNA

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti nousi viime vuonna hyvin voimakkaasti, kun talouden elpyminen syvästä taantumasta lähti käyntiin. Tänä vuonna raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti lisääntyy noin 12 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti kiihtyy 8 prosenttiin. Ensi vuonna tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa 3 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastuu noin 6 prosenttiin.

Energiatuotteiden tuontimäärä lisääntyy sekä tänä että ensi vuonna noin 3 prosenttia.

Kotimaisen teollisuuden tarve investoida uusiin koneisiin ja laitteisiin on toistaiseksi ollut melko vähäinen, koska kapasiteetin käyttöaste on py-

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus. ETLA S11.1/m01

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
	2010*	2010*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2006→10	2011→15 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	18.5	37.8	-24.8	20.6	12	3	2	0.5	4
Energiatuotteet	9.6	19.6	-6.3	2.2	3	3	3	1.7	3
Investointitavarat	10.5	21.5	-29.5	3.8	13	10	8	-0.3	8
Kulutustavarat	13.0	26.6	-22.5	11.6	9	7	6	0.1	6
- kestokulutustavarat	3.8	7.8	-42.0	16.9	15	11	10	-6.2	10
- muut kulutustavarat	9.2	18.8	-7.4	9.1	5	4	4	4.7	4
Koko tavaratuonti ²⁾	48.9	100	-20.5	9.8	10	6	5	1.1	6
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	65.2	...	-17.6	2.6	10	6	5	0.8	6

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

synyt normaalia matalampana. Investointitavaroiden tuonnin kasvu vauhdittuu kuitenkin tänä vuonna 13 prosenttiin. Ensi vuonna investointitavaroiden tuonti lisääntyy noin 10 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvu edelleen pysyy hyvin vahvana. Investointitavaroihin luetaan myös puhelinlaitteiden osat.

Kestokulutustavaroiden tuonti kasvaa tänä vuonna noin 15 prosentin vauhtia, mutta jää silti vielä huomattavasti alle sen tason, jolla se oli vuoden 2008 lopulla ennen kuin tuonti romahti. Ensi vuonna kestokulutustavaroiden tuonnin kasvuvauhti hidastuu hieman noin 11 prosenttiin. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti on jo noussut takaisin vanhoihin tuontimääriin, koska taantuman aiheuttama pudotus jäi suhteellisen pieneksi. Hyödykeryhmän tuonti kasvaa runsaat 5 prosenttia tänä vuonna ja runsaat 4 prosenttia ensi vuonna.

TUONTIHINTOJEN NOUSU HIDASTUU TÄNÄ VUONNA

Tavaroiden tuontihinnat olivat jyrkässä nousussa koko viime vuoden ajan. Tänä vuonna nousu jää huomattavasti hitaammaksi, mutta tuontihinnat kohoavat silti keskimäärin runsaat 6 prosenttia viimevuotisesta.

Energiatuotteiden euromääräiset tuontihinnat nousivat jyrkästi viime vuoden alussa, minkä jälkeen ne pysyivät vakaana. Joulukuussa hinnat kuitenkin jälleen kohosivat ripeästi. Energiatuotteiden tuontihinnat seuraavat öljyn maailmanmarkkinahintojen kehitystä ja nousevat tänä vuonna keskimäärin noin 16 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihintojen arvioidaan kohoavan vain vajaan prosentin tämänvuotisesta.

Raaka-aineiden tuontihinnat olivat koko viime vuoden ajan hyvin jyrkässä nousussa. Hyödykeryhmän tuontihintojen nousu on selvästi hidastumassa, mutta keskimäärin hinnat nousevat silti tänä vuonna vajaan 7 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna hinnat kohoavat vain noin 2 prosenttia. Investointitavarat kallistuvat sekä tänä että ensi vuonna keskimäärin puolisen prosenttia.

Kestokulutustavaroiden tuontihintojen trendinomainen lasku jatkuu. Tänä vuonna hinnat alenevät runsaan 2 prosentin ja ensi vuonna vajaan prosentin vuosivauhtia. Muiden kulutustavaroiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin runsaat 2 prosenttia viimevuotisesta.

VAIHTOTASEEN YLIJÄÄMÄ KASVAA TÄNÄ VUONNA SELVÄSTI

Kauppataseen ylijäämän arvioidaan kasvavan vain hieman tänä vuonna, 3.5 miljardiin euroon. Ensi vuonna ylijäämä nousee 4.1 miljardiin euroon.

Tavaratuonnin määrä kasvoi viime vuonna vajaan 10 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 9.8 prosenttia edellisvuodesta.

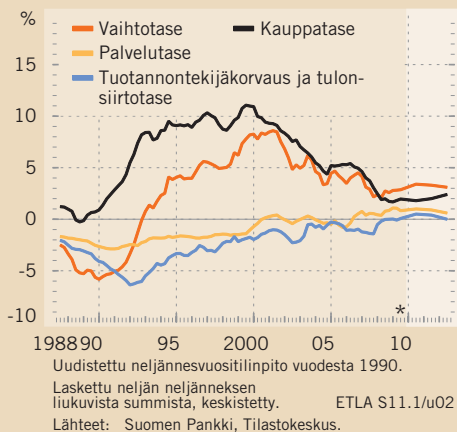
Ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä supistui 1.6 prosenttia, mutta kääntyi toisella neljänneksellä 14.6 prosentin kasvuun vuodentakaisesta. Kolmannella neljänneksellä tuontimäärä lisääntyi 14.2 ja viimeisellä neljänneksellä 12.5 prosenttia edellisvuotisesta. Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä supistui ensimmäisellä neljänneksellä 1.1, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 9.3 ja kolmannella neljänneksellä 6.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuontimäärä supistui 1.6 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kohosi viime vuonna peräti 21 prosenttia vuodentakaisesta. Investointitavaroiden tuonti lisääntyi 4 prosenttia. Puhelinlaitteiden osat siirtyivät vuoden 2007 alusta kestokulutustavaroista investointitavaroihin, kun tavaroiden käyttötarkoitukseluokitus muuttui. Energiatuotteita tuotiin runsaat 2 prosenttia edellisvuotista enemmän. Kestokulutustavaroiden tuonti nousi vajaan 17 ja lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti runsaat 9 prosenttia.

Tavaroiden tuontihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 6.8 prosenttia edellisvuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi 6.7 prosenttia.

Tavaravienti ja -tuonti kasvavat vuosina 2011-2012 lähes samaa tahtia. Tavaraviennin määrä kasvaa tänä vuonna vajaat 12 prosenttia ja ensi vuonna runsaat 6 prosenttia. Tuontimäärä lisääntyä tänä vuonna runsaat 10 prosenttia ja seuraavana vuonna vajaat 6 prosenttia. Vaihtosuhte heikkenee tänä vuonna, mutta ensi vuonna se tilapäisesti hieman voimistuu.

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa BKT:hen

Palveluiden ulkomaankaupan ennustaminen on varsinkin viime vuosina osoittautunut hyvin vaikeaksi. Suurin erä sekä palveluviennissä että tuonnissa muodostuu suurien kansainvälisten konsernien sisäisistä siirroista, mitkä ovat hankalia ennustaa. Lisäksi korjaukset kansantalouden tilinpidossa ovat usein suuret. Uusimpien tilastokorjausten perusteella arvioimme, että palvelutaseen ylijäämä nousee tänä vuonna 1.9 miljardiin euroon ja laskee hieman ensi vuonna 1.8 miljardiin euroon.

Tavaroiden ja palvelusten taseen ylijäämän arvioidaan kohoavan viime vuoden 5.0 miljardista eurosta 5.4 miljardiin euroon kuluvaan vuonna ja 6.0 miljardiin euroon vuonna 2012.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta heiluttelevat erityisen voimakkaasti nettomääräisesti rajan yli kulkevat osingot, korot ja kotiutetut voitot, joista varsinkin osinkojen ja voittojen suunnat voivat vaihtua äkillisesti vuodesta toiseen. Niiden muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi vaihtotaseeseen. Odotamme, että tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä kasvaa tänä vuonna miljardiin euroon ja putoaa 0.8 miljardiin euroon ensi vuonna. Suomen maksut EU:lle kasvavat nimellisen BKT:n

Vaihtotase, mrd. euroa

	2009	2010	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	45.1	52.3	60½	65	69½
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	41.7	48.9	57½	61	64½
Kauppataseen ylijäämä	3.4	3.4	3½	4	5
Palveluvienti	19.1	17.9	20	21	22
Palvelutuonti	18.5	16.3	18	19½	20½
Palvelutaseen ylijäämä	0.6	1.6	2	2	1½
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	1.1	0.5	1	1	0
Vaihtotaseen ylijäämä	5.1	5.5	6½	6½	6½
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	3.0	3.1	3½	3½	3
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	8.0	7.8	8	8	7

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

tahdissa. EU:lta saatavat tulot supistuvat lievästi ennustejaksolla.

Vaihtotaseen ylijäämä nousee tänä vuonna 5.5 miljardista eurosta 6.4 miljardiin euroon. Vuosina 2012-2013 ylijäämän odotetaan pysyvän noin 6.5 miljardissa eurossa.

KOTITALOUKSIEN SÄÄSTÄMINEN VÄHENEE

Kotitalouksien säästäminen nousi vuonna 2010 noin 4.2 miljardiin euroon. Kansantalouden tilinpidon säästämiskäsite ei kuitenkaan ota huomioon kaikkia kotitalouksien rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttökohteita. Ennustevuosina

Vaihtotaseen ylijäämän supistuminen pysähtyi vuonna 2010

Suomen vaihtotaseen ylijäämä kohosi Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan vuonna 2010 noin 5.5 miljardiin euroon. Kasvua edellisvuodesta kertyi 7.2 prosenttia eli 0.4 miljardia euroa.

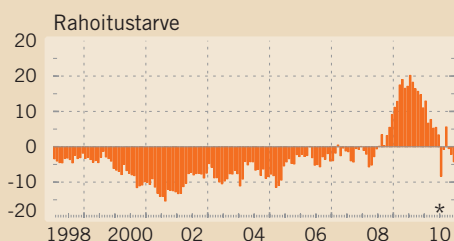
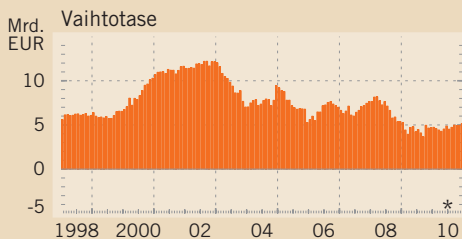
Viime vuoden heinäkuussa julkaistujen kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan vaihtotaseen ylijäämä olisi vuonna 2009 ollut 2.1 miljardia euroa. Kuluvan vuoden tammikuussa lukuja korjattiin melkoisesti, vaihtotaseen ylijäämä olikin 5.1 miljardia vuonna 2009. Korjaus voidaan suurelta osin jäljittää tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseeseen, joka heinäkuun tietojen mukaan oli reilusti alijäämäinen. Tuoreimpien tietojen mukaan se onkin ylijäämäinen.

Kauppataaseen ylijäämä pysyi viime vuonna lähes ennallaan ja oli 3.4 miljardia euroa. Tavaraviennin arvo nousi 16 prosenttia ja tavaratuonnin arvo 17 prosenttia.

Palvelusten tase kohosi edellisvuoden 0.6 miljardista eurosta 1.6 miljardiin euroon vuonna 2010. Palvelutuonnin arvo supistui 12 prosenttia, mutta palveluviennin arvo väheni vain 6 prosenttia vuodentakaisesta. Tavaroiden ja palveluiden taseiden yhteenlaskettu ylijäämä oli 5.0 miljardia euroa, joka oli 25 prosenttia edellisvuotista pienempi.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä pieneni 1.1 miljardista eurosta 0.5 miljardiin euroon.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

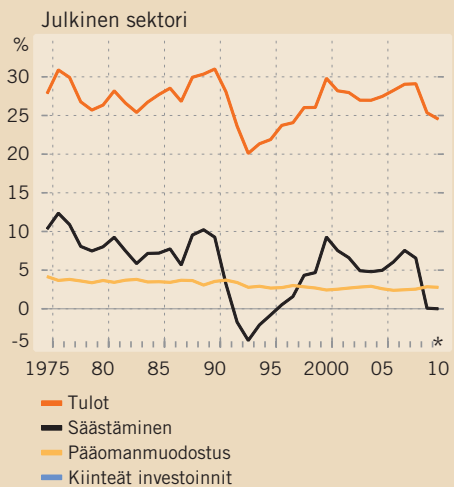
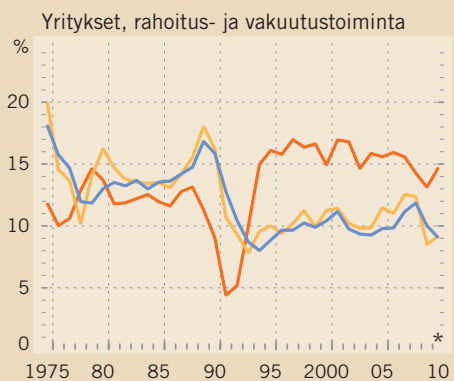
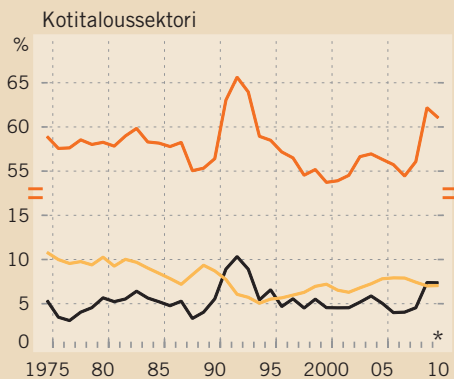

12 kuukauden ei-keskistetty liukuva summa.

Lähde: Suomen Pankki.

ETLA S11.1/u03

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

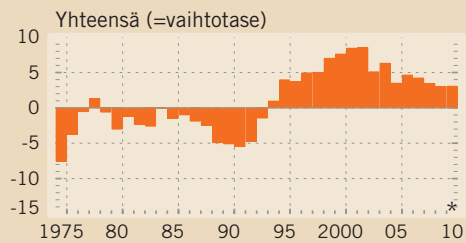
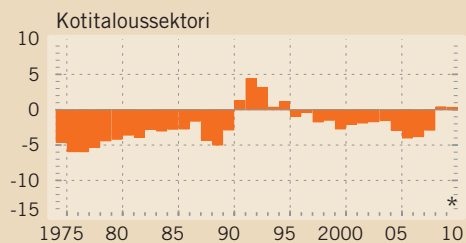
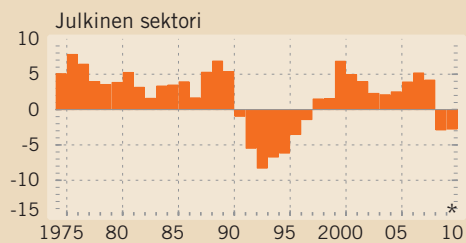
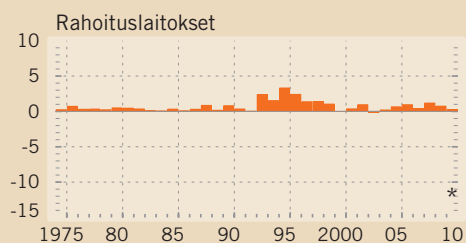
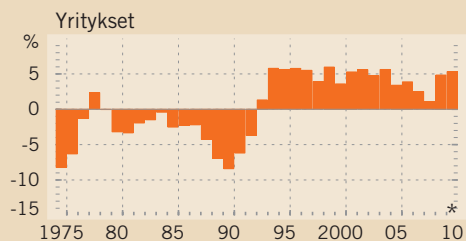

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S11.1/r09

2011-2012 kotitaloussektorin säästämisen arvioidaan selvästi vähenevän.

Yrityssektorin säästäminen kohosi viime vuonna ennakkotietojen mukaan 9.9 miljardiin euroon. Ennustejaksolla yritysten säästäminen nousee edelleen, tänä vuonna 12.1 miljardiin euroon ja ensi vuonna 13.7 miljardiin euroon.

Julkisen sektorin nettoluotonanto oli viime vuonna 5.1 miljardia euroa. Rahoitusaliijäämä kutistuu tänä vuonna 2 miljardiin euroon ja ensi vuonna 0.1 miljardiin euroon. Suhteutettuna kokonaistuotantoon arvioimme alijäämän suuruudeksi 1.0 ja 0.1 prosenttia vuosina 2011 ja 2012. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 45-49.

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO VOIMISTUU

Vuonna 2010 euro-alueen hintojen nousu jäi 1.6 prosenttiin, ja Suomessa yhdenmukaistettu inflaatio oli 1.5 prosenttia. Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat olivat kuitenkin jo varsin vahvassa nousussa kansainvälisen talouden elpymisen vuoksi. HWWI-indeksin mukaan energia- ja teollisuusraaka-aineiden hintojen nousu oli lähes 50 prosenttia. Myös elintarvikeraaka-aineiden hinnat ovat vahvassa nousussa viime kesän heikon sadon vuoksi. Kuluvan vuoden inflaatioennusteen keskeiset epävarmuustekijät liittyvät erityisesti energian- ja elintarvikkeiden hintojen kehitykseen.

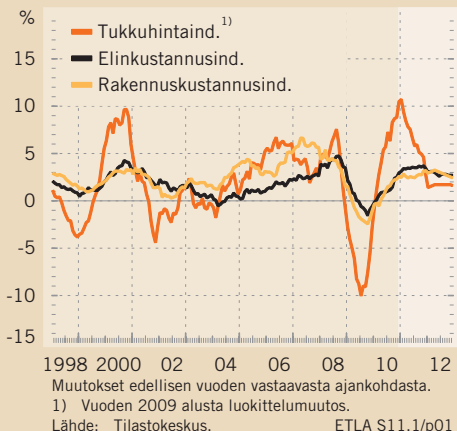
Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat kohosivat viime vuonna 6.7 prosenttia. Tuontihintojen nousua vauhditti erityisesti energian 28.1 prosentin kallistuminen. Muiden raaka-aineiden hintojen nousu jäi 6.2 prosenttiin. Sen sijaan investointi- ja kulutustavaroiden hinnat alenivat hieman edellisestä vuodesta. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli viime vuonna keskimäärin 79.7 dollaria tynnyriltä. Hinta kää-

tyi selvään nousuun vuoden viimeisellä neljänneksellä. Nousu jyrkkeni kuluvan vuoden alussa arabimaiden poliittisten levottomuuksien vuoksi.

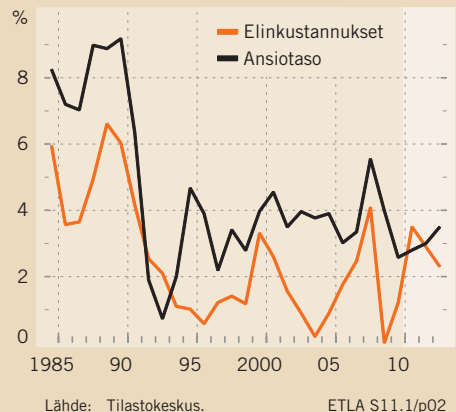
Kotimaisia kustannuspaineita voimisti viime vuonna muun muassa arvonlisäveron korotus 22 prosentista 23 prosenttiin heinäkuun alusta lähtien. Keskituntiansiot kohosivat ennakkotietojen mukaan 2.6 prosenttia edellisestä vuodesta. Työvoimakustannusten vaimean kehityksen ja tuottavuuden vahvan nousun myötä yksikkötyökustannukset alenivat poikkeuksellisesti 1.3 prosenttia, eli kotimaisten kustannustekijöiden vaikutus inflaatioon jäi vaimeaksi. Korkotason aleneminen jarrutti inflaatiota keskimäärin 0.5 prosenttiyksiköllä. Kuluttajahinnat kohosivat keskimäärin 1.2 prosenttia edellisestä vuodesta, ja harmonisoitu inflaatio oli 1.5 prosenttia. Inflaatiomittareiden ero johtui lähinnä koroista, jotka ovat mukana vain kansallisessa inflaatiossa.

Euroopan keskuspankki aloitti ohjauskorkonsa alentamisen vuoden 2008 syksyllä. Vuoden 2009 jälkipuoliskolta lähtien ohjauskorko on ollut yh-

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

dessä prosentissa. Toistaiseksi matala korkotaso on osaltaan vaimentanut kansallista kuluttajainten nousua. Ennusteperiodilla Euroopan keskuspankin odotetaan kiristävän rahapolitiikkaa, ja pidemmät markkinakorot ovat jo nousseet koronosto-odotusten vahvistumisen vuoksi. Markkinakorkojen nousun myötä asuntolaina- ja kulusluottokannan keskikorko vähitellen nousee, ja se vauhdittaa inflaatiota.

Kuluvana vuonna öljyn hinnan odotetaan pysytlevän keskimäärin runsaassa 100 dollarissa tynnyriltä, mutta poliittiset levottomuudet saattavat aiheuttaa vuoden aikana tuntuvia hintapiikkejä. Euron hinnan odotetaan asettuvan 1.40 dollarin tuntumaan sekä tänä että ensi vuonna. Vahvistuva euro vaimentaa hieman tuontihintojen nousua.

Muiden kuin energiaraaka-aineiden tuontihintojen keskimääräisen muutoksen arvioidaan olevan tänä vuonna noin 30 prosenttia. Kulutus- ja

investointitavaroiden tuontihinnoissa muutokset ovat muita hyödykehintoja selvästi vaimeammat. Yhteensä tuontihintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna keskimäärin 6-7 prosenttia lähinnä raaka-aineiden kallistumisen vuoksi.

TYÖN TUOTTAVUUS KÄÄNTYI NOUSUUN

Vuoden 2007 syksyllä solmitut liittokohtaiset palkkatarkistukset olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta voimassa kuluvan vuoden alkuun. Uudet palkkaneuvottelut ovat parhaillaan meneillään useilla toimialoilla. Uusia sopimuksia on toistaiseksi solmittu muun muassa julkisella sektorilla ja kemianteollisuudessa. Uusien palkkatarkistusten linja on pysynyt melko maltillisena, sillä sopimuskorotukset ovat olleet noin 1.5-2 prosentin tuntumassa. Solmittujen palkkatarkistusten perusteella näyttää siltä, että vuonna 2011 ansiotasoindeksi nousee jättäen jäljensä 3 prosenttiin. Vuoden 2012 palkkatarkistusten arvioidaan jatkavan nykyistä melko maltillista linjaa.

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2006→10	2011→15 ^E
1. Ansiotaso	4.0	2.6	3	3	3.7	3
2. Työpanos ¹⁾	-4.5	1.1	1½	1	0.3	1
- ansiotyöpanos	-4.9	1.1	1½	1		
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	-2.2	1.1	1½	1		
3. Työvoimakustannukset	-1.7	1.8	4½	4½	3.4	4½
- palkkasumma	-1.3	1.9	4½	4	3.6	4½
- muut työtulot	-3.3	1.3	4½	6	2.7	5
4. Tuotanto	-8.2	3.1	4	3	1.1	3½
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	7.1	-1.3	½	1½	2.4	1
6. Tuontihinnat	-8.0	5.6	4½	1	1.3	2
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokoniastarjonnasta	9.6	-1.8	0	0	-0.5	0
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	4.4	0.0	1	1	1.9	1
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	-3.3	2.1	1	1	-0.1	½
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	1.0	2.1	2	2½	1.8	2
11. Kulutuksen hinta	0.5	1.0	2½	2½	1.7	2
12. Reaaliansiotaso	3.5	1.6	0	½	1.9	1
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	-3.9	2.0	3	2	0.8	2½

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

Ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus kasvoi viime vuonna 2.1 prosenttia, kun se edellisvuonna supistui 3.9 prosenttia talouden poikkeuksellisen syvän taantumun myötä. Työn tuottavuus kasvoi voimakkaimmin teollisuudessa ja muun muassa kaupan toimialoilla.

Vuonna 2011 työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan edelleen 2.5-3 prosentin tuntumassa talouden aktiviteetin suotuisan kehityksen myötä. Tämä yhdessä maltillisten palkkaratkaisujen kanssa merkitsee vaimeaa yksikkötyökustannusten nousua.

ASUMINEN JA ELINTARVIKKEET KALLISTUVAT

Kansallisella käsitteellä mitattu inflaatio oli kuluvan vuoden tammikuussa 3.0 prosenttia. Inflaatiota voimisti erityisesti asumisen kallistuminen. Asumisen energiakustannukset kohosivat jopa 23 prosenttia ja asuntojen hinnat 7.4 prosenttia. Sen sijaan vuokrien nousu jäi vielä 1.9 prosenttiin. Yhteensä asumismenojen kontribuutio inflaatioon oli 1.4 prosenttiyksikköä, eli lähes puolet inflaatiosta johtui asumiskustannusten noususta.

Kuluvan vuoden alussa myös elintarvikkeiden hinnat olivat selvästi korkeammat kuin vuosi sitten lähinnä viime kesän heikon sadon vuoksi. Elintarvikkeiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen viime syksynä alkanut nousu jatkui vielä kuluvan vuoden helmikuussa, ja hintojen vuosimuutos oli kohonnut jo 50-60 prosenttiin. Siksi elintarvikkeiden hintojen nousun odotetaan voimistuvan tammikuun 4 prosentista kesään mennessä ainakin 5-8 prosenttiin hintojen muodostumiseen liittyvien viivetekijöiden vuoksi. Mikäli ensi kesän sato onnistuu, elintarvikeraaka-aineiden tarjonnan kasvun arvioidaan taittavan maailmanmarkkinahinnat vähitellen lähemmäksi pitkän aikavälin keskimääräistä tasoa.

Asuntojen hinnat kääntyivät vuonna 2008 lievään alamäkeen talouden taantumun myötä. Matala korkotaso ja kuluttajien lisääntynyt optimismi käänsivät asuntojen hinnat vuoden 2009 alku-puoliskolla uudestaan nousuun. Viime vuonna

asuntojen hintojen nousu kiihtyi 10 prosentin tuntumaan. Asuntojen reaalihinnat olivat viime vuonna selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammat, mutta kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa. Kuluvan vuoden aikana asuntojen hintojen nousun odotetaan vähitellen vaimenevan korkojen nousuodotusten voimistuessa ja asuntotarjonnan lisääntyessä.

Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 3.5 prosenttia vuonna 2011. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen nousu asettuneen 3 prosentin tuntumaan. Vuonna 2012 ulkoinen kustannuspaine selvästi vaimenee. Tuontihintojen nousun arvioidaan jäävän vajaaseen prosenttiin. Sen sijaan välillisen verotuksen kiristymisen odotetaan vauhdittavan inflaatiota sekä ensi että sitä seuraavana vuonna.

TUKKUHINTOJEN NOUSU VAIMENEE ENSI VUONNA

Tukkuhintojen odotetaan nousevan tänä vuonna 5-6 prosenttia tuontihintojen nousun myötä. Ensi vuonna tukkuhintojen nousun arvioidaan taittuvan 1-2 prosenttiin ulkoisen kustannuspaineen vaimenemisen vuoksi. Kotimaisten kustannusten nousun arvioidaan pysyvän vähäisenä.

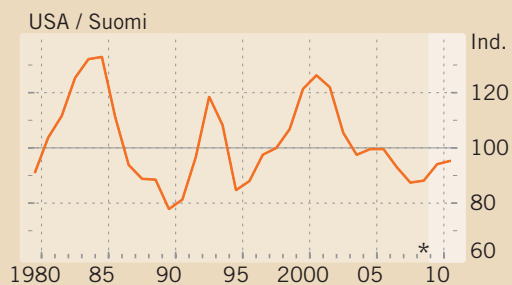
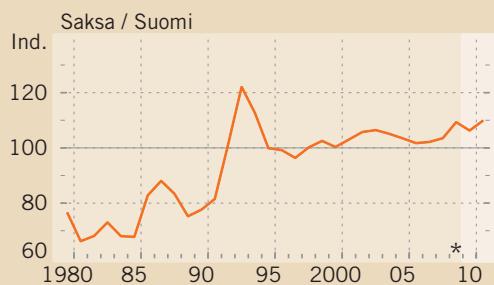
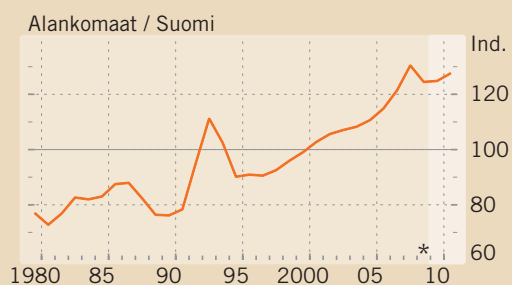
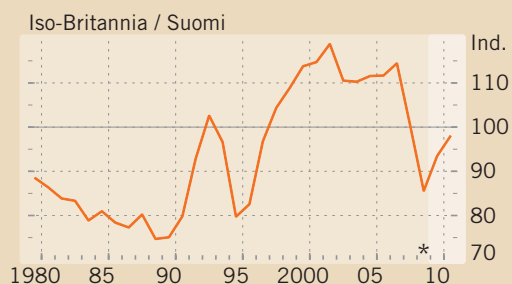
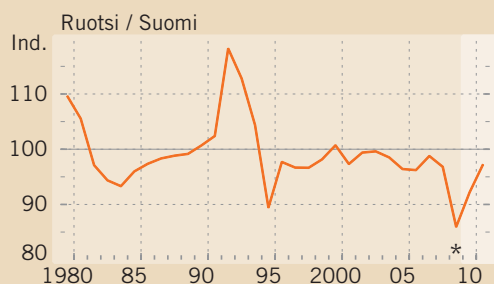
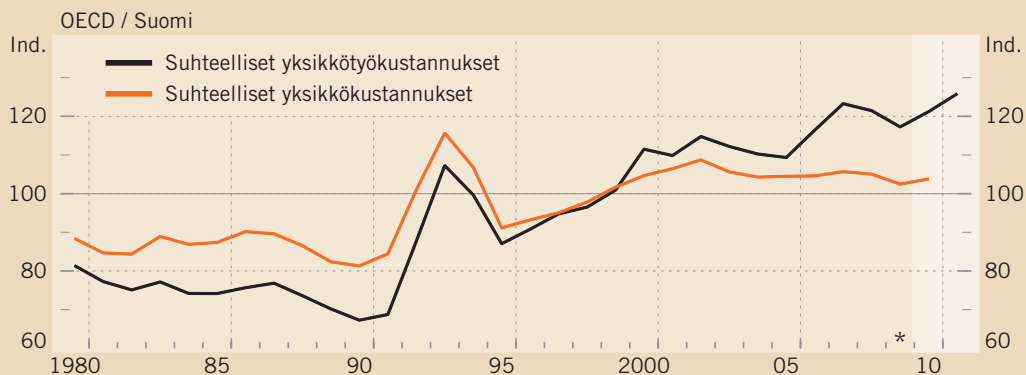
Rakennuskustannusten nousu voimistui viime vuonna 2.5 prosenttiin rakentamisen aktiviteetin elpymisen myötä. Tänä vuonna kustannuskehityksen arvioidaan jatkuvan 3 prosentin tuntumassa. Asuntojen hintojen nousun ja matalan korkotason myötä rakennustoiminnan odotetaan jatkuvan vahvana.

KYSYNNÄN PIRISTYMINEN VAHVISTAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2010 teollisuusyritysten kannattavuuden arvioidaan kääntyneen selvään nousuun edellisvuoden notkahduksen jälkeen. Kannattavuuden kohentumista tuki tuottajahintojen 7.2 prosentin nousu, ja tuottavuuden vahvan kasvun myötä yksikkötyökustannusten selvä aleneminen.

Ensi vuonna teollisuuden tuottajahintojen nousun odotetaan taittuvan. Maltillisten palkkaratkaisujen myötä yksikkötyökustannusten nousu jää vähäi-

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkö- ja yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1989-2008 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

ETLA S11.1/p03

seksi ja kannattavuuden arvioidaan kohentuvan edelleen.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY HIEMAN KOHENEE

Teollisuuden kustannuskilpailukyky on suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvien laskelmien mukaan jonkin verran pitkän aikavälin keskiarvoa parempi. Sen sijaan suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvien laskelmien perusteella kustannuskilpailukyky on kohentunut tuntuvasti kymmenen viime vuoden ajan.

Suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuva mittari kuvaa teollisuuden lopputuotteiden kustannuskilpailukykyä markkinoilla, sen sijaan suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuva mittari kertoo toimialan kilpailukyvyn kehityksestä osana ns. arvonlisäysketjua suhteessa kilpailijamaihin (ks. edellisellä sivulla oleva kuvio).

Ennusteperiodilla viennin kasvua vauhdittaa kansainvälisen talouden suotuisa kehitys. Erityisesti meille tärkeiden vientimaiden, kuten Saksan, Ruotsin ja Venäjän, talouskasvun arvioidaan jatkuvan vahvana.

Teollisuuden työvoimakustannusten nousu on parin viime vuoden aikana hidastunut lähemmäksi keskeisten kilpailijamaiden vauhtia. Viime vuonna työn tuottavuuden kasvu voimistui teollisuudessa 5-6 prosenttiin, ja ennustejaksolla sen arvioidaan jatkuvan vahvana suotuisan suhdannekehityksen vuoksi. Uusien palkkaratkaisujen odotetaan pysyvän melko maltillisina. Teollisuuden keskituntiansioiden arvioidaan nousevan tänä ja ensi vuonna vajaat 3 prosenttia.

Kuluvana vuonna teollisuustuotannon odotetaan kasvavan 7-8 prosenttia viennin vahvan elpymisen myötä. Työpanoksen kysyntä lisääntyy hieman, ja palkkasumman kasvu voimistuu 3.5-4 prosenttiin. Teollisuuden yksikkötyökustannusten arvioidaan supistuvan sekä tänä että ensi vuonna. Keskeisten kilpailijamaiden yksikkötyökustannusten arvioidaan supistuvan vähemmän kuin Suomessa, joten teollisuuden kustannuskilpailukyky kohenee ennustejaksolla.

ETLAn ennustevirheet

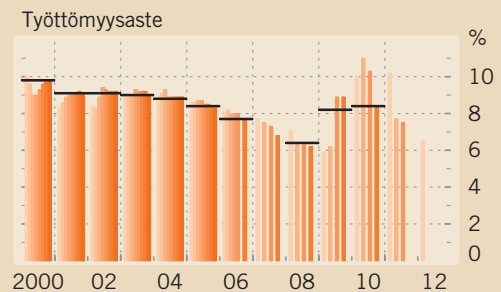
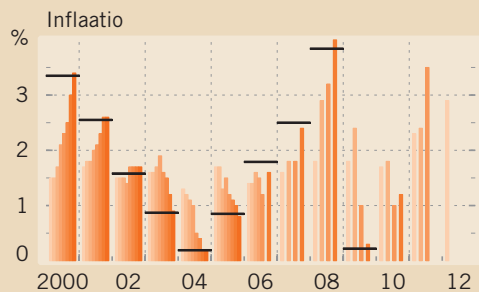
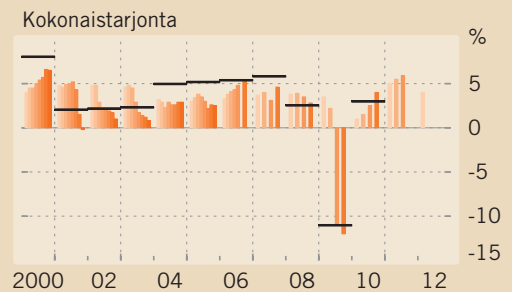
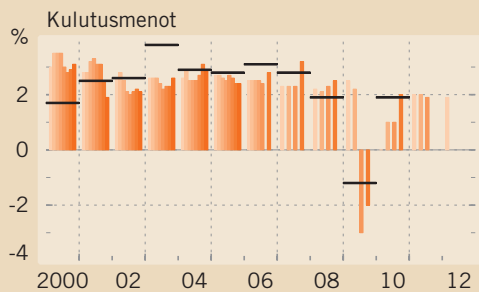
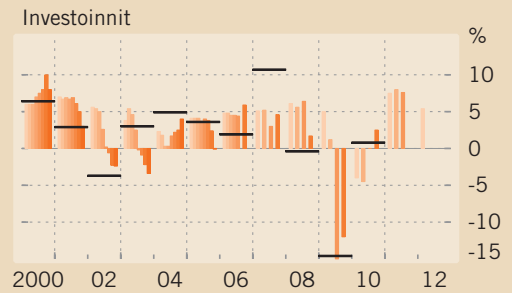
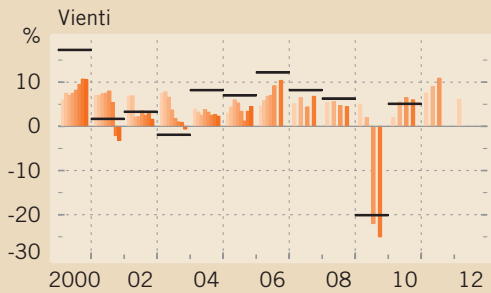
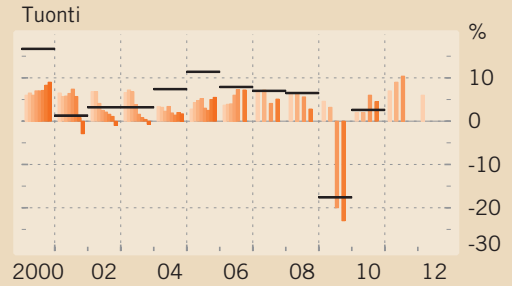
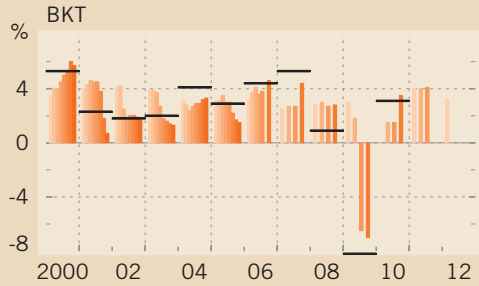
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuosi koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulutus	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen

Ed. v. kevät Ed. v. kesä Ed. v. syksy Ed. v. joul
Ko. v. kevät Ko. v. kesä Ko. v. syksy Ko. v. joul
— Toteutunut

ETLA S11.1/s01

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Tehottomuutta, terroria ja tiedotusta maan metsissä

Lauri Vaara

298 s. 42 euroa
(Tuotekoodi 452) ISBN 978-951-628-507-1

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina?	72
<i>Jari Hyvärinen</i>	
Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?	80
<i>Pekka Ylä-Anttila</i>	

Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina?*

JARI HYVÄRINEN

Projektipäällikkö

ETLA

Erityisasiantuntija,

ekonomisti

Tekes

WTO:n pääjohtaja Pascal Lamy kirjoitti Financial Timesiin tammikuussa mielenkiintoisen artikkelin, jossa hän otti kantaa siihen, että ”made in China” kertoo maailmankaupan kehityksestä hyvin vähän. Tämä kannanotto viittaa viimeaikaisiin tutkimuksiin, jotka kuvaavat tilannetta, jossa lopputuote on kokoonpantu Kiinassa, mutta tuotteen arvonalisästä vain murto-osa jää Kiinaan. Siksi esimerkiksi kauppapoliittiset linjanvedot, joissa lähtökohdaksi otetaan kahden maan – esimerkiksi Kiinan ja USA:n – kaupan tasapaino, johtavat harhaan ja vahingoittavat molempien maiden ulkomaankauppaa.

GLBAALIN TUOTANNONJAON KEHITYKSEN AVAINTEKIJÄT

Miten tämäntyyppiseen tilanteeseen on sitten tullu? Vielä 50 vuotta sitten monet yritykset pitivät suurimman osan tuotteiden tuotantoketjusta tietyssä maassa, ja vain osa raaka-aineista ja väli tuotteista tuotiin ulkomailta. 1960-luvulla alkoi kuitenkin kaupan vapauttamisaalto, ja työvoimavaltaisia ja vertikaalisesti integroituneita teollisuudenaloja siirrettiin alhaisen palkkatason maihin. Yhtenä esimerkkinä tästä on elektroniikkateollisuuden kasvu Itä-Aasiassa ja vaateteollisuuden nousu Etelä-Amerikassa.

1970-luvulta lähtien rahoitus- ja pääomamarkkinat alkoivat vapautua sääntelystä ja samalla eurooppalaiset ja amerikkalaiset yritykset alkoivat siirtää voimakkaammin eräiden alojen kuten tekstiili- ja autoteollisuuden valmistusta naapurimaihin palkkaerojen takia. Itä-Eurooppa, Kiina ja monet muut kommunistisen valtablokin maat olivat kuitenkin poissuljettuja yritysten strategioista. Samoin useat Etelä-Amerikan maat olivat poliittisesti liian epävarmoja laajamittaisemmille tuotannon siirroille. Siksi esimerkiksi tekstiiliteollisuus kehittyi niinkin korkean palkkatason maassa kuin Portugalissa.

1990-luvun alussa tapahtui monta ratkaisevaa muutosta, jotka mahdollistivat yritysten arvoketjujen ja -verkostojen globaalien laajenemisen. Itäblokin hajoamisen ja poliittisen vakauden lisääntymisen myötä varsinkin Itä-Euroopasta ja Aasiasta tuli houkutteleva tuotannon sijoituspaikka. Samaan aikaan informaatioteknologian kehitys sekä romahtaneet kuljetus- ja logistiikkakustannukset tekivät tuotannonjaon hallinnasta kannattavaa toimintaa. Finanssijärjestelmän globaali infrastruktuuri mahdollisti ulkoistamisen ja suorien sijoitusten kasvun harppauksen kehittyviin talouksiin.

MITÄ TUTKIMUS JA TILASTOT KERTOVAT GLBAALIN TUOTANNONJAON KEHITYKSESTÄ?

Globaalien tuotannonjaon tutkimus voidaan jakaa kahteen tutkimussuuntaan: toimialan taloustieteeseen ja kansainvälisen kaupan teoriaan.

* Artikkelin perustuu Tekesin ja ETLA:n yhteishankkeeseen ”Kansainvälisen tuottavuuskehityksen vertailun ja talousnustien hyödyntäminen Suomen innovaatioympäristössä”.

Toimialan taloustieteen tutkimus lähtee liikkeelle yritysten tekemistä päätöksistä ja strategioista. Tällöin globaalin tuotannonjaon tarkastelemiseksi tarvitaan yrityskohtaisia kyselyjä ja haastatteluja siitä, mihin yritykset ulkoistavat toimintojaan. Tämän tutkimussuunnan avulla päästään yksityiskohtaisesti tarkastelemaan tiettyjen tuotteiden arvoketjuja ja valittujen yritysten hallinnoimia globaaleja arvoverkostoja. Esimerkiksi näin on päästy selvittämään Applen iPodin ja Nokian N95- matkapuhelimen arvon globaalia jakautumista. Päätuloksena on se, että itse kokoonpano Kiinassa edustaa vain murto-osaa tuotteen arvonalisästä ja muissa maissa sijaitsevat muut arvoketjun osat kuten t&k- ja innovaatiotoiminta ovat merkittävässä roolissa (ks. esim. Pajarinen et al., 2010).

Toinen tutkimussuuntaus perustuu kansainvälisen kaupan teorioille. Siinä selvitetään, mikä on maan suhteellinen etu tuottaa tiettyjä toimintoja arvoverkostoissa. Suhteellinen etu perustuu maan ominaisuuksille, jotka tukevat tietynlaisien toimintojen keskittymistä alueelle. Näitä ovat

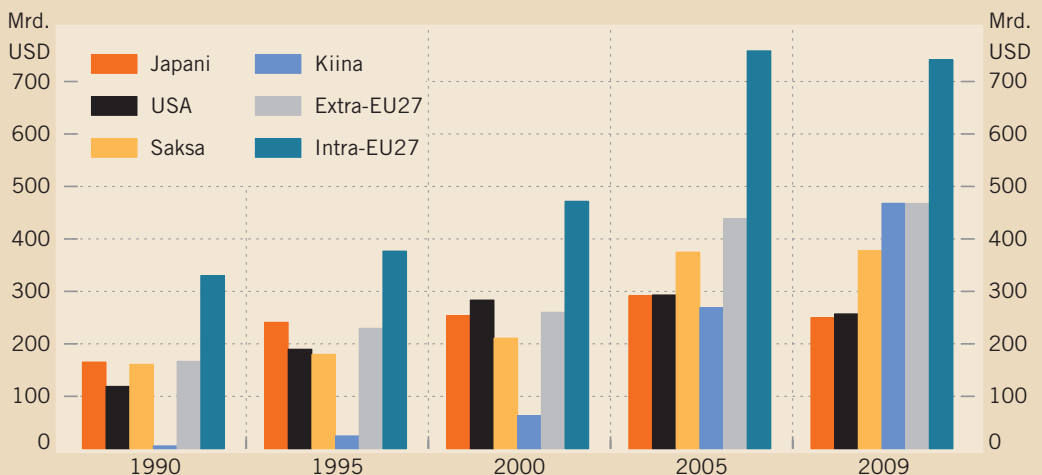
muun muassa poliittiset tekijät, markkinoiden koko, kansalaisten yleinen koulutustaso, työntekijöiden kyvykkyydet ja maassa vallitsevat edellytykset tuotannon ja muiden toimintojen kuten t&k&i-toiminnan, logistiikan ja kuljetusyhteyksien kehittämiseksi.

Keskityn tässä artikkelissa jälkimmäiseen suuntaukseen lähinnä kuvaten sitä, miten maailmankaupan ja tuotannon tilastoja voidaan hyödyntää globaalin tuotannonjaon ilmiön hahmottamisessa. Viime vuosina on syntynyt yleinen käsitys, että Kiinasta on tullut lopputuotteiden kokoonpanopaikka ja johtava toimija maailmankaupassa. Onko asia näin?

KIINA MAAILMANKAUPASSA

YK:n Comtraden vientitilastojen mukaan Kiinan osuus on kasvanut erityisesti 2000-luvun aikana. Kuvio 1 kertoo teollisuuden ja liikennevälineiden lopputuotteiden viennin. Siitä huomataan, että Kiinan vienti on kasvanut EU27:n (Extra-EU27) ulkoisen viennin tasolle vuonna 2009 ja esimerkiksi Saksan koko viennin ohi.

Kuvio 1. Teollisuuden lopputuotteiden vienti

Lähde: UNCTAD (Comtrade).

ETLA S11.1/f322

Kuviossa 2 vientiluvuista on poimittu teollisuuden tarvitsemien osien ja komponenttien (koneet ja laitteet) ulkomaankauppa. Tämä tarkastelu kuvaa lähemmin maiden välistä tuotannonjakoa. Sen mukaan Kiinan osuus osien ja komponenttien viejänä on vuonna 2009 Saksan tasolla ja hieman jäljessä EU:n ulkoisen kaupan tasosta.

Vertailua on projektin edetessä tarkoitus jatkaa vielä selvittämällä, miten osien ja komponenttien tuonti ja lopputuotteiden vienti jakautuvat maittain, sekä miten maiden muut tekijät kuten innovaatiotoiminta ja koulutustaso vaikuttavat tuotannon sijoittumiseen (Baldwin, 2005; Hyvärinen, 2010).

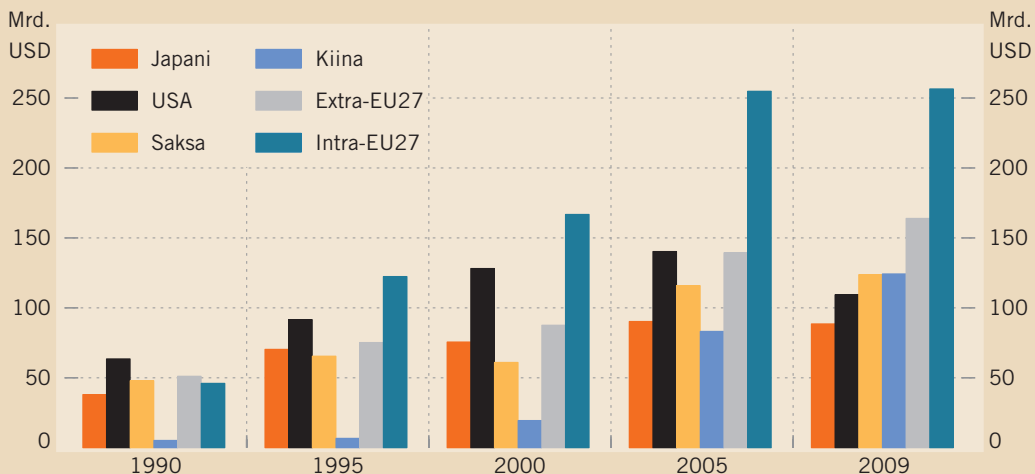
Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että ne maat, joilla on korkea yleinen koulutustaso ja investointiaste inhimilliseen pääomaan t&k-toiminnassa selviävät parhaiten globaalissa tuotannonjaossa (Hyvärinen, 2004). Lisäksi Suomen osalta on todettu, että globaali toiminta teollisuudessa on vahvasti lisääntynyt 2000-luvulla ja samalla

herkkyys kansainvälisille kriiseille on kasvanut, vaikkakin korkeamman teknologian vientituotteiden merkitys on kasvanut (Hyvärinen, 2008).

Kuviot 1 ja 2 osoittavat, että Kiina on noussut 2000-luvun aikana yhdeksi suurimmista teollisuuden lopputuotteiden sekä osien ja komponenttien viejistä, kun taas USA:n ja Japanin merkitys on vähentynyt. Kuitenkin Kiinan osuus sekä osien ja komponenttien että koko teollisuuden viennistä oli noin 11-13 prosenttia vuonna 2009, joten maailmankauppa ei ole vielä kokonaisuudessaan siirtynyt Kiina-vetoiseksi. Toimialakohtaisesti tarkasteltuna Kiinalla on tekstiiliteollisuudessa, konttorikoneissa ja laitteissa sekä tietoliikennevälineissä yli 25 prosentin markkinaosuus maailmantalouden koko viennistä. Pienimmät osuudet löytyvät elintarvike- ja kemianteollisuudessa sekä kulkuneuvoissa, joissa osuus on alle 5 prosentin luokkaa.

Lisäksi kuviot osoittavat toisen mielenkiintoisen seikan: 2000-luvulla toteutettu EU:n laajenemi-

Kuvio 2. Osien ja komponenttien vienti

Lähde: UNCTAD (Comtrade).

ETLA S11.1/f323

nen itään on toiminut varsin hyvin. EU:n sisäisen kaupan vapauttaminen on lisännyt selvästi EU27-alueen sisäistä dynamiikkaa ja kaupan käyntiä (Intra-EU27) vuoden 2000 tasoon verrattuna. Kuviot 1 ja 2 yhteenlaskettuna EU27:n sisäinen kauppa on EU:n itälaajenemisen jälkeen lisäntynyt käyvin hinnoin yli 350 mrd. dollarilla 2000-luvulla eli yli 50 prosentilla.

KIINA GLOBAALINA TUOTANTOTEHTAANA – IDÄN JA LÄNNEN VERTAILUA

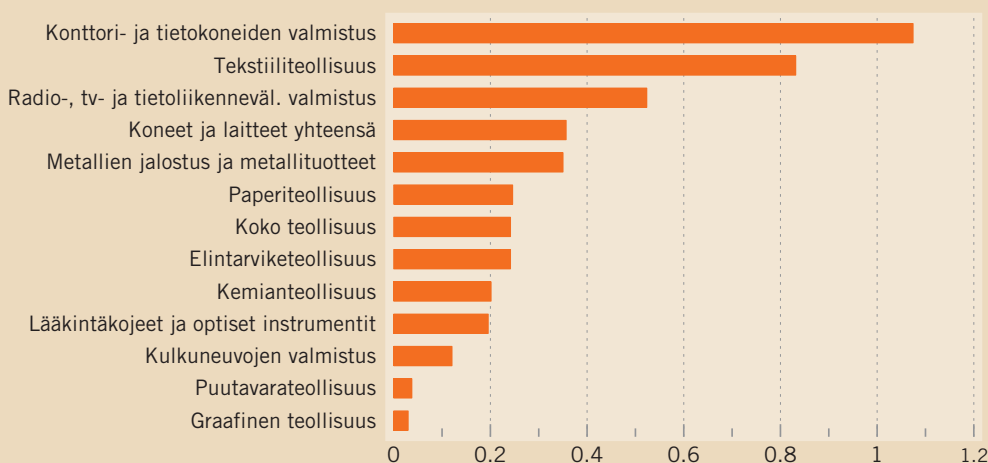
Viime vuosina on monissa keskusteluissa todettu, että länsimaiden tuotanto siirtyy Kiinaan ja Kiinassa tuotetaan lähes kaikki teollisuustuotteet. Näin ei asia kuitenkaan ole alla olevan vertailun mukaan, vaikka Kiinan osuus on suuri ja nopeasti kasvava. Kun Kiinan teollisuustuotannon arvoa ja arvonalisäystä verrataan OECD-maiden lukuihin, Kiinan osuus on lähes 25 prosenttia näiden maiden yhteenlasketusta tuotoksesta ja arvonalisäyksestä. Kun lukuihin lisätään kehittyvien maiden luvut UNIDOn tilastoista, Kiinan osuus lähentee 20 prosenttia maailmantalouden tuotoksesta

ja arvonalisäyksestä. Kansainväliset vertailut ovat jonkin verran jäljessä, joten nämä luvut ovat vuodelta 2007. Lisäksi on huomioitava, että Kiinan ja muiden kehittyvien maiden tilastolähteet ovat epätarkkoja, joten lukuihin on suhtauduttava tietyllä varauksella.

Kuviossa 3 on vertailtu toimialoittain Kiinan erikoistumista vertaamalla teollisuustuotannon arvoa OECD-maiden vastaaviin lukuihin vuonna 2007. Kiina on keskittynyt erityisesti konttori- ja tietokoneiden tuotantoon, joka on siellä hieman suurempi kuin OECD-maissa yhteensä. Lisäksi Kiinan osuus on suuri tietoliikennevälineiden valmistuksessa ja tekstiiliteollisuudessa. Sen sijaan muilla perinteisillä toimialoilla kuten puutuotteissa, graafisessa teollisuudessa ja kulkuneuvojen valmistuksessa Kiinan merkitys on pieni.

Kun Kiinaan tuotujen osien ja komponenttien arvoa suhteutetaan kyseisten toimialojen lopputuotteiden vientiin, niin koneissa ja laitteissa osien ja komponenttien tuonti ylittää lopputuotteiden

Kuvio 3. Kiinan ja OECD-maiden teollisuustuotannon suhde vuonna 2007

Lähteet: UNIDO (Indstat), OECD STAN.

ETLA S11.1/f324

viennin. Tämä kuvastaa sitä, että Kiina investoi infrastruktuuriin voimakkaasti. Elektroniikassa ja sähköteollisuudessa osien ja komponenttien tuonti on noin 30 prosenttia lopputuotteiden viennistä. Konttori- ja tietokoneiden osalta luku on lähes 15 prosenttia. Sen sijaan radio-, tv- ja tietoliikennevälineissä sekä kulkuneuvoissa luku jää alle prosenttiin. Tämä voidaan tulkita tuotantolukujen kautta siten, että kulutuselektroniikassa Kiinalla on vahva tuottajan asema niin lopputuotteissa kuin osissa ja komponenteissakin, ja kulkuneuvoissa tuotanto on vastaavasti vähäistä.

MAAVERTAILUT

USA:n ja Kiinan välinen kauppa

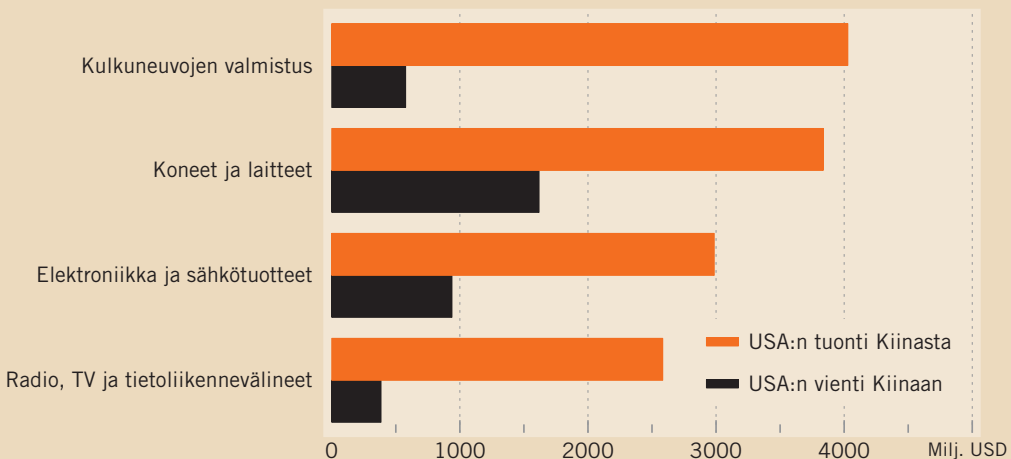
Erityisesti USA:ssa Kiinan kasvava talous on koettu uhkana maiden välisen kaupan epätasapainon takia. Vaikka epäsuhta näkyy selvästi Kiinan eduksi USA:n kauppataaseessa, niin viimeisimmät tutkimukset osoittavat sen johtuvan erityisesti monikansallisten yritysten arvoverkostoista. Esimerkiksi Athukoralan ja Yamashitan (2009) mukaan kaupan epätasapaino rakentuu siitä, että

Kiinan rooli lopputuotteiden kokoonpanopaikkana globaaleissa tuotantoverkostoissa on korostunut.

USA:n ja Kiinan välistä kauppaa toimialoitain osien ja komponenttien osalta vuonna 2009 on tarkasteltu kuviossa 4. Kun vertaillaan USA:n osien ja komponenttien tuontia Kiinasta, niin arvolla mitattuna suurin erä tuodaan USA:n kulkuneuvoteollisuutta varten. Koska USA:n kulkuneuvoteollisuus on suuri, niin tämä jää alle 1 prosentin alan tuotoksesta. Sen sijaan konttori- ja tietokoneissa Kiinasta tuotavien osien ja komponenttien osuus on yli 16 prosenttia USA:n tuotoksen arvosta.

Suomen kauppa Kiinan, Viron ja Venäjän kanssa
Suomen teollisuuden viime vuosien rakenneuudistus ja globalistuminen ovat muuttaneet sen arvoverkostoja ja ansaintalogiikkaa. Suomesta on 2000-luvun aikana siirretty tuotantoa ja muita toimintoja kuten palveluja – etenkin elektroniikateollisuudesta – erityisesti Aasiaan ja lähialueille kuten Viroon. Myös Venäjän talouskasvun

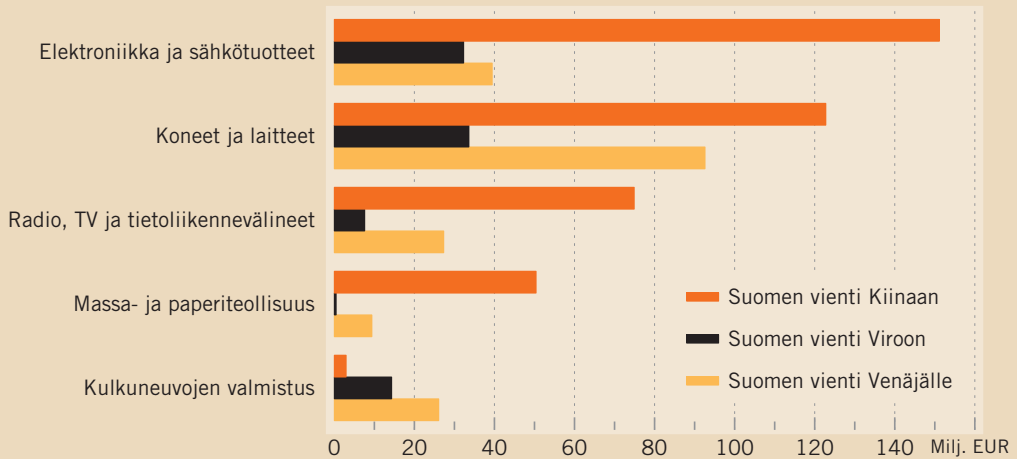
Kuvio 4. USA:n ja Kiinan kauppa - osat ja komponentit

Lähde: UNCTAD (Comtrade).

ETLA S11.1/f325

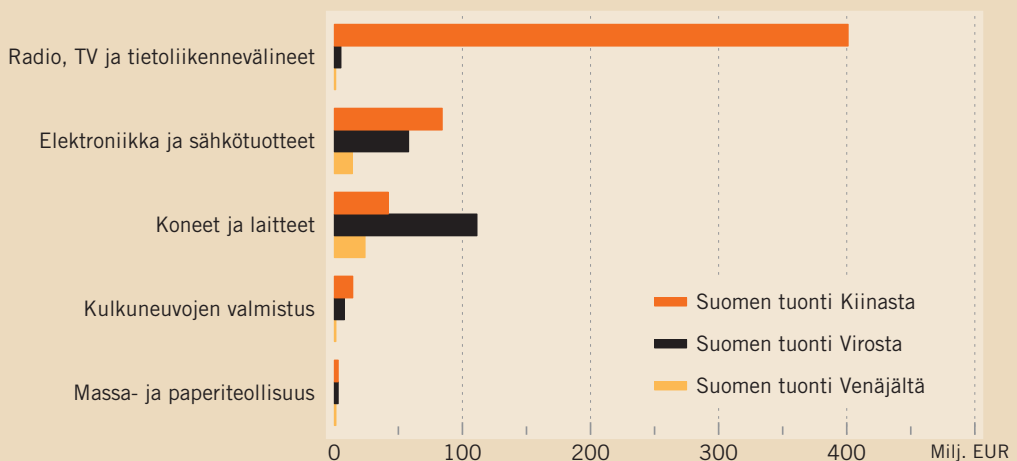
Kuvio 5. Osien ja komponenttien vienti Suomesta vuonna 2009

Lähde: UNCTAD (Comtrade).

ETLA S11.1/f326

Kuvio 6. Osien ja komponenttien tuonti Suomeen vuonna 2009

Lähde: UNCTAD (Comtrade).

ETLA S11.1/f327

kiihtyminen on lisännyt vientiä itänaapuriin. Seuraavaksi verrataan, miten Suomen teollisuus on verkottunut lähinaapuriensa eli Viron ja Venäjän sekä Kiinan kanssa. Kuvion 5 mukaan Suomesta toimitetaan erityisesti elektroniikka- ja sähkötuotteiden sekä koneiden ja laitteiden osia ja komponentteja Kiinaan. Kuten kuviosta 6 havaitaan, tietoliikennevälineiden osien ja komponenttien tuonti Kiinasta on selvästi suurin erä: yli 400 milj. euroa vuonna 2009. Suomesta viedään myös koneiden ja laitteiden osia ja komponentteja Venäjälle sekä vastaavasti niitä tuodaan Virosta. Kun lukuja verrataan toimialojen tuotokseen ja ulkomaankauppalukuihin, niin osien ja komponenttien osuus jää näistä luvuista muutamaa prosenttiin.

LOPPUPÄÄTELMÄT

Kiinan tuotannon kasvu sekä tuotoksen, arvonlisän ja viennin arvolla mitattuna on ollut erityisen nopeaa 2000-luvulla. Kiina ei ole kuitenkaan vielä koko maailman tuotantolaitos eikä se hallitse suvereenisti maailmankauppaa, vaikka tietyillä toimialoilla sen osuus on jo yli neljänneksen viennistä.

Miten lukuja kannattaisi tulkita? Eritoten ne kertovat viennin ja arvonlisäyksen tuotantopaikat alueellisesti ja näiden väliset yhteydet. Ne eivät kuitenkaan sovellu suoraan tietyn maan suhteellisen ja kilpailuedun mittareiksi, koska eri osat ja komponentit sekä palvelut tuotetaan hajautetusti globaaleissa arvoverkostoissa. Ne kuitenkin tarjoavat analyysivälineitä siihen, mitä edellytyksiä tietyissä maissa on tuotteiden kustannustehokkaalle tuotannolle.

Viimeisimmät arviot Kiinan tilasta ovat ennakoineet halpatyövoiman aikakauden loppua Kiinassa. Aasian talouksiin keskittyneet ekonomistit arvioivat, että Kiina on siirtymässä eteenpäin arvoketjussa ja siksi Kiinan rooli halvan työvoiman kokoonpanopaikkana vähenee. Vaikka palkkataso teollisuudessa on alhainen länsimaiden tasoon verrattuna, niin palkat ovat nousussa ja Kiinan oman keskiluokan synty lisää kotimaista kysyntää, mikä vähentää vientiä. Tuotantokustannuksia lisää myös ympäristönäkökulma ja huoli Kiinan ilmaston ja maaperän saastumisesta.

Kiina ei tule tyytymään pitkällä aikavälillä pelkäämään tuotantolaitoksena olemiseen vaan se laajentaa toimintaansa myös muihin toimintoihin kuten palveluihin, mikä lisää työvoiman kysyntää myös teollisuudesta. Kiina käyttäytyy tässä suhteessa talouskasvun perusoppien mukaan. Ensimmäinen maahan on houkuteltu halpatyövoiman avulla investointeja. Niillä hankitaan varallisuutta ja rakennetaan infrastruktuuria. Tämän jälkeen mennään askel kerrallaan kotimaisesti omistettuun tuotantoon ja siirrytään korkeamman jalostusasteen toimintoihin.

Kiinan talouskasvun on ennustettu jatkuvan 8-10 prosentin vuosivauhtia lähivuosina ja jatkavan kasvuaan – kuitenkin hidastuvasti – seuraavat 20-30 vuotta. Täten Kiina olisi maailmantalouden kasvuveturi vielä 2040-luvulla. Tässä ajassa Kiina on siirtynyt kohti korkeamman arvonlisän verkostojen pois maailman halvan työvoiman tuotantolaitoksen roolista. Jos Kiina selviää sosio-ekonomisista ja poliittisista kriiseistään kunnialla, niin 2040-luvulla se tulee olemaan monipuolisempi toimija globaalissa tuotannonjaossa kuin tällä hetkellä.

LÄHTEET

Athukorala, P. – Yamashita, N. (2009): Global Production Sharing and Sino-US Trade Relations, China and World Economy, May-June 2009, 17.

Baldwin, R. (2005): Industry Location: The Causes, Swedish Economic Policy Review, 12.

Hyvärinen, J. (2010): New Economic Perspectives of Innovation Market, Tekes Review 279/2010.

Hyvärinen, J. (2008): Globaali tuotannonjako – toimialojen ulospäin suuntautuneisuus ja teknologiaintensiivisyys, Kansantaloudellinen aikakauskirja, 104.

Hyvärinen, J. (2004): Empirical Evidence on International Outsourcing in Production, Turku School of Economics, A-9:2004.

Lamy, P. (2011): 'Made in China' tells us little about global trade", Financial Times, 24. 1.2011.

Pajarinen, M. – Rouvinen, P. – Ylä-Anttila, P. (2010): Missä arvo syntyy? Suomi globaalissa kilpailussa, Taloustieto Oy.

UNCTAD:n (Comtrade), OECD:n (Stan) ja UNIDO:n (Indstat) tietokannat.

Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?*

PEKKA YLÄ-ANTILA

Toimitusjohtaja

Etlatieto Oy

GLOBALI VERKOSTOTALOUS

Globaali finanssikriisi ja sitä seurannut taantuma vaikuttivat eniten maihin, joiden talous riippuu voimakkaasti investointitavaroiden viennistä sekä globaalisti verkostoituneista monikansallisista yrityksistä. Tuoreet selvitykset¹ osoittavat, että talouskriisi vaikutti keskimääräistä enemmän sellaisten toimialojen tuotantoon ja ulkomaankauppaan, joiden taustalla on verkostomainen toimintatapa. Kyseessä oli eräänlainen ”käänteinen kerrannaisvaikutus”: kun voimakkaan kasvun kautena komponenttien ja välituotteiden kansainvälinen kauppa kasvoi keskimääräistä nopeammin – samaa tuotetta vietiin puolivalmiina useaan kertaan maasta toiseen – niin kriisin aikana mekanismi toimi toiseen suuntaan. Ulkomaankauppa supistui keskimääräistä voimakkaammin niissä maissa, joissa on paljon tällaisiin verkostoihin liittyvää yritystoimintaa. Suomi on yksi tällainen maa.

Erikoistumiseen liittyy siis sekä hyötyjä että haittoja. Osallistuminen kansainvälisiin verkostoihin ja työnjaon syventyminen tukivat selvästi talouskasvua 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa.² Kääntöpuoli on haavoittuvuuden lisääntyminen ja suurempi alttius kysynnän vaihteluille. Uusi

tutkimus³ arvioi, että kehittyneet ja voimakkaasti erikoistuneet taloudet ovat pitkälläkin aikavälillä entistä alttiimpia talouden vaihteluille ja kriiseille, mutta samalla niiden kasvumahdollisuudet ovat todennäköisesti suurempia.

MIKSI KRIISI VAIKUTTI SUOMEEN NIIN VOIMAKKAASTI?

Miksi Suomen vienti ja teollisuustuotanto supistuivat laman aikana enemmän kuin useimpien muiden samankaltaisten maiden? Miksi työllisyys heikkeni tuotannon supistumiseen verrattuna vain vähän ja tuottavuus heikentyi ennätyksellisen jyrkästi? Miten pitkälle erikoistuneen ja verkostoituneen tieto- ja viestintäteknologian viennin ja tuotannon rakenne sekä tuottavuus muuttuivat?

Keskeinen kysymys on, muuttuiko tuotanto- ja toimialarakenne pysyvästi ja millaiset ovat lähivuosien kasvunäkymät.

Maailmankaupan jyrkkä pudotus alkoi vuoden 2008 keväällä ja sen pohja saavutettiin vuoden 2009 puolivälin tienoilla. Suomen vienti supistui selvästi enemmän kuin kehittyneissä maissa keskimäärin. Myös taantuman kesto on ollut pidempi. Vaikka Suomen vienti on elpynyt verraten nopeasti, viennin taso on edelleen tuntuvasti alempi kuin vuoden 2008 alussa.

Sen sijaan maailman kokonaisvienti on palautunut kriisiä edeltävälle tasolle, mikä johtuu suurten

* Perustuu laajempaan raporttiin Maliranta – Mankinen – Suni – Ylä-Anttila (2011).

kehittyvien maiden nopeasta viennin kasvusta. Ne – ennen muuta Kiina – ovatkin ottaneet kriisin seurauksena aikaisempaa suuremman osuuden maailman vientimarkkinoista. Näin kriisi vauhditti jo muutoinkin meneillään ollutta globaalin työnjaon rakenteellista muutosta.

Suomen vienti supistui kriisin akuuteimman vaiheen aikana (vuoden 2008 toiselta neljännekseltä seuraavan vuoden toiselle neljännekselle) noin 30 prosenttia eli enemmän kuin minkään muun OECD-maan. Kyse oli pitkälti kahdesta asiasta: matkapuhelinviennin jyrkästä supistumisesta ja investointien äkillisestä vähentymisestä lähinnä Euroopan markkinoilla – mutta osin myös Aasiassa. Matkapuhelin oli pitkään Suomen tärkein yksittäinen vientituote. Niiden vienti supistui vuoden 2009 aikana puoleen edeltäneen vuoden tasosta – noin 7 mrd. eurosta runsaaseen 3 mrd. euroon.

Koko sähköteknisen teollisuuden vienti supistui vuonna 2009 lähes kolmanneksen, mikä selittää suuren osan koko viennin laskusta. Myös metallituote- ja konepajateollisuuden sekä metsäteollisuuden vienti supistui, mutta niiden vaikutus vientitaantumaa oli selvästi pienempi kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden.

Viennin pudotus heijastui jyrkkänä tuotannon supistumisena: sähköteknisen teollisuuden tuotanto (arvonlisäys) vähentyi 6,5 mrd. euroa eli noin kolmanneksen. Koko kansantaloudessa vähentyminen oli runsaat 12 miljardia euroa.

Yksinkertainen ja mekaaninen selitys bruttokansantuotteen poikkeuksellisen suurelle pudotukselle on siis sähköteknisen teollisuuden ja erityisesti matkapuhelinten viennin romahtaminen kriisivuonna 2009.

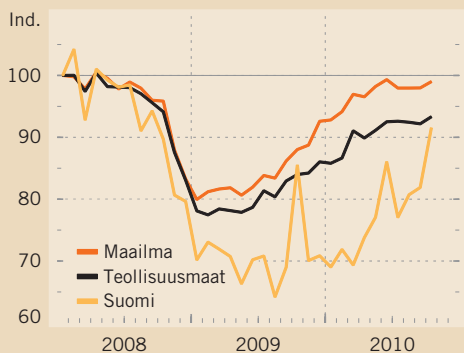
Jos jätämme *sähköteknisen teollisuuden* tuotannon muutoksen vaikutuksen *pois*, bruttokansantuotteen määrän supistuminen olisi ollut *6 prosentin*⁴ luokkaa, kun se *OECD-maissa keskimäärin oli noin 4 prosenttia*.

Miksi sitten sähköteknisen teollisuuden – lähinnä siis matkaviestinteknologian – tuotanto supistui niin rajusti? Matkapuhelinmarkkinoiden globaali kysyntähän vähentyi vain reilut 10 prosenttia. Vaikka Nokia menettikin jonkin verran markkinaosuuttaan, ei kysynnän vähentyminen selitä kuin osan Suomen tuotannon supistumisesta.

Merkittävä selitys on Nokian globaali toimintatapa ja tuotantoverkosto, jossa Suomessa olevan *teollisen* toiminnan osuus on pieni.⁵ Suomessa syntyvä arvonlisäys on suurelta osalta korvausta aineettomalle pääomalle, *teollisen työn osuus* arvonlisäyksestä on *vähäinen*. Tämän vuoksi matkapuhelinten (ja muiden ICT-laitteiden) myynnin globaali supistuminen ja voittojen pienentyminen heijastuvat Suomen kokonaistuotantoon nimenomaan pienentyneen päämakorvauksen muodossa. Tämä näkyy selvästi, kun sähköteknisen teollisuuden Suomessa syntynyt arvonlisäys jaetaan työn ja pääoman osuuteen: työlle tuleva korvaus (palkat ja välilliset työvoimakustannukset) on laskenut vain suunnilleen saman verran kuin työtunnitkin (noin 10 prosenttia), mutta pääoman osuus (käyttökate) on supistunut alle puoleen.

Sähköteknisen teollisuuden ja Nokian merkitystä selventää kuvio 3, jossa nimellinen arvonlisäys on suhteutettu työtunteihin. Arvonlisäys on jaettu

Kuvio 1. Maailman, kehittyneiden maiden sekä Suomen viennin määrä (2008/1=100)

Lähteet: OECD, Tilastokeskus, omat laskelmat.

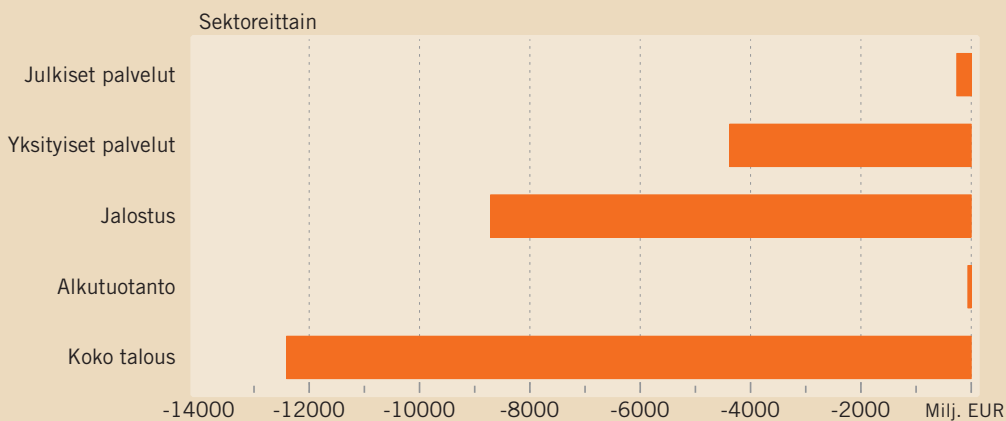
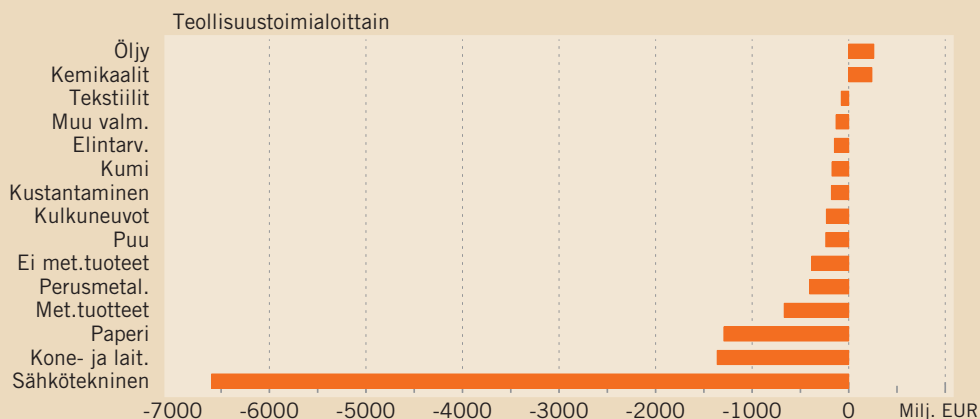
ETLA S11.1/f328

korvaukseen työpanokselle ja pääomalle. Kuvio kertoo samalla nimellisen tuottavuuskehityksen ja selvittää siten usein esitettyä kysymystä, miksi työpanos supistui tuntuvasti vähemmän kuin tuotanto. Yksinkertainen selitys on, että sähköteknisen teollisuuden kannattavuus (käyttökate tai pääomakorvaus) aleni muun yrityssektorin ”normaalille” tasolle.

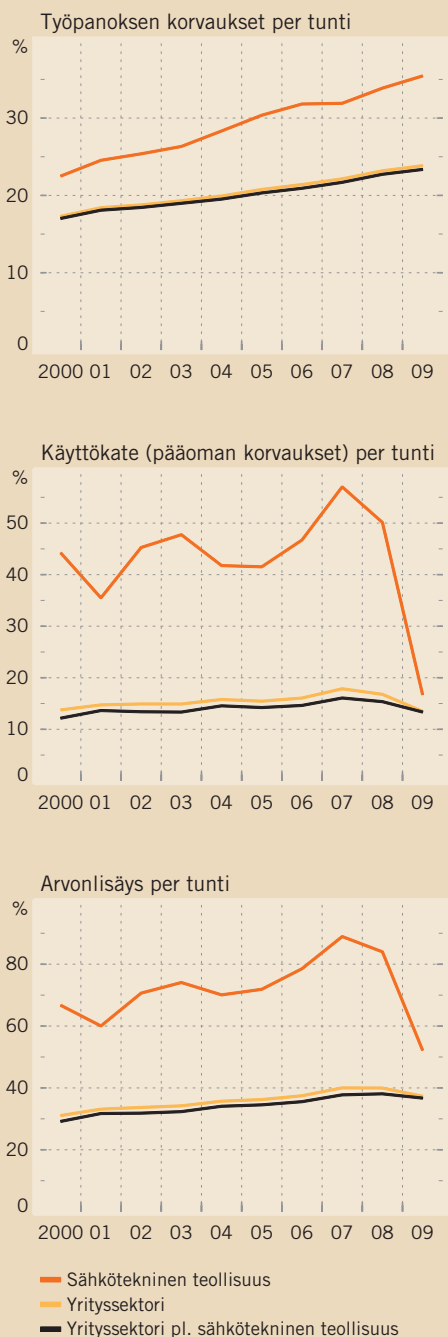
Näin yhden toimialan (suurelta osin Nokian) kannattavuuden jyrkkä heikentyminen alensi arvonlisäystä. Osa tilastoitua bruttokansantuotetta (ja

vaihtotaseen ylijäämää) on ollut Nokian jakamatomia voittovaroja, jotka tilinpidossa on käsitelty suomalaisten säästöinä, vaikka valtaosa Nokian omistuksesta on ulkomailla. Kokonaistuotannon kahdeksan prosentin supistuminen siis *liioittelee suomalaisten elintason todellista alentumista*, koska Nokian kannattavuuden alentuminen kohdistuu pääosin ulkomaisiin osakkeenomistajiin. Vastaavasti 1990-luvun lopun jälkeinen voimakas kasvu on liioitellut suomalaisen hyvinvoinnin kasvua.

Kuvio 2. Tuotannon (arvonlisäyksen) määrän muutos vuonna 2009

Kuvio 3. Työpanoksen ja pääoman saama arvonlisä sekä koko arvonlisä työtuntia kohden

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S11.1/f330

Periaatteessa talouden hyvinvoinnin näkökulmasta olisi parempi käyttää mittarina kansantuotteen sijasta kansantuloa, mutta myös se antaa tässä tapauksessa vääristyneen kuvan kehityksestä. Vääristymä johtuu siitä, että toimintaylijäämiä on kartutettu yrityksen kassaan tai niitä on käytetty omien osakkeiden ostoon. Käytännössä ensimmäisessä tapauksessa kyse on lykätystä ja jälkimmäisessä tapauksessa epäsuorasta osingonmaksusta. Kummassakaan tapauksessa kansantalouden tilinpidon kansantulokäsite ei näytä omistusrakenteen vuoksi pääosin ulkomaille suuntautuvaa tosiasiallista tulonsiirtoa. Todellisuudessa finanssikriisi on siis johtanut erityisesti näiden tulonsiirtojen romahdukseen, mutta se ei näy tilastoissa.

Voittovaroja voidaan jakaa omistajille joko osinkoina tai siten, että yritys ostaa omia osakkeitaan ja näin lisää osakkaiden varallisuutta. Osakkeiden ostot – toisin kuin osingonjako – eivät siis pienennä kansantalouden tilinpidossa nettosäästämistä, vaan ovat sijoituksiin rinnastettavia rahoitustalustoimia.⁶ Omistajan näkökulmasta on periaatteessa sama, saako hän osinkoja vai osakkeilleen suuremman omistusosuuden yhtiöstä, kun osakkeiden kokonaismäärä omien osakkeiden oston seurauksena pienenee.

Osaltaan sähkötekniikan teollisuuden kehitykseen on vaikuttanut myös Nokian globaalin tuotantoverkoston uudelleenjärjestely, jossa Suomessa olevan tuotannon asema muuttui. Aiemmin Suomessa tehtyä tuotantoa siirrettiin – epäilemättä osin talouskriisin seurauksena – muissa Nokian yksiköissä tehtäväksi. Samanaikaisesti ns. kauttakuluvienti – Suomen kautta lähinnä Venäjän markkinoille – pienentyi merkittävästi. Osaan tästä viennistä liittyi puhelinten pakkaamista tai muuta loppuvaiheen viimeistelyä. Suomeen jääneen jalostusarvon osuus oli suhteellisen pieni, mutta ulkomaankauppatilastoissa kauttakuluvienti näkyi varsin suurina tuonti- ja vientimäärinä. Puhelinten viennin muutokset olivatkin tuntuvasti suurempia kuin tuotannon muutokset. Vuonna 2008 Suomeen tuotiin 24 miljoonaa matkapuhelinta ja tältä vietiin 32 miljoonaa. Vuonna

2009 vastaavat luvut olivat: tuonti 10 miljoonaa ja vienti 15 miljoonaa. Pitkälti kauttakulkuviennin muutoksien vuoksi matkapuhelimien nettomääräinen vienti siis putosi 8 miljoonasta 5 miljoonaan.

Globaalien tuotantojärjestelyjen seurauksena Nokian Suomessa oleva matkapuhelinvalmistus keskittyy nykyisin korkean hintaluokan puhelin-ten loppukokoonpanoon. Alkuvaiheen puhelinvalmistusta ei Suomessa juuri ole, lukuun ottamatta tuotekehitykseen liittyvää pilottituotantoa. Ennusteiden mukaan⁷ matkapuhelinten tuotanto Suomessa kasvaa jälleen lähivuosina maailmantalouden elpymisen seurauksena, mutta aikaisempiin tuotantomääriin ei tuotannon uudelleenjärjestelyjen vuoksi päästä. Tässä mielessä vuoden 2009 muutoksista osa jää pysyviksi.

On myös vähintään epävarmaa palaako toiminnan globaali kannattavuus (ulkomailla syntyneet voitot) samalle tasolle, jolla ne olivat vuoteen 2009 saakka. Alan kilpailutilanteen muutos viittaa siihen, että paluuta ainakaan aivan samantasolle tuskin tapahtuu, jolloin tilastoissa näkyvä pääomalle tuleva arvonlisäosuus jää pysyvästi pienemmäksi. Toisaalta tilastojen antama kuva siitä arvonlisästä, joka lisää kotimaista elintasoja, on tällöin oikeampi. Näin arvioituna romahdus ei ole lähellekään yhtä syvä kuin mitä esimerkiksi kansantuotteen kontribuutio tai varsinkin matkapuhelimien vientiluvut antaisi aihetta ajatella.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ –

ONKO TALOUDEN KASVUPOTENTIAALI PIENENTYNYT?

Suomen kokonaistuotannon poikkeuksellisen suuri pudotus vuonna 2009 – peräti 8.2 prosenttia – johtui pitkälti yhden toimialan eli sähköteknisen teollisuuden viennin ja tuotannon romahamisesta. Mikäli sen vaikutus eliminoidaan, bruttokansantuotteen supistuminen poikkeaa huomattavasti vähemmän muiden OECD-maiden bkt:n vähentymisestä.

Sähköteknisen teollisuuden tuotannon (arvonlisäyksen) supistuminen puolestaan johtui suurelta osin Nokian globaalin toiminnan muutoksista ja voittojen pienentymisestä. Tämä selittää pitkälti sitä, että lisäarvon pienentyminen ei vaikuttanut koko määrällään kotimaiseen työllisyyteen, tuottavuuteen ja elintasoon. Menettäjinä olivat Nokian ulkomaiset omistajat. Vastaavasti lamaa edeltäneenä ajanjaksona tuotanto- ja tuottavuusluvut ovat yliarvioineet kotimaan talouden kehitystä. Kannattavuus tuskin kuitenkaan palaa entiselle tasolle ja sen heikkenemisen vaikutukset työllisyyteen ja kotimaan talouteen yleisemminkin tulevat viipeellä.

Kriisi kaiken kaikkiaan jätti pysyviä tai pitkäaikaisia vaikutuksia talouteen. Potentiaalinen tuotanto – pitkän aikavälin kasvumahdollisuudet – on ilmeisesti heikentynyt pääomakannan pienentymisen sekä ICT-sektorin, konepajateollisuuden ja metsäteollisuuden sisäisen rakenteen muutosten johdosta.

Koska toimialojen välinen rakennemuutos hidastaa tuottavuuden kasvua lähivuosina, on tarpeen turvata toimialojen sisäisen rakennemuutoksen ("luovan tuhon ja uudistumisen") sekä tehtävä-rakenteiden muutoksen jatkuminen. On tarpeen varmistaa, että resurssien siirtyminen korkeamman tuottavuuden yrityksiin ja toimipaikkoihin on mahdollisimman kitkatonta ja että ihmiset voivat joustavasti siirtyä paremman tuottavuuden työtehtäviin.

VIITTEET

- ¹ EU:n tuore kilpailukykyraportti keskittyy tarkastelemaan kriisin vaikutuksia kansainvälisiin tuotantoketjuihin ja välituo- teiden ja komponenttien ulkomaankauppaan. EU (2010).
- ² Vrt. Pajarinen – Rouvinen – Ylä-Anttila (2010).
- ³ Ks. Levine (2010).
- ⁴ Arvonlisäyksen toimialoitteiset volyymit eivät summaudu tarkasti nykyisin käytössä olevassa ketjuin deksoinnissa, minkä vuoksi täsmällistä toimialavaikutusta bkt:n määrän muutokseen ei esitetä.
- ⁵ Ks. Pajarinen – Rouvinen – Ylä-Anttila (2010).
- ⁶ Savolainen – Forsman (2010). Artikkelin mukaan Nokia on ostanut vuosina 2003-2008 omia osakkeitaan 18.6 miljardilla eurolla. Suurimmillaan ne olivat vuonna 2005, jolloin ostettujen osakkeiden arvo oli 2.3 prosenttia bruttokan- santuotteesta. Keskimäärin ajanjaksolla 2003-2008 ne olivat 1.6 prosenttia bkt:sta. Vuonna 2009 Nokia ei enää ostanut osakkeitaan.
- ⁷ ETLAn Suhdanne 2010:2.

LÄHTEET

- ETLA (2010): Suhdanne 2010:2.
- EU (2010): European Competitiveness Report 2010. 28 Octo- ber 2010. SEC(2010) 1276.
- Levine, D. K. (2010): Production Chains. NBER Working Paper 16571.
- Maliranta, M. (2010): *Tuottavuustrendit kriisin jälkeen – Mihin mikrojäljet osoittavat?* Teoksessa Rouvinen, P. – Ylä-Anttila, P. (toim.), Kriisin jälkeen. Taloustieto Oy. Helsinki.
- Maliranta, M., – Mankinen, R., – Suni, P. – Ylä-Anttila, P. (2011): Suhdanne- ja rakennekriisi yhtä aikaa? – Toimiala- ja yritysrakenteen muutokset taantumassa. ETLA Keskusteluai- heita No. 1239.
- Pajarinen, M., – Rouvinen, P. – Ylä-Anttila, P. (2010): *Missä arvo syntyy? Suomi globaalissa kilpailussa*. ETLA B 247. Taloustieto Oy. Helsinki.
- Pohjola, M. (2010): *Miten tuottavuuden kasvun käy?* Teok- sessa Rouvinen, P – Ylä-Anttila, P. (toim.), Kriisin jälkeen. Taloustieto Oy. Helsinki.
- Savolainen, E. ja Forsman, P. (2010): Osakkeiden takaisinostot kaunistelevat vaihtotasetta. *Tieto & Trendit 7/2010*.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2010/2	Nousussa taas Teollinen tulevaisuus Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukyylaskelmia	Pasi Sorjonen Pekka Ylä-Anttila Reijo Mankinen
2010/1	Suhdannekäännö(kö)? Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Pasi Sorjonen Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttänen Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Matti Nyberg
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Matti Nyberg Mikko Mäkinen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyllä ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähyys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suomalaisen yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniikkateollisuus Suomessa Biotekniikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehityksimaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

TOIMITUSJOHTAJA

Sixten Korkman

TUTKIMUS**Työmarkkinat ja osaaminen**

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Antti Kauhanen

Tutkijat: Sami Napari, Paula Ranta ja Sari Räsänen

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Kilpailu, innovaatio ja tuottavuus

Tutkimusjohtaja: Mika Maliranta

Tutkimuspäälliköt: Terttu Luukkonen ja Heli Koski

Projektipäällikkö: Jari Hyvärinen

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja: Jukka Lassila

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Kasvu, rakenteet ja suhdanteet

Tutkimusjohtaja: Markku Kotilainen

Tutkimusneuvonantaja: Olavi Rantala

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila (toimivapaalla), Hannu Kaseva, Reijo Mankinen, Nuutti Nikula ja Paavo Suni

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kirsti Jalaistus, talouspäälikkö

Petteri Larjos, atk-päälikkö

Timo Nikinmaa, projekti johtaja (viestintä)

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Docent, Aalto University School of Economics, Helsinki and Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Mikko Ketokivi, IE Business School, Madrid, Spain

Tobias Kretschmer, Professor, LMU, Germany and Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Doctor, Associate Professor, Imperial College London, London, United Kingdom

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht University, Netherlands

Olli Martikainen, Professor, University of Oulu, Oulu, Finland

Otto Toivanen, Professor, Katholieke Universiteit Leuven, Faculty of Business and Economics, Leuven, Belgium

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Edvard Johansson, Olli Lehtonen, Juuso Liesiö, Anni Nevalainen, Rolf Maury, Pasi Sorjonen ja Hanna Virtanen

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlätieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlätieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäällikkö: Jyrki Ali-Yrkkö

Projektipäällikkö: Martti Kulvik

Vieraileva tutkija: Olli Martikainen

Projektitutkijat: Matthias Deschryvere, Tuomo Nikulainen, Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekkinen

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2011:1

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi